

prosvetni delavec

Med drugim preberite

- Na križišču želja in možnosti, str. 2
- Odločitve naj bodo pretehtane, str. 2
- Smernice za prenovitev osnovne šole — stvarnost in vizija, str. 3
- Svobodna menjava dela — pogoj za socialno varnost, str. 4
- Za pravičnejšo odmero pokojnine, str. 4
- Pomagajmo vsem učencem doživljati uspehe, str. 5
- Dobri delavci in starši, str. 6
- Zgledno poskrbljeno za izobraževanje slušno prizadetih, str. 6
- Izobraževanje, usmerjeno v prihodnost, str. 7
- Ali vemo, kaj imajo učenci radi?, str. 10
- Usmerjajmo mlade v vojaške šole!, str. 11

Kardeljeva misel o vzgoji

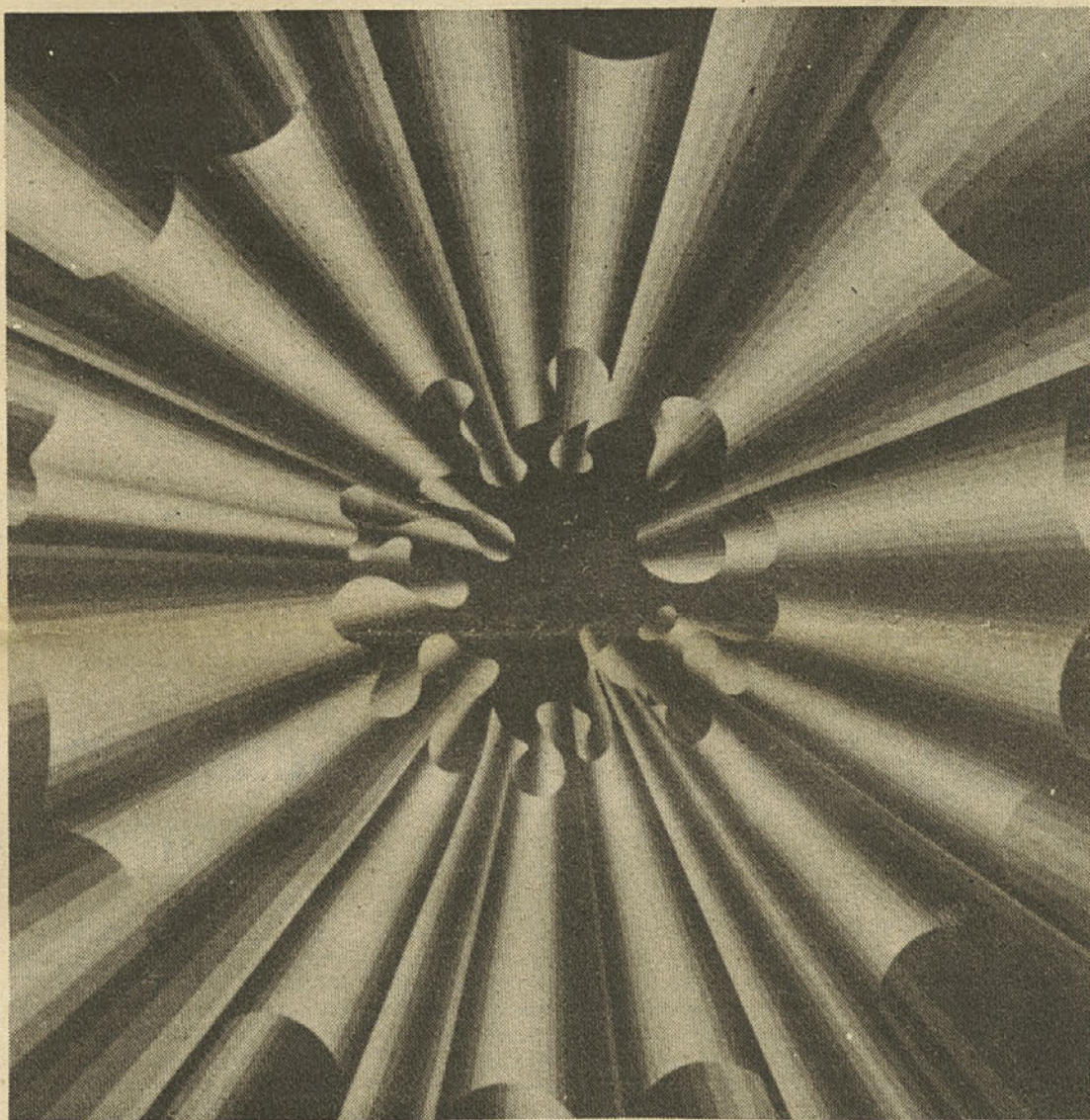
V dneh, ko smo se ob tretji obletnici smrti poklonili spominu velikega misleca in revolucionarja Edvarda Kardelja, je založba Delavska enotnost v Ljubljani predstavila javnosti knjigo: **VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE V MISLI IN DELU EDVARDA KARDELJA**. V njej je Matevan Bezdanov prikazal Kardeljev prispevek k oblikovanju našega vzgojno-izobraževalnega sistema, k marksistični zasnovi vzgoje in izobraževanja ter k poudarjanju te dejavnosti in njeni povezanosti z združenim delom. V knjigi so zbrane v izvorni besedi tudi Kardeljeve misli o vzgoji in izobraževanju.

Kar pet desetletij je bilo njegovo razmišljanje namenjeno tudi temu področju — od priporočkov, ki jih je napisal kot učitelj in pedagog, do razprav iz zadnjega desetletja njegovega življenja, ki so dale teoretično podlago reformi in sistemu vzgoje in izobraževanja, kakršnega oblikujemo in uveljavljamo.

Te misli so bogato izročilo, h kateremu se je vredno vračati in h kateremu se bomo še dostikrat vrnili, da bi bolje razumeli družbene razsežnosti vzgoje in izobraževanja ter njuno revolucionarno poslanstvo pri spreminjanju človeka in družbe, pri razvijanju humanih socialističnih odnosov med ljudmi na temelju socialističnega samoupravljanja.

»Ves naš vzgojno-izobraževalni sistem naj preveva pojmovanje, da mora naše socialistično družbeno okolje izobraževati svobodnega in samostojnega človeka, ki bo nosil v sebi globok in razvit čut odgovornosti do družbene skupnosti. Vzgojna dejavnost kajpada ne ustvarja človeka — ustvarja ga vse družbeno okolje z vsem, kar se dogaja v njem — tako ta dejavnost tako preko šole kakor preko družbenih organizacij in drugih oblik utegne zelo veliko prispevati, da se bodo vsi politični družbeni vplivi močneje izrazili.«

»Znanost in izobraževanje«, pravi Kardelj, »sodita med najpomembnejše gibalne sile in neločljive sestavne dele razvoja proizvodnih sil, produktivnosti dela in celotnega družbenega razvoja.« Zato pa moramo povezati vzgojo z družbo in in si prizadevati, »da se bo šolski sistem preobrazil iz vase zaprtega, še dokaj statistično zasnovanega šolstva v neodtujljivo funkcijo in neločljiv del svobodnega združenega dela.«

Tomislav Dugonjić: Cikel Tja in sem

Socialna varnost — naša skupna naloga

Ob 3. konferenci Zveze sindikatov Slovenije

Tretja konferenca Zveze sindikatov Slovenije, ki je bila 5. in 6. februarja letos v Ljubljani, je obravnavala uveljavljanje delavcev kot nosilcev socialne politike, ob tem pa tudi nerešena vprašanja njihove socialne varnosti. Socialna politika je del naše razvojne politike. Skrb za večjo produktivnost in gospodarnost mora biti povezana s skrbjo za delca, za zagotavljanje njegove socialne varnosti in možnosti, da vpliva na svoje delovne in življenjske razmere ter odloča o sadovih svojega dela. Uresničevanje socialne politike in socialne varnosti je, tako kot razvijanje socialističnega samoupravljanja, stalna naloga sindikatov in vseh delavcev.

Zavzeta razprava na konferenci je obravnavala pereča vprašanja o delu in zaposlovanju, varnosti pri delu in prehrani delavcev, izobraževanju, zdravstvenem in otroškem varstvu, pokojninskem in invalidskem

zavarovanju, stanovanjskem gospodarstvu ter oddihu in rekreaciji. Stališča in sklepi konference obvezujejo med drugim vse organizacije sindikatov in republiški svet, da v treh mesecih sprejmejo akcijski načrt za izvajanje sklepov tretje konference. Ta sklep obvezuje tudi osnovne organizacije zveze sindikatov v vzgoji in izobraževanju.

Kot je v sklepni besedi poudaril Vinko Hafner, predsednik republiškega sveta ZSS, sta gospodarski in socialni razvoj nerazdružljivi sestavini našega celotnega družbenega razvoja, socialna varnost delavcev pa je odvisna predvsem od produktivnosti dela, uspešnega gospodarjenja in nagrajevanja po delu, pa tudi od razvitosti samoupravnih družbenih odnosov in družbene zavesti. Zato lahko širimo socialne pravice delavcev le z ustvarjanjem večjega dohodka in smotrnejšo uporabo že doslej

zagotovljenih sredstev za socialno politiko. V sedanjih okoliščinah mora biti le-ta usklajena tudi s politiko za izboljšanje gospodarskih razmer.

Tudi delavci v vzgoji in izobraževanju so se vključili v priprave na tretjo konferenco slovenskih sindikatov in na njej po svojih delegatih dejavno sodelovali. O posebnostih naše dejavnosti, nerešenih vprašanjih in nalogah govorijo: prispevek Franca Vodopivca o uresničevanju svobodne menjava dela, prispevek Marije Foltin o organiziranosti naše skrbi za otroke in mladino, pa tudi pismo, ki ga je poslala Tončka Žibert republiški odboru Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti in našem glasilu. Zaradi obsežnosti njenega prispevka povzemamo predvsem njene sklepe ugotovitve.

Prispevke objavljamo na 4. strani.

Za svoboden razvoj materinščine

Jezik je živa stvar, zato ga ni dovolj samo braniti, temveč ga je treba nenehno razvijati in bogatiti. Skrb za to, še več: odgovornost za svobodni razvoj slovenskega jezika je stalna naloga vseh, ki živijo in delajo na celotnem slovenskem etničnem prostoru. Vsak po svojih močeh mora prispevati k žlahtnemu razvoju vseh vrst in plasti jezika, pa najsi gre za knjižni ali pogovorni jezik, za jezik te ali one stroke, tega ali onega področja življenja in dela. Že večkrat je bilo ugotovljeno, da je to skrb mogoče razumeti kar najširše: kot skrb za ustrezno in kontinuirano jezikovno izobrazbo na vseh ravneh vzgoje in izobraževanja, kot skrb za sistematično izdajanje strokovne literature, seveda pa tudi za uspešen razvoj stroke na eni strani ter za razvijanje najširše zavesti o vrednotah slovenskega jezika kot elementarnega sestavnega dela slovenske kulture in slovenske samobitnosti.

Slovenski jezik se danes oblikuje sredi vsestranskega družbenega razvoja in ob hitrih družbenih spremembah, v novih okoliščinah urbaniziranega načina življenja, sredi hitrega razvoja komunikacij in ne nazadnje — v zapletenih protislovnih sodobnega sveta. Zato ga spremljajo predvsem v javni jezikovni kulturi dejstva, ki lahko tudi moteče vplivajo predvsem na tiste skupine in posameznike, ki ne gledajo na jezik v dialektični soodvisnosti od družbeno-gospodarskega razvoja. Mislim predvsem na ljudi, ki so zagledani v preteklost in nekdanje jezikovne strukture, se zapirajo v ozke, s tem pa neživljenjske meje jezikoslovne znanosti, se izmikajo uveljavljenim pravopisnim in drugim obvezujočim normam itd. Tako nastajajo možnosti, da se zunaj realne jezikovne kulture, skrbi in nalog v zvezi z njo poskušajo razrasti razni škodljivi unitaristični ali jezikovno šovinistični izrastki.

Socialistična zveza kot nosilka široke družbeno-politične akcije skupno z najvišjimi znanstvenimi organizacijami, SAZU in njenim Inštitutom za slovenski jezik, izroča v pretres slovenski javnosti Načrt pravil za novi slovenski pravopis. Če so v zvezi z njim sporna vprašanja, jih je treba razčiščevati demokratično ter z znanstvenimi in strokovnimi argumenti, se pravi, da ne sme biti nikogar, ki bi socialistično zvezo ali zvezo komunistov jemal kot ščit za obrambo samo svojih stališč. S tem tudi na tak način dokazuje in uveljavlja staro in stalno načelo, da jezik ni zgolj sredstvo medsebojnega sporazumevanja, temveč je hkrati narodno-družbeno in živa vez med vsemi, ki ga govore in pišejo. Hkrati pa je javna razprava tribuna za široke plasti našega naroda, ki omogoča, da se okrepi zavest, da je jezik last vsega ljudstva, saj rabi vsakomur od preprostega človeka do novinarja, znanstvenika, pisatelja in politika in da vsi ti dobe pravopisna načela, ne predvsem predpise, da bodo tako v govoru in pisavi lažje oblikovali in izpovedovali vsebino današnjega časa nazorno, jasno, primerno, z jezikovnim bogastvom in lepoto. Jezikovna zavest in kultura morata postati lastnina vseh, gibanje množic, ki skupaj z znanostjo edino lahko oblikuje ustrezno slovensko izrazje, da bomo v svojem živem, zdravem jeziku izrazili nove pridobitve, nove odnose, skratka: novi čas.

Še vedno in morda še bolj kot kdaj veljajo Župančičeve besede, da jezik ni samo estetsko, temveč tudi socialno, moralno vprašanje, vprašanje naše samozavesti, našega značaja in naše odkritosti. Zato se moramo poglobljati v vzroke birokratizacije jezika in videli bomo, da je jezik kot birokratska latovščina, napihnjena frazeologija odtujen in odtujajoč tedaj in tam, kjer odtujamo delovnemu človeku tudi dohodek oziroma ekonomsko in politično oblast. V korak z ekonomsko gre tudi inflacija besed. Samoupravljanje se lahko razvija iz pristnih hotenj ljudi, iz njihove zavesti in njihovega boja; enako je tudi z jezikom samoupravljanja.

Jezikovne vzgoje in pouka ne smemo omejevati samo na osnovno šolo, temveč mora biti stalno pričujoč na vseh stopnjah usmerjenega izobraževanja. V tem smislu se moramo vprašati, ali imamo dovolj učiteljev za jezikovno vzgojo, kako je z učbeniki in priročniki, kakšni so po kakovosti, ali učimo otroke samo slovnično ali jih sposablamo tudi za sporočanje, stilistiko, logiko, javno nastopanje itd. Nadaljevati moramo z akcijami, ki spodbujajo bralne navade ljudi, njihovo ljubezen do lepe slovenske knjige. Posebno skrb morajo posvečati slovenščini v Zvezi socialistične mladine in drugih oblikah interesne povezanosti mladih, kjer pozornost do slovenščine ni vedno zgledna. Najhujše je, če zaposlujemo učitelje z neustreznim znanjem slovenščine, ki se tudi ne potrudijo, da bi izpopolnili svoj učni jezik.

Dolžnost vsakogar, ki mu je jezik vsakdanja nuja v uradovnanju, poučevanju in v govornem nastopanju, je, da se jezika vedno znova uči.
FRANC ŠETINC
(Iz uvodne besede na seji predsedstva CK ZKS 1. 2. 1982)

dogodki
novosti

Reforma v Vojvodini

Namesto dveh stopenj odslej enotno izobraževanje za prvi poklic

Za nadaljnji razvoj vzgojno-izobraževalnega sistema, zlasti pa srednje usmerjeno izobraževanje, bo leto 1982 v Vojvodini v marsičem prelomno. Čeprav ima reforma za seboj že več let in ne moremo zanikati njenih posameznih uspehov, je praksa pokazala, da nismo našli najboljših poti in da so nekatere težave večje, kot smo pričakovali.

Pred šestimi ali sedmimi leti smo ukinili tedanje srednje šole — gimnazije, poklicne in druge strokovne šole — ter jih zamenjali z okoli 100 centri usmerjenega izobraževanja. V resnici pa se je že tedaj začela programska cepitev in s tem umetna delitev srednjega izobraževanja: skupna vzgojno-izobraževalna osnova je postala podaljšek osnovne šole, nekak 9. in 10. razred splošnega izobraževanja, strokovno izobraževanje pa se je osredotočilo na ostala dva razreda srednjega izobraževanja. Zadnja leta so pokazala, da je taka umetna delitev prve in druge stopnje srednjega izobraževanja v mnogem korak nazaj in da moramo iskati drugačno rešitev. Javna razprava, ki je potekala lani v Pokrajini na vseh ravneh, je osvetlila potrebo po nadaljnji preobrazbi, po »reformi reforme«. Tako je zapisano tudi v priporočilu pokrajinske skupščine in v predlogu novega zakona o vzgoji in izobraževanju, ki bo sprejet predvidoma v aprilu. V teh javnih razpravah slišimo pogosto trditev, da bi bila večja us-

klajenost z reformo v drugih republikah samo koristna, najboljše pa bi bilo, če bi se vsi skupaj odločili za približno enako pot.

Spremembe, ki jih pričakujemo ob bližnji prihodnosti, bodo, zlasti v srednjem izobraževanju, precejšnje. Tako v Vojvodini kot v nekaterih drugih republikah in na Kosovu se bo srednje izobraževanje preoblikovalo v programsko povezan sistem, v šolo, ki bo omogočila mladim uspešno izobraževanje in usposabljanje za prvi poklic po njihovih sposobnostih, uspehih in željah ter v skladu s potrebami združenega dela. Ta pot do prvega poklica bo lahko krajša ali daljša, vendar zagotovo uspešnejša kot doslej. Vidno mesto naj bi imelo pri tem izobraževanju tudi izobraževanje ob delu in iz dela.

Tako kot drugje po naši domovini se tudi v Vojvodini zadnje čase močneje poudarja, naj postane šola res sestavni del združenega dela. Za njen razvoj in uspešnost naj se čutijo odgovorni vsi — od družbeno-političnih in delovnih organizacij do občine in krajevne skupnosti, ne pa samo šola. Ta skupna odgovornost mora povezati pedagoške delavce, starše ter druge delavce in občane. Skrb za otroke in mladino je namreč skupna naloga, saj je to skrb in odgovornost za rod jutrišnjih samoupravljalcev, ki bodo nadaljevali naše delo.

DRAGAN PAVLOVIĆ

Odločitve naj bodo pretehtane

Usklajevanje vpisa v srednjem, pa tudi v visokoškolskem izobraževanju je težka in odgovorna naloga, ki zahteva pretehtane odločitve. Ob vsaki odločitvi je treba predvideti kadrovske in finančne posledice. Lahko bi rekli, da so bile te misli temeljno vodilo v razpravi na osmi redni seji skupščine Posebne izobraževalne skupnosti za kulturo, ko so člani namenili precejšnjo pozornost osrednji točki dnevnega reda: predlogu obsega vpisa in predlogu o razmestitvi izvajanja vzgojno-izobraževalnih programov.

Ker temeljijo predlogi na samoupravnih sporazumih o temeljnih plana in na rednem vpisu iz leta 1981/82, razprava ni pokazala velikih razlik v zahtevah. Predlagano število vpisnih mest na vseh treh akademijah se ne bo spremenilo, če izvzamemo Akademijo za likovno umetnost v Ljubljani, ki bo sprejela le 20 študentov, ker jeseni še ne bo predvidene smeri za oblikovanje. Tako so se dogovorili ob sodelovanju Republiškega komiteja za vzgojo, izobraževanje in telesno kulturo in Gospodarske zbornice Slovenije. Obveljalo je mnenje, da je treba temeljito pripraviti vse potrebno za novo smer. Financiranje nove smeri je predvideno in ne presega dogovorjenih finančnih načrtov za petletno obdobje.

Delegati so v razpravi večkrat poudarili, da je treba zagotoviti večjo solidarnost pri prelivanju sredstev med posebnimi izobraževalnimi skupnostmi; to velja zlasti za Posebno izobraževalno skupnost za kulturo, ki izobražuje številne kadre za druge posebne izobraževalne skupnosti — absolventi kulturne usmeritve

se velikokrat zaposlujejo zunaj področja kulture (na gospodarskem, pedagoškem itn.).

Razprava se je zataknila ob predlogu vpisnih mest pri Zavodu za glasbeno in baletno izobraževanje. Kot smo slišali, potrebe po glasbenih kadrih naraščajo. Treba bi bilo razpisati več mest. Učenci, ki so vpisani v glasbeni program, se vpisujejo še v drugi program. Razmisliti pa bo treba o naslednjih vprašanjih: Ali stane študent, ki se izobražuje v dveh ločenih programih več, kdo in kako naj to izobraževanje financira? Iz leta v leto je več zanimanja za glasbeni program in zato je tudi več vpisanih učencev v prve letnike. Ali bo dovolj vpisnih mest? Po temeljiti razpravi so delegati sprejeli predlog, naj se razpišeta dva programa: za glasbenike in plešalce, v Zavodu za glasbeno in baletno izobraževanje v Ljubljani pa naj vpišejo 200 študentov za oba programa.

Delegati so na tej seji sprejeli se predlog sprememb in dopolnitve statuta in poslovnik skupščine ter okvirni program dela skupščin in zborov ISS in Posebne izobraževalne skupnosti za kulturo.

Soglasno so podprli osnutka samoupravnih sporazumov o združevanju sredstev za amortizacijo in o združevanju sredstev za rezerve vzgojno-izobraževalnih organizacij. Del amortizacijskih sredstev naj bi se namreč združeval in vračal, tako bi Posebna izobraževalna skupnost za kulturo lahko dajala posojila vzgojno-izobraževalnim organizacijam. Razumljivo je, da bo o vsem tem odločala javna razprava.

TEA DOMINKO

Na križišču želja in možnosti

Skupščina izobraževalne skupnosti Slovenije sprejela sklep o obsegu vpisa in razmestitvi izvajanja vzgojno-izobraževalnih programov za prihodnje šolsko leto

Tako kot lani je tudi letos usklajevanje obsega vpisa in razmestitve vzgojno-izobraževalnih programov zahtevalo precej truda, dolgotrajnih razpravljanj in prepričevanj, ki bi se prav gotovo nadaljevala še nekaj mesecev, če ne bi bil zakonski rok, ko mora biti objavljen razpis za prihodnje šolsko leto, pred vrati: konec februarja.

Še na zadnji seji skupščine izobraževalne skupnosti Slovenije, 3. februarja, so delegati nekaterih območij skušali »rešiti, kar se še da«. Kljub vsem težavam pa se je v obširni javni razpravi, ki so jo vodili koordinacijski odbori za usmerjanje vpisa v občinah in območjih, republiška konferenca SZDL in izvršni odbori skupščin izobraževalnih skupnosti, vendarle posrečilo kolikor toliko zadovoljivo dogovoriti, kje bodo izobraževalni učenci prvih letnikov srednjega in visokega izobraževanja v novem šolskem letu in koliko jih bo v posameznih smereh. Po dogovoru, ki temelji na oceni potreb po kadrih, upošteva opredeljene v samoupravnih sporazumih o temeljnih plana izobraževalne skupnosti Slovenije in posebnih izobraževalnih skupnosti, obseg vpisa v preteklem šolskem letu in predvidene možnosti zaposlovanja, naj bi vpisali v srednje šole 29.500 rednih učencev, in 8000 tistih, ki se bodo izobraževali ob delu, v visoke šole pa 9000 rednih in 4000 študentov ob delu. Podatki tudi kažejo, da se bo najbrž več mladine kot lani odločilo za proizvodne poklice, saj se po predvidevanjih približujemo zaželenemu razmerju srednješkolskega vpisa za tako imenovane proizvodne in neproizvodne programe (70:30). Letos je bilo to razmerje 64:36, po zdajšnjem dogovoru pa naj bi bilo že 69:31. Razveseljivo je tudi to, da bo v srednjih šolah prostora za vse, ki bodo končali osmi razred osnovne šole, za ponavljavce prvega letnika srednjega usmerjenega izobraževanja in tudi za nekaj učencev iz drugih jugoslovanskih republik in pokrajin.

Seveda pa tudi to pot ne gre brez težav, ki onemogočajo, da bi lahko vpisno politiko načrtovali tako, kot bi bilo zaželeno. Oglejmo si samo nekatere: kljub prizadevanjem, da bi zmanjšali preveliko razdrobljenost izvajanja vzgojno-izobraževalnih programov in odpravili dislocirane oddelke, v katerih učenci še zdaleč nimajo enakih možnosti za izobraževanje kot njihovih vrstniki tam, kjer je več smeri, saj se ne morejo uveljaviti njihove sposobnosti in interesi, je ostala

S SESTANKA SEKCIJE PROSVETNIH ČASOPISOV

Dogovor o načrtu

Pod predsedstvom Radivoja Ostojića, glavnega in odgovornega urednika Prosvetnog rada iz Titograda, je bila v Zagrebu seja vodstva Sekcije prosvetnih časopisov jugoslovanskih republik in pokrajin. Glavni uredniki naših prosvetnih glasil, ki so se udeležili proslave dneva Školskih novin, so se dogovorili tudi o načrtu dela in skupnih akcijah v tem letu. Med drugim so sklenili, da bodo organizirali posvetovalne o razvijanju jugoslovanskega socialističnega domoljubja, izdali skupno število vseh prosvetnih časopisov v počastitev XII. kongresa Zveze komunistov Jugoslavije ter pripravili tradicionalno letno srečanje novinarjev prosvetnih časopisov, ki bo letos v Črni gori. Poleg teh bô opravila sekcija še več skupnih nalog, posebno pozornost pa bo namenila nadaljnjemu izboljševanju obveščanja in izmenjavi informacij, tako da bodo dobili prosvetni delavci natančne informacije z območja vse Jugo-

mreža teh enot skoraj nesprenmenjena. Dislocirane enote naj bi bile torej samo tam, kjer so resnične potrebe po kadrih, ki se v takih enotah izobražujejo in kjer je smotno, da zagotavljamo možnosti za izvajanje programov teh enot.

Zdajšnja mreža usmerjenega izobraževanja torej še zmeraj ni dovolj smotno izoblikovana — to pa bo prav gotovo slabo vplivalo na kakovost vzgoje in izobraževanja. Oblikovanje kar najbolj kakovostne in smotno organizirane mreže šol po določilih družbenega dogovora, sprejetega tudi v naši republici in glede na razvoj posameznih ožjih območij v prihodnjih letih bo torej ena izmed nalog, ki ji bo treba v prihodnjem obdobju nameniti posebno pozornost. Stališča in predloge o tem je prispeval tudi svet za vzgojo in izobraževanje predsedstva RK SZDL, ki posebej opozarja, da je pri načrtovanju obsega izobraževanja ob delu in iz dela treba upoštevati tudi skrajšane programe, s tem odpreti možnosti nadaljnega izobraževanja zaposlenih delavcev brez kvalifikacij ali z internimi kvalifikacijami in tudi tako izboljševati izobraževalno sestavo delavcev v združenem delu. Pojavlja se namreč škodljiva miselnost, češ da so skrajšani programi primerni za manj sposobne učence — s tem v zvezi pa je najbrž zahteva, da so ti programi prezahtevni in da jih bo treba »postaviti na realna tla«. In ker je taka miselnost tudi v nasprotju s težnjami in potrebami združenega dela, ponovno opozarja na pomen skrajšanih programov, ti naj bi zagotavljali kakovostno izobrazbo za manj zahtevna dela, hkrati pa omogočali, da bi si pridobili osnovnoškolsko izobrazbo tisti delavci, ki take izobrazbe nimajo.

Poseben problem se je pojavil pri opredeljevanju obsega in razmestitve izvajanja vzgojno-izobraževalnih programov v naravoslovno-matematični usmeritvi. Tako imenovano združeno delo vsaj za zdaj ni pokazalo zanimanja, da bi zaposlovalo absolvente programov te usmeritve na srednješkolski ravni zahtevnosti dela in zato seveda tudi ni štendij zanje. Tem učencem bo ostala torej ena sama možnost: nadaljevati izobraževanje na visokih šolah. Ker so programi v teh srednjih šolah sorodni s programi nekaterih drugih usmeritev, predlaga SZDL, da bi povežali njihovo izvajanje s šolami tehniških usmeritev. Nekaj pa je gotovo: obseg izobraževanja v vzgojno-izobraževalnih programih naravoslovno-matematične

slavije.

Sekcija bo razvijala sodelovanje s sindikati, zvezo komunistov, SZDL Jugoslavije in ustreznimi organi teh organizacij v republikah in pokrajinah. Močneje kot doslej se bô povezovala tudi z novinarskimi organizacijami.

Na seji so razčlenili skupen obisk novinarjev prosvetnih glasil na Kosovu in izrekli priznanje uredništvu lista Skhëndija iz Prištine za dobro pripravo obiska v tej pokrajini. Poudarili so tudi, da bi moralo uredništvo tega časopisa sproti obveščati druga prosvetna glasila o razmerah v vzgoji in izobraževanju na svojem območju.

Vse kaže, da bodo prosvetni listi naše dežele letos organizirali tudi tradicionalno srečanje urednikov prosvetnih listov balkanskih dežel, ker Ciper te naloge zaradi nekaterih težav ne bo mogel uresničiti.

DJORDJE DJURIĆ

usmeritve bo treba zmanjšati, še pred tem pa raziskati, v katerih smereh naj bi po končani srednji stopnji učenci nadaljevali izobraževanje.

Obseg vpisa v višje in visoke šole je usklajen s samoupravnim sporazumom o temeljnih plana posebnih izobraževalnih skupnosti in zelo malo popravljen — tudi pri tem pa je očitno, da reforma v visokem šolstvu še ni zaživela.

Dosedanja praksa je tudi pokazala, da nekatera določila družbenega dogovora o mreži šol ne ustrezajo več, saj je bil ta dogovor sprejet tedaj, ko so se vzgojno-izobraževalni programi v srednjem izobraževanju šele oblikovali in še niso bile znane sorodnosti in razlike med posameznimi programi. Zato bo treba spremeniti določila, ki onemogočajo, da bi v posamezne vzgojno-izobraževalne organizacije namestili manj oddelkov za posamezne vzgojno-izobraževalne programe. Če so programi različnih usmeritev v okviru posamezne posebne izobraževalne skupnosti sorodni in ima vzgojno-izobraževalna organizacija možnosti za delo, naj bi vzgojno-izobraževalna organizacija lahko vpisovala mladino v 1. letnik srednjega izobraževanja, če ima najmanj tri oddelke za vzgojno-izobraževalne programe, ki so jih sprejeli uporabniki in izvajalci v tej posebni izobraževalni skupnosti.

Za čiste račune

Med pomembnejšimi točkami dnevnega reda, ki jih je obravnavala skupščina na tej seji, je bil tudi program življenja in dela

Šolske mreže ne bomo širili

Navajeni smo na besede, na veliko besed. Pogostokrat menimo, da bomo že z besedami spremenili, izboljšali stvari, o katerih smo se že dogovorili. Zakaj tako? Velikokrat in po nepotrebnem zavlačujemo dobro pripravljeno sejo v neskončnost.

To se je znova pokazalo na nedavni sedmi redni seji skupščine Posebne izobraževalne skupnosti za pedagoško usmeritev ob razpravi o razmestitvi izvajanja vzgojno-izobraževalnih programov. Delegati so namreč predlagali, naj bi odpirali po Sloveniji nove oddelke vzgojiteljskih šol, čeprav je bilo že zdavnaj dogovorjeno: ni prav, če drobimo oddelke za predškolsko vzgojo, ker se tako razbija enotnost izobraževanja. Odločitve, s katerimi se strinjajo predstavniki območij, nenadoma postanejo na skupščini »novi predlogi« delegatov, ki so pod različnimi pritiski — tudi občinskih izobraževalnih skupnosti. Pa ne gre samo zato. Problem je širši: če bi v dohodnem času imeli takih ali drugačnih strokovnjakov (nezaposlenih) preveč, bi prav gotovo nastala precejšnja — materialna in politična škoda. Velja si zapomniti stališče predsedstva Posebne izobraževalne skupnosti za pedagoško usmeritev: »Predlagana je najustreznejša mreža šol, ki je ne bomo spreminjali. Slovenija je majhna in ne moremo ustreči vsaki želji posamezne občine!« Morda bi lahko dodali še tole: premisliti bi bilo treba, kaj je prav za mladino, pa tudi za družbo.

V razpravi smo slišali, da so v Posebni izobraževalni skupnosti za pedagoško usmeritev predlagali in sprejeli nekaj več vpisnih mest (na filozofski fakulteti in na obeh pedagoških akademijah), ker so upoštevali potrebe uporabnikov v posebni izobraževalni

osnovne šole. Ugotovili so, da gradivo, ki ga je pripravil Zav. SRS za šolstvo, zelo skrbno pripravljeno, vendar pa je ta možnost idealne osnovne šole (take namreč nakazujejo smernice vredne razmišljanja: iz gradiva se ne vidi, kaj pomeni izvajanje tega programa v gmotnem programu, gotovo pa je, da bo njegovo uresničenje zahtevalo veliko denarja. Vemo pa, da izhodišča o materialnem položaju šolstva za leto 1982 takole dejavnosti ne bo mogoče širiti še najmanj pa na račun gmotnega položaja učiteljev. Izobraževalna skupnost torej želi za deti, koliko presega ta program njene gmotne obveznosti, kje treba poiskati dodatne vire česa od tega ne bo mogoče financirati.

Pri uresnitvi programa bo torej treba odločiti vztrajno postopnost in se dogovoriti, kaj bo všteto v redni program dejavnosti. Zavrnilo so tudi, da bi del razširjenega programa uvrščali v obvezni program, saj bi to povečalo stroške skrbi za šolo pa je treba priteniti tudi dejavnike zunaj šole: občinskih izobraževalnih skupnosti, ki v javni razpravi o smernicah in novem načrtu dela življenja osnovne šole niso pridali sodelovali. Očitno je, da ostaja skrb za šolo še zmeraj bô razprava šol in izobraževalnih skupnosti, saj veliko dlje od te javna razprava ni segla. In ker smernice lepo izoblikovane strokovno na ustreznih ravni, bodo šole lahko ravnale po njih že jeseni. Seveda pa brez dodatnega denarja gotovo ne bomo mogoče veliko narediti.

MARJANA KUNEJ

skupnosti družboslovje in kulturno, zmogljivosti visokoškolskih delovnih organizacij in dosega vpisa. Glede lanskega sklepa, se letošnje jesen začne višje izobraževanje vzgojiteljic, smo razpravi zvedeli, da pristojni organi obravnavajo smernice oblikovanja vzgojno-izobraževalnih programov in predloženih programskih zasnov. V potrebno bo pripravljeno dočetka novega šolskega leta.

Med razpravo smo slišali, da so zorilo, ki je vredno pozornosti opaža se namreč nesorazmerje pri številu učencev, ki končujejo šolanje na srednji šoli in možnostmi za vpis na pedagoški akademiji. Vprašanje tega nerazmerja, kot so poudarili v razpravi, bi bilo treba študijsko odločiti.

Med številnimi točkami dnevnega reda so delegati pozornost obravnavali, dopolnili osnutki statuta Posebne izobraževalne skupnosti za pedagoško usmeritev in ga sprejeli kot predloženo. Poudarjeno je bilo tudi, da bo vsi samoupravni akti, pravilnik ipd. namenjeni vzgojno-izobraževalnim organizacijam, objavljeni v časopisu Prosvetni delavec. Obravnavali so tudi osnutki pravilnika o štipendiranju za pedagoške poklice, po katerem bi del sredstev za učence v srednjem usmerjenem izobraževanju združevali tudi v Posebni izobraževalni skupnosti za pedagoško usmeritev. Pravilnik med drugim zavezuje štipenditorja, da skrbi za zaposlovanje štipendistov po končanem šolanju.

Na seji skupščine so med drugim ocenili tudi vse priprave volitve v organe Posebne izobraževalne skupnosti za pedagoško usmeritev, ki se bo oblikovala novem v začetku aprila.

TEA DOMINKO

Smernice za prenovitev osnovne šole — stvarnost in vizija

Javna razprava o programu življenja in dela osnovne šole

Osnovna šola bo v prihodnjem obdobju doživela precejšnje vsebinske spremembe. Čeprav je reforma v zadnjih dveh desetletjih preoblikovala njeno podobo, jo je treba programsko prenoviti in uskladiti njeno delo z zahtevami časa. Njena prihodnja usmeritev naj bi temeljila na najboljših izkušnjah celodnevni in drugih osnovnih šol, na novjših dosežkih pedagoške znanosti in na družbenih spoznanjih, kako vsebinsko in metodično zasnovati temeljno izobraževanje in vzgojo ter pripravo mladih za življenje v socialistični samoupravni družbi.

Nova programska usmeritev bo temeljila na programu življenja in dela osnovne šole. Ta obsega, kot predvideva zakon o osnovni šoli, smernice za delo osnovnih šol, obvezni predmetnik in učni načrt ter fakultativne predmete in dejavnosti, ki sestavljajo nekak razširjen program osnovne šole.

Predlog programa življenja in dela, katerega pripravo vodi Zavod SRS za šolstvo, je delo širokega kroga pedagoških in drugih družbenih delavcev, osrednje programske komisije in predmetnih komisij. Osnutek programa življenja in dela osnovne šole je obravnaval strokovni svet SRS za vzgojo in izobraževanje aprila in maja 1981. Dopolnjeno gradivo je šlo nato v javno razpravo. O njem so razpravljali v osnovnih in kadrovskih šolah, občinskih konferencah SZDL in občinskih izobraževalnih skupnostih, koordinacijskih odborih za uvajanje celodnevne osnovne šole in drugi. Javno razpravo je dopolnila te dni sklepna razprava na skupni seji sveta za vzgojo in izobraževanje in koordinacijskega odbora za celodnevno osnovno šolo pri predsedstvu Republiške konference SZDL dne 29. 1. 1982 in razprava na seji Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo dne 2. 2. 1982. Kmalu, 10. februarja, bo sklepna razprava o programskih gradivih na strokovnem svetu SRS za vzgojo in izobraževanje.

Za javno razpravo in navedene sklepne razprave je značilna kritičnost. Ta ne zanika obsežnega strokovnega dela, opravljenega pri pripravi dokumentov, saj so imeli razpravljalci na navedenih sejah zmeraj tudi pohvalno besedo za sestavljalce. Vendar je vsakič izstopala skrb, ali predloženo programsko gradivo izraža dovolj celotno in jasno skupna spoznanja, kakšna naj bo osnovna šola v prihodnje. To vprašanje poraja še druga npr.: ali zagotavlja program življenja in dela osnovne šole kakovosten in premik v njenem razvoju, ali je nova programska podoba osnovne šole skladna tudi z našimi stvarnimi možnostmi, ali je tak dokument učiteljem dovolj jasna usmeritev, da bodo znali premagati, kar je v dediščini iz preteklosti zastarelega, togega in neživljenjskega? Uvajanje novega programa naj bi pomenilo pospešeno razvijanje osnovne šole kot temeljne sestavine sodobnega vzgojnoizobraževalnega sistema; zasnovanega na nenčnosti izobraževanja in vzgoje, na njuni enotnosti in povezanosti ter skladnosti s potrebami gospodarskega in družbenega razvoja. Ta šola bo dala pečat rodu, ki se bo zaposloval na prelomu našega stoletja in prenašal njegovo zdravo dediščino v prihodnje tisočletje.

Malo pripomb iz osnovnih šol še manj iz kadrovskih šol

Ni kaj razveseljiv ni podatek, da je razmeroma malo osnovnih šol zavzeto sodelovalo v javni razpravi o gradivu in poslalo svoje pripombe — do konca septembra lani samo 40, pozneje še nekaj deset. Še bolj zasluži kritiko ravnodušnost kadrovskih šol, ki se, razen njihovih posameznih delavcev, vključenih v delovne skupine, sploh niso odzvale povabilu na javno razpravo. Pričakovali bi, da bosta prav obe pedagoški akademiji, poleg filozofske fakultete in drugih šol, ki pripravljajo učitelje, najbolj zavzeto sodelovali pri oblikovanju nove podobe naše osnovne šole. Razvoj samoupravnih odnosov nalaga tudi delavcem v

vzgoji in izobraževanju pravico in obveznost, da so soustvarjalci nove šole, novega vzgojno-izobraževalnega sistema, novih oblik in metod dela. Ne sme se zgoditi, da bomo šole pozneje, tako kot zdaj ponekod v usmerjenem izobraževanju, tožili, da so učitelji premalo sodelovali pri oblikovanju programov, da so zato le-ti prenatrpani in premalo prilagojeni učencemim zmogljivostim.

Smernice podlaga za načrtovanje dela

V programu življenja in dela osnovne šole imajo smernice za delo osnovne šole pomembno mesto, saj dajejo splošno usmeritev in so nekako družbeno in pedagoško vodilo za delo osnovnih šol. V skladu s smernicami naj bi osnovna šola preraščala povsod v celodnevno šolo in postala družbeno in vzgojno-izobraževalno središče kraja, povezana s starši ter drugimi delovnimi ljudmi in občani. Prav sodelovanje družbenega okolja naj bi zagotavljalo šoli in učencem širše možnosti za vsestranski razvoj mlade osebnosti in za širitev programa s prostovoljnimi dejavnostmi.

Na temelju teh smernic bo vsaka šola izdelala svoj letni delovni načrt, ki bo določal vsebino, obseg in organizacijo vzgojno-izobraževalnega dela. Ta načrt mora biti javen dokument, ki nastaja s sodelovanjem učiteljev, učencev, staršev in drugih občanov, družbenopolitičnih organizacij, organizacij združenega dela, samoupravnih organov in drugih dejavnikov, ki jih zanima delo osnovne šole. Delovni načrt vsebuje zagotovljeni del programa — obvezni predmetnik in učni načrt, ter njegov razširjen, fakultativni del. Delovni načrt je temelj za svobodno menjavo dela.

Poglavitne dejavnosti osnovne šole so: pouk na podlagi predmetnika in učnega načrta, dodatni pouk za učence od petega razreda dalje z nadpovprečnimi sposobnostmi in uspehi, dopolnilni pouk za posamezne učence od prvega do osmega razreda, ki potrebujejo posebno pomoč, ter druge dejavnosti, ki jih predvidevajo posamezni učni načrti in tiste, ki jih razvijata pionirska in mladinska organizacija v skladu z zanimanjem in potrebami učencev. Vse to dopolnjuje organizirana rekreacija z dejavnostmi, namenjenimi sprostitvi in razvedrilu učencev. Taka programska celota povezuje razno-terne dejavnosti v enoten proces, ki daje učencem najširše razvojne možnosti.

Vsaka osnovna šola mora v skladu s smernicami dajati, če je potrebno, tudi posebno pomoč učencem drugih narodov in narodnosti, učencem s posebnimi učnimi težavami, pa tudi otrokom delavcev, ki se vračajo z začasnega dela v tujini. Poseben poudarek je v smernicah na uveljavljanju dejavne vloge učencev v vzgojno-izobraževalnem procesu in njihovi vzgoji za samoupravljanje, na povezovanju pouka z drugimi oblikami dela, na strokovnosti in kakovosti dela.

Ko preberemo obsežno besedilo smernic, se vprašamo, v čem je nova kakovost, ki naj bi jo uresničili v prihodnjem obdobju.

Odgovor ni preprost, kot so pokazale dosedanje razprave. Smernice so namreč tako stvarnost, ki jo mnoge šole že uresničijo, kot tudi vizija, ki naj bi jo uresničile prej ali slej vse osnovne šole. Podoba osnovne šole, ki jo nakazujejo smernice, odpira hkrati drugo, še bolj zahtevno vprašanje: kako uresničiti te zamisli, kako ustvariti potrebne gnotne, kadrovske in didaktične možnosti, da jih bo vsaka šola lahko prelila v življenje.

Kritični pomisleki osnovnih šol in drugih razpravljavcev

Če sledimo pripombam, ki jih je zbral Zavod SRS za šolstvo po javni razpravi o predloženem programu življenja in dela osnovne šole, je njihova ost usmerjena v kritično oceno stvarnih možnosti za uresničenje take podobe osnovne šole. (Načelno vsi soglašajo s predloženo programsko usmeritvijo, skrbi pa jih, kako bomo uresničili te

načrte v vsaki osnovni šoli. Veliko šol namreč nima ustreznih učnih prostorov za uresničevanje tako pestrega programa, niti potrebnih kadrovskih možnosti. Razlike med razvitimi in nerazvitimi se utegnejo tako še povečati. Tudi sam način financiranja ne spodbuja dovolj h kakovostnemu in bogatejšemu delu, saj so merila za oblikovanje dohodka zgolj količinska in ne povsem skladna z načeli svobodne menjave dela in nagrajevanja po delu. Šole se bojijo, da se družbena pričakovanja opirajo preveč na učitelja, ki mu nalagajo nova bremena, ne da bi mu dali hkrati potrebno strokovno pomoč in mu zagotovili zaslužen življenjsko raven. Čeprav se zavedamo, da je za učiteljevo delo nepogrešljiv pedagoški optimizem, mora le-ta imeti tudi stvarno podlago.

Nekatere pripombe so kritične do učnih načrtov, češ, da so prenatrpani, da ni zadostne notranje povezanosti med sorodno vsebino, da ni dovolj razvidno, kaj je za učenca temeljnega, kaj pa stranskega pomena. V nekaterih pripombah, ki so prišle od razpravljavcev zunaj šol, je viden strah pred tako imenovanim pedagoškim tradicionalizmom, ki vztraja pri razredno-predmetnem pouku in ustaljenih modelih. Ali ne bodo morda ustaljena pojmovanja izrinila na rob učiteljeve pozornosti interesne in druge dejavnosti, čeprav so za vzgojo marsikdaj še bolj pomembne kot sam pouk? Stvarna je zaskrbljenost šol, ali bodo pravočasno na voljo učbeniki in drugi učni pripomočki, ali bodo učitelji pravočasno usposobljeni za nove naloge, ali bodo kadrovske šole uresničile v sebi najprej reformo, da bodo lahko dale reformirani šoli učitelja, kakršnega potrebuje? Ali se ne bo morda zgodilo, da bo osnovna šola kljub proglašeni podružljivosti ostala v svojem okolju le prevečkrat prepuščena sama sebi?

Kaj bo treba izpopolniti?

Tudi razprava na skupni seji sveta za vzgojo in izobraževanje in koordinacijskega odbora za celodnevno osnovno šolo pri predsedstvu republiške konference SZDL je bila kritična in razmišljujoča ter je iskala odgovor na vprašanje, v čem je treba še izpopolniti predlog programa življenja in dela osnovne šole.

Sedanja ocena stanja osnovne šole, njenih razvojnih možnosti in pripravljenosti učiteljskih kolektivov za nove naloge še ni enotna ter niha med optimizmom in črnogledostjo. Po mnenju nekaterih razpravljavcev je nizka udeležba osnovnih šol v javni razpravi priča o malo spodbudnem razpoloženju med delavci osnovnih šol. Kako naj bo učitelj uspešen, kot pričakujemo od njega, če bo imel v oddelku po 36 učencev, med njimi tudi take, ki zaostajajo v razvoju? Kako naj upošteva v sedanjih razmerah individualizacijo, diferenciacijo in druge pedagoške zahteve?

Nekateri razpravljavci so se glasi v smeri jedro predlagane programske zasnove. Ali je osnovna šola, kakršno si zamišljamo, še enotna, ali pa je v resnici razcepljena na tri vrste: na celodnevno osnovno šolo, dopoldansko šolo in osnovno šolo s podaljšanim bivanjem? Ali smo dovolj jasno opredelili meje med enotnostjo in informiranostjo, ki bi hotela vse nadrobno predpisati in dušiti učiteljevo ustvarjalnost ter iznajdljivost posameznih šol? Izražena je bila tudi bojazan, da v učnih načrtih preveč izstopa sama snov, da bomo dali poudarek predvsem otrokovemu intelektualnemu razvoju in zapostavili druge vidike vsestranske vzgoje, zlasti še delovno, zdrav-

dogodki novosti

stveno in telesno vzgojo. Nesporno je tudi, kot so poudarili razpravljavci, da je celodnevna osnovna šola edina dolgoročna perspektiva našega razvoja kot najbolj ugodna možnost za vsestransko razvijanje otrokove osebnosti.

Odločilna pomoč učiteljem

Razprava na seji republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo je bila usmerjena bolj optimistično. Ko ocenjujemo stvarne možnosti za uresničenje nove programske usmeritve, v resnici ni večjih razlogov za črnogledost. Smernice za delo osnovnih šol so povzete po življenju in delu naših boljših celodnevni in drugih osnovnih šol. Morda smo to podobo okrasili s preveč lepimi besedami, pa so razpravljavci videli v njej nekaj idealiziranega in v sedanjih razmerah nedosegljivega. Bržkone namenjamo preveč pozornosti samemu besednemu oblikovanju takih listin, premalo pa njihovu uresničevanju, operativnim pripravam na izvajanje načrtov, usposabljanju delavcev in pripravi pripomočkov, ki so nujni za uspešnejše delo. Premalo razmišljamo o tem, kako bi razbremenili učitelja, da mu ne bo treba izdelovati učil in da ne bo zapravljaj časa za nepotrebno pisarjenje, ko bi lahko organizirali skupinsko pripravo učil, posameznih učnih enot in drugega priročnega gradiva. Prav je, da že zdaj razmišljamo o učbenikih, ki bodo bolj prikladni in manj obsežni.

Predložene učne načrte bo treba še prečistiti, saj je pri posameznih predmetih še očitna prenatrpanost s snovjo, ki bi vodila k ustaljenim oblikam in metodam dela, k spominskemu in reproduktivnemu znanju. Osnovno šolo moramo oblikovati kot enotno šolo, ki zagotavlja vsem učencem temeljni program. Tega sestavljajo pouk in nekatere druge v smernicah navedene dejavnosti. Vsaka šola pa naj bo tudi samostojna in ustvarjalna pri razvijanju razširjenega programa, interesnih in drugih dejavnosti, ob pomoči okolja. Če je skupna perspektiva le celodnevna osnovna šola, moramo razvijati šolo s podaljšanim bivanjem kot prehodno stopnjo in podaljšano bivanje temu primerno oblikovati.

Kaže, da bo ob uvajanju novega programa življenja in dela osnovne šole treba preveriti sedanji način financiranja, da ne bo zaviral uvajanja novih prvin in prehajanja k večji kakovosti dela. Preveriti bo treba tudi sedanjo organiziranost osnovnih šol, vsaj v primerih, ko integracijski procesi odtujujejo šolo krajevni skupnosti in krajanom. Veliko bo treba storiti, da bo v osnovni šoli več delovne vzgoje. Ali ni škoda, da so celo na podeželju nekdanje vzorne šolske vrtove zamenjale zelenice?

Prižadevati si moramo tudi za drugačno usposabljanje in pripravo učiteljev za novo programsko usmeritev, nove oblike in metode dela ter drugačne odnose v vzgojno-izobraževalnem procesu, saj morajo biti prav učitelji nosilci pospešenega razvoja šole. Prav kadrovske šole so tiste, ki ne smejo zaostajati za časom; posledice takega zaostajanja bi bile hude in daljnosežne.

Razprave o programski prenovitvi in prihodnjem razvoju osnovne šole so torej vsestranske, kritične, včasih bolj, včasih manj optimistične, predvsem pa stvarne, na trdnih tleh sedanjih možnosti. V njih kljub črnoglednosti posameznih razpravljavcev prevladuje zaupanje v nadaljnji napredek osnovne šole in zaupanje v učitelja, ki bo s potrebno strokovno in družbeno pomočjo zmogel nove naloge.

JOŽE VALENTINČIČ

Skupno delo — skupno veselje

Prehrana je čedalje slabša

Premalo skrbimo za zdravje naše mladine

S prehrano naše mladine ne moremo biti zadovoljni — niti z družbeno niti z domačo prehrano. Hkrati s slabšanjem prehrane in njene kakovosti se slabša tudi zdravstveno stanje učencev osnovnih in srednjih šol, pa tudi njihova odpornost proti različnim boleznim. Tako ugotavlja Zavod SRS za zdravstveno varstvo v informaciji, o kateri je razpravljala dne 2. 2. 1982 tudi Republiški komitej za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo.

Iz raziskav, ki jih opravlja zavod med šolsko mladino, je razvidno, da naša mladina v telesni rasti in razvoju sledi akceleraciji, ki jo ugotavljajo tudi drugod po svetu. Spolno zrelost in telesno rast dosega 1,5 do 2 leti prej kot včasih. Današnja mladina je tudi višja kot nekoč. Hkrati je vidna tudi senčna stran tega pospešnega zorenja in rasti, ki se kaže v ožjih ramensih in bokih ter ožjem prsnem košu, kar lahko spremlja slabša delovna sposobnost in manjša telesna odpornost. To potrjujejo tudi podatki zdravstvene službe. Pri sistematskih zdravstvenih pregledih ugotavljajo, da je skoraj pri polovici mladih drža slaba (najslabša je pri učencih poklicnih šol), pri tretjini učencev osnovnih in srednjih šol o hranjenosti ne moremo govoriti pohvalno, pri četrtini pa ne o telesni razvitosti. Pri pregledu zdravstvenega stanja pred sluzenjem vojaškega roka je 3,7 odstotka fantov ugotovljenih začasno nesposobne za vojsko — pogosto prav zaradi šibke telesne razvitosti. Veča se tudi število mladih, ki se zatekajo po zdravstveno pomoč v šolske ambulante zaradi obolenj, ki

imajo svoj izvor tudi v slabi telesni odpornosti.

V prehrani prebivalstva ugotavlja zdravstvena služba nazadovanje v kakovosti, pomanjkanje vitaminov, železa in drugih biološko pomembnih snovi. Pri tem dobiva družbena prehrana še večji pomen, saj bi morala dopolnjevati primanjkljaje domače prehrane in prispevati k boljšemu prehranjevanju otrok in mladine. Medtem ko smo pri družbeni prehrani osnovnosolske mladine dosegli precejšen napredek, je v mnogih srednjih šolah stanje kritično: družbena prehrana pogosto ni organizirana celo tam, kjer je med učenci več kot polovica vozačev.

Na seji Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo so poudarili, da bo treba povezati odgovorne družbene dejavnike v prizadevanjih za boljše kakovost, večjo biološko vrednost, boljso organiziranost in dostopnost družbene prehrane mladini. To velja tudi za predšolske otroke. Stroški prehrane, ki so pred časom predstavljali samo tretjino izdatkov vzgojno-varstvenih organizacij, zavzemajo zdaj v ceni oskrbe že dve tretjini. Na vseh stopnjah otrokovega in mladostnikovega razvoja se javlja potreba po regresiranju družbene prehrane, saj se utegne sicer vedno pogosteje dogajati, da se bodo učenci odpovedovali šolski malici in kosilu, ker starši ne bodo zmogli ekonomske cene. Zdravje mladine je preveč dragoceno, da bi ga pustili v nemar. Opozorila in predlogi zdravstvene službe bi zato morali najti ugoden odziv pri vseh, ki so dolžni skrbeti za zdravo rast maldega rodu. J. V.

Ob 3. konferenci Zveze sindikatov Slovenije

dogodki
novosti

Svobodna menjava dela — pogoj za socialno varnost

Čeprav je samoupravno dogovarjanje in sporazumevanje v sistemu svobodne menjave dela nekoliko napredovalo, opazamo zdaj na tem področju že daljši čas zastoj. Ta se kaže že več let v tem, da si strokovne službe interesnih skupnosti prilajajo tudi pravico, da same ovrednotijo programe (ali pa jih sploh nihče ne ovrednoti), potem pa jih predložijo uporabnikom in izvajalcem v sprejem. Ti jih sprejmejo, imajo pa le malo možnosti za kakršnokoli spreminjanje in popravljanje njihove vrednosti.

Sindikati se zavzemamo za to, da bi se svobodna menjava dela v vzgoji in izobraževanju uresničevala tako, kot smo se odločili ob sprejemanju ustreznega zakona s tega področja. Vzgojno-izobraževalne organizacije in njihove asociacije (skupnosti osnovnih šol, srednjih šol, domov za učence in študente, ipd.) naj bi izdelale in ovrednotile letne delovne načrte in jih na samoupravnih interesnih skupnostih usklajevale in sprejemale skupaj z uporabniki.

Ob tem moramo opozoriti, da velika večina vzgojno-izobraževalnih organizacij nima strokovnjakov, ki bi bili lahko s finančno-ekonomskega vidika kos tako zahtevni nalogi, kakršna je objektivno ovrednotenje programov. Zato izvajalci programov ne kažejo posebnega zanimanja in ne vztrajajo pri zahtevi, da je treba zakon o svobodni menjavi dela dosledno uresničevati. Zadovoljujejo se s ponujenimi predlogi strokovnih služb samoupravnih interesnih skupnosti.

Zaradi te nemoči in premajhnega zanimanja tudi skupščine samoupravnih interesnih skupnosti velikokrat niso sklepne.

Če pa bi v njih zaživel samoupravno dogovarjanje uporabnikov in izvajalcev, bi spričlo neposrednih interesov zaživel delegatski sistem.

Vzgojno-izobraževalne organizacije bi s tako sprejetimi in ovrednotenimi programi zagotavljale enak družbeno-gospodarski položaj svojih delavcev, kakršnega imajo delavci v gospodarskih organizacijah, hkrati pa začutile, da je njihov dohodek odsev potreb uporabnikov in gospodarske moči združenega dela v družbeno-politični skupnosti. Tako bi bili delavci v vzgojno-izobraževalnih organizacijah resnično ustvarjalci dohodka in bi o njem tudi neposredno odločali. Potem ne bi več poslušali, da sodijo družbene dejavnosti med »porabo«.

Vse to daje temeljne možnosti za ustvarjanje socialne varnosti delavcev. Znano je, da najnižji osebni dohodki delavcev v vzgojno-izobraževalnih organizacijah ne dosegajo ali komaj dosegajo družbeno dogovorjeni zajamčeni osebni dohodek za poln delovni čas, čeprav ne poslušajo z izgubo; da postaja stanovanjsko vprašanje čedalje bolj pereče, ker večina vzgojno-izobraževalnih organizacij ne more priskrbeti stanovanj za

svoje delavce, da so pokojnine prosvetnih delavcev zelo pod povprečjem in da ni organiziranega letovanja za delavce v vzgoji in izobraževanju. Sredstva za osebne dohodke se čedalje bolj prelivajo v materialne izdatke, vse več vzgojno-izobraževalnih organizacij pa se usmerja v pridobivanje dodatnih dohodkov z neposredno svobodno menjavo dela ali natančneje povedano s tem, da oddaja prostore v uporabo.

Ob vsem tem bi se morali zamisliti in odgovoriti na vprašanje, ali so delitvena razmerja v vzgojno-izobraževalnih organizacijah neustrezna ali je njihov dohodek, ki se kaže v vrednotenju vzgojno-izobraževalnih programov na robu zdržnega ali celo pod to mejo.

Objektivno lahko ocenimo, da se je v zadnjem obdobju družbeni položaj delavcev v vzgojno-izobraževalnih organizacijah sicer nekoliko izboljšal, vendar pa je hkrati treba poudariti, da se je vsako krizno obdobje gospodarskega položaja takoj pokazalo v zmanjševanju dohodka, v zaostajanju za dohodkom delavcev v gospodarstvu.

Menimo, da si morajo osnovne organizacije in organi sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti prizadevati in vztrajati, da se čimprej uresniči dosledna svobodna menjava dela, kajti za to so dane vse družbeno-gospodarske možnosti in to podpira tudi politična usmeritev. V bistvu gre za uveljavitev družbeno-gospodarskega položaja delavca — samoupravljavca. S tem bomo končno tudi v praksi odpravili takšne in drugačne očitke, češ da je zdajšnji sistem financiranja, ki se je prenesel iz družbeno-političnih skupnosti v samoupravne interesne skupnosti, proračunski. Tako bo vsak delavec, ki združuje delo v vzgojno-izobraževalni organizaciji, prevzel polno odgovornost za svoj socialni in družbeni položaj, ki bo rezultat dela in iz tega bo izviral tudi dohodek. Doseženi dohodek bo priznalo združeno delo, če bo odsev smotrnosti in kakovosti programov. Ne gre za »izsiljevanje« večjega dohodka, temveč za ustvarjanje novih odnosov, ki so nenehno soodvisni. Potem tudi ne bodo potrebni administrativni ukrepi, ki že posegajo v uveljavljene dogovorjene programe (zmanjšanje obsega svobodnih dejavnosti, dopolnilnega pouka itd.). O tem se bodo odločali uporabniki sami, določali bodo obseg dogovorjenega programa glede na potrebe in gospodarske možnosti združenega dela.

Tudi 3. konferenca zveze sindikatov Slovenije je spodbudila hitrejšo in poglobljeno uveljavljanje samoupravnih dohodkovnih odnosov na področju svobodne menjave dela v vseh družbenih dejavnostih. Z uveljavitvijo njenih stališč bomo dosegli velik korak naprej v procesu osvoboditve delavca samoupravljavca.

FRANC VODOPIVEC

Skrb za mladino del naše socialne politike

Ena največjih težav, ki jih imajo delavci pri urejanju svojih življenjskih in delovnih razmer, je prav gotovo varstvo in šolanje otrok. To vprašanje je najtežje za delavce stare od 26 do 35 let, tedaj, ko si ustvarjajo družino, ko se osamosvojijo in jim starši pri tem le težko pomagajo. Največ težav povzroča varstvo otrok srednje strokovno usposobljenim in nekvalificiranim delavcem. Ti delavci se celo tedaj, ko bi lahko vpisali otroke v vzgojno-varstveni zavod, ne odločijo za varstvo, ampak skušajo rešiti ta problem po najcenejši poti (z zamenjavo izmene staršev ali tudi drugače). Vključevanje otrok v vzgojno-varstveno organizacijo preprečujejo tudi gnotne možnosti. V Sloveniji je v družbenem varstvu komaj 34,4% vseh otrok, starih od 8 mesecev do 7 let, za odstotek pa bo nujno povečati vsaj do 45.

Se zmeraj je preveč prdšolskih otrok, ki nimajo urejenega varstva, prehrane in prostega časa. Skoraj pravilo je, da je v manj razvitih območjih Slovenije (ali pa tudi občinah) v organizirani vzgoji in varstvu manj otrok. Vzgojno-izobraževalni proces za predšolske in šolske otroke bi morali razvijati v enakih razmerah, ne pa glede na to, kakšne so denarne možnosti posameznih občin. Število otrok v vzgoj-

no-varstvenih organizacijah bi se povečalo, če bi odštela družba za to dejavnost več denarja, in zmanjševali delež staršev pri polni ekonomski ceni storitev v vzgojno-izobraževalni organizaciji. Glede na zniževanje svoje življenjske ravni delavec ne zmore plačevati teh storitev, zato se zmanjšuje število otrok v varstvenih oddelkih, predvsem zunaj mestnih središč.

V mali šoli so zdaj vsi otroci, toda od vseh 34.706 otrok (v letu 1980) v Sloveniji jih je imelo celoleten program male šole 19.529 otrok, po skrajšanem programu male šole pa jih je delalo 15.181 otrok.

Tudi število učencev v podaljšanem bivanju le počasi narašča. Hitreje rastejo zmogljivosti celodnevne osnovne šole, čeprav je tudi v teh še zmeraj premajhen odstotek otrok. Glede na gospodarske razmere bi bilo bolj primerno ustanavljati več oddelkov podaljšanega bivanja kot pa celodnevne osnovne šole. Tudi v teh oddelkih dobe otroci marsikaj iz programa celodnevne osnovne šole (organizirano učenje, varstvo, prehrano, zunajšolske dejavnosti). Na zunanjih osnovnih šolah bi število učencev in oddelkov podaljšanega bivanja precej naraslo, če bi bili izdatki za prehrano manjši.

Veliko govorimo o polletnih in

letnih počitnicah. Vse preveč moči porabimo za razpravljanje o tem, kdaj naj bodo počitnice in koliko časa naj trajajo, veliko premalo pa se poglobljamo v to, kakšna bo njihova vsebina. To prepuščamo študentem in nato kritično ocenjujemo, koliko je naredila med počitnicami. Šola pa lahko pripravi počitnice tudi z denarno pomočjo staršev. Pri tem pa se pojavijo socialne razlike med učenci. Bolj kot doslej je treba vključiti v organizacijo počitnic zunanje dejavnike (organizacijo ZSMS, društva, krajevne skupnosti). Da bi bilo delo bolj načrtno in uspešno, je nujno, da se odločimo, kaj želimo in koliko bomo za to prispevali.

Sole na nerazvitih območjih so gmotno slabše oskrbovane. Učitelj je v neenakopravnem položaju, saj otrok ob vstopu v šolo nima enakih možnosti kot njegov vrstnik v mestu. Starši mu ne morejo pomagati. V takem položaju so zlasti šole v hribovitih predelih, kjer imajo učenci do šole kar po uro ali več hoda. Pozitivni in v slabem vremenu je pot do takšnih šol otežena, težave pa so tudi s prevozom. Učenci imajo po zakonu pravico do brezplačnega prevoza (nad 4 km), vendar imamo šole, katerih učenci niti poleti niti pozimi tega ne morejo izrabiti. Če jim že ne moremo priskrbeti prevoza, pa bi bilo

prav, da bi ob tem otrokom v šoli ponudili obilnejšo prehrano iz denarja, ki je namenjen za prevoz. Na teh šolah je vsakodnevna preskrba na ramenih učitelja.

Prehrana za učence v usmerjenem izobraževanju in študente na visokih šolah ni urejena. To bo treba urediti z organizirano družbeno akcijo. Potreben bo dogovor med domovi za učence in študente in šolami, da bi izrabili zmogljivosti teh domov. Doseči bi morali sporazum z zdravstvenimi in inšpekcijskimi službami, da bi mladina smela sodelovati pri pripravljavanju in razdeljevanju hrane, saj bi se tako prehrana pocenila. Šole naj bi dobile dovoljenje, da bi smele nabavljati prehrano v svojem okolju. Del štipendije pa bi lahko učenci in študentje dobili v prehrabnih bonih.

Da bo reševanje socialne politike uspešno, je nujno, da začnemo urejati te zadeve pri naši mladini. Doseči moramo, da bo imela mladina enake začetne možnosti za vstop v življenje. Le tako bodo postali mladi ljudje dobri delavci in samoupravljavci. Zavedati se moramo, da je nalozba v vzgoji in izobraževanju najbolj obrestovana in odločno odpravljati razlike v življenju in šolanju naših otrok.

MARIJA FOLTIN

Za pravičnejšo odmero pokojnine

Zdajšnji pokojninski sistem je za učitelja krivičen

Na sklepi pedagoški konferenci smo se poslovlili od treh delavcev, ki so bile upokojene. Vse tri so začele svojo poklicno pot na majhnih odročnih šolah v tolniških rovih, kraških in brkinskih klancih. Oživeli so spomini. Razmišljanja so me postavila na trdna tla.

Starejši učitelji iz svojih izkušenj bolj ali manj poznamo eno, dvo in štirirazrednice, kamor smo bili poslani z dekretom. V prvem desetletju po vojni nismo smeli svobodno izbirati delovnih mest. Tudi dobrih prometnih zvez, električne razsvetljave in še marsičesa ni bilo. Dvainsitrideseurni delovni teden, proste sobote, regresi za prehrano in rekreacijo, jubilejne nagrade, kabinetni pouk, avdiovizualna sredstva in še kaj so bili tedaj prava fantastika. Oprtani s prtljago smo »grizli« kolena v klance po več ur. Daleč od urbanih središč so bile majhne šole žarišče napredka in družbeno-politične dejavnosti. Ni bilo takega ali drugega vaškega sestanka, da ne bi učitelj pisal vsaj zapisnika, če že ni sestanka vodil. Krajevni skupnosti, ki zdaj povezujejo interese krajanov, ni bilo. Sečišče vsega dogajanja je bila šola. Članarina Rdečega križa in Osvobodilne fronte ni bila poravnana, dokler tega (od hiše do hiše) ni zbral učitelj. Vse proslave in kulturne akcije so bile delo zagnanih prosvetnih delavcev, ki so ob celodnevnem pouku našli čas za široko dejavnost zunaj šole. Režirali smo, dirigirali, nastopali po zaselkih in bili žarišče celotnega kulturnega, družbeno-političnega in tudi gospodarskega utripa.

Učili smo ves dan. Na štirirazrednici, kjer je bilo 96 učencev, vsa bili zaposleni dve učiteljici. Vsaka je poučevala dopoldan en razred, popoldan drugega. Na sosednji enorazrednici pa je kolegica dopoldan delala kombinirano z nekaj oddelki, popoldan z drugimi. Za popoldansko izmeno dela nismo bili denarno nagajani. Popoldanska izmena je bila udarniško delo.

In zdaj smo tu! Rod povojnih mladinskih delovnih brigad in udarniškega dela, rod, ki je 48-urni delovni teden podaljševal še s prostovoljnimi udarniškim in neplačanim delom, je 35 ali 40 let po osvoboditvi na pragu upoko-

jitve. Zanj je bil zakon o združenem delu, ta temeljna listina delavčevih pravic in obveznosti, sprejet veliko prepozno. Vseh 35 ali 40 let dela ni bil za delo nagrajevan ne po obsegu in kakovosti ne po količini minulega dela. Nasledniki so za svoje začetno delo veliko bolj nagajeni, saj vsebina te »delavske ustave« počasi vendarle prodira v stvarnost. Rod, ki je s stiskanjem pasu in odrekanjem postavil temelje današnje stvarnosti, ki je razširjeni in družbeni reprodukciji poklonil svoje ustvarjalne moči, bo v pokojni še enkrat prikrajšan. Plačal bo vse anomalije in poskuse delitvenih sistemov, saj zdajšnji pokojninski zakon vse napake in krivice iz delitve osebne dohodka prenaša v pokojninski sistem. To je boleče spoznanje in velika krivica.

Kaj bi morali spremeniti

Pokojninski sistem mora upoštevati načelo zakona o združenem delu, po katerem naj bo v pokojninski osnovi upoštevan delavčev prispevek k razširjeni reprodukciji glede na delež, ki ga je prispeval s svojim minulim delom. To načelo zakona o združenem delu je za rodove, ki odhajajo v pokoj 35 ali 40 let po osvoboditvi, zelo aktualno. Vlaganje v razširjeno reprodukcijo, se pravi v temelje, ki so omogočili delo tudi prihodnjemu proizvajalcu, je bilo poldrug desetletje po vojni posebno izrazito in bi bilo prav, če bi to ovrednotili kot specifično minulo delo. Pri tem naj bi bilo čim manj avtomatizmov. Naj to načelo prenesem na vzgojo in izobraževanje. Zdajšnja uravnotežena 12-odstotna stopnja vrednosti minulega dela učitelja, ki je tretjino delovne dobe delal dvojno in v težjih razmerah, uvršča tega delavca v neenakopraven položaj z drugim delavcem, ki je imel srečo, da je delal ves delovni staž na klasični centralni šoli. Delež preseženega dela enih in drugih je bil v povojnem obdobju velik, saj je bilo razmerje med osebnim dohodkom in vrednostjo preseženega dela, ki je ustvarjalo možnost za razširjeno produkcijo, precej drugačno, kot je danes. Vsekakor pa je bila presežna vrednost dela tistih, ki so brez stimulacije delali

za dva (eno in dvorazrednice!) neprimerno večja. Nov samoupravni sporazum vrednotenja dela v osnovni šoli določa za take pogoje in obseg dela do 65 odstotkov dodatka na osnovno osebne dohodka. Po vojni dodatka nismo poznali ali pa se je gibal v višini 10 odstotkov.

Novi zakon o pravicah socialnega in invalidskega zavarovanja bi se moral izogniti temu, da se vse napake neproučenih delitvenih sistemov in ponesrečenih poskusov prenašajo v pokojninski sistem. Upoštevati bi bilo treba, da je polpreteklo obdobje čas poskusnega iskanja rešitev načel plačila po delu in zato poln drobnih in velikih krivic. V šolstvu npr. izrazite uravnilovke, ki je obšla obseg, kakovost in delovne razmere in ustrezno usposobljenost za delo.

Ni prav, da se celo v pokojninski osnovi zrcali tudi neenakopravni družbeno-gospodarski položaj delavcev vzgoje in izobraževanja pred udejanjenjem načel ustave in zakona o združenem delu o enakopravnem položaju vseh delavcev v združenem delu, zaradi česar je osebni in družbeni standard delavcev vzgoje in izobraževanja zmeraj zaostajal za ravnijo delavcev drugih družbenih dejavnosti ali proizvodnih panog in zaostaja še zmeraj, kljub izboljšavam zadnjih let, ki pa so jih neugodna gospodarska gibanja spet razvrednotila.

Ker tristopenjska hierarhična lestvica vzgoje in izobraževanja ne omogoča napredovanja v stroki in s tem vnovčenja večjih izkušenj, ki je tudi oblika vrednotenja minulega dela, so osebni dohodki učiteljev pred upokojitvijo le za 12 odstotkov večji od dohodka pripravnika. To specifičnost bi morali upoštevati, saj jo upoštevajo tako v kapitalističnih kot socialističnih deželah. Nesprejemljivo in skrajno krivično je, da je 35 ali 40 let vzgojno-izobraževalnega dela vredno le 88 odstotkov pripravniške plače.

Prav tako ni sprejemljivo, da imata dva upokojena učitelja, eden pravkar upokojen, drugi že več let v pokojni, ki jima je bil med aktivnim delovnim razmerjem v isti delovni organizaciji odmerjen osebni dohodek po enakih merilih, v pokojni popol-

noma različne pokojnine. Količniki, ki revalorizirajo 10-letno povprečje, očitno ne dohajajo letnih revalorizacij pokojnin in rojevajo celo pahljačo neenakopravnih kategorij ljudi. Pokojnina ne more biti večja ali manjša zaradi pokojninskega staža. Prav tako ni prav, če ne dohaja določenega razmerja med pokojnino in osebnim dohodkom, ki bi ga prejemal, če bi bil upokojenec še v delovnem razmerju. Če trdimo, da je razmerje med pokojnino in osebnim dohodkom 85:100, naj bo res tako in naj velja za mlajše in za starejše upokojene.

Krivično je, da se marsikatera priznana nepravilnost v delitvi osebne dohodka vleče v pokojninski sistem. Med temi je tudi »preplačano« uradniškega dela in podcenjevanje neposrednega proizvodnega, ustvarjalnega ali znanstvenega dela oziroma temeljne dejavnosti neke delovne organizacije. Pokojnina prvih je odmerjena po podarjenem osebnem dohodku, drugih po prikrajšanem osebnem dohodku.

Podobna krivica se dogaja upokojenecem, ki so brez svoje krivde ali zaslug, zaradi zaostrenih razmer gospodarjenja, nerazvitosti področja, monopolnega in konjunkturalnega položaja prejemali temu ustrezen osebni dohodek in zdaj tudi pokojnino. Pokojninski sistem bi moral z nekakšnimi varovalkami povprečja produktivnosti ali povečevanja družbenega proizvoda v republiki preprečevati tako maličenje osebne dohodka in jih ne prenašati v pokojninski sistem.

Naš zdajšnji pokojninski zakon je zastarel in še neusklajen z ustavo in zakonom o združenem delu. Anomalij pokojninskega sistema se zavedamo in jih priznavamo vsi. Novi osnutek zakona o temeljnih pravicah pokojninskega in invalidskega zavarovanja je v pripravljalnem postopku že nekaj let in zdaj v fazi, ko bo predložen v javno obravnavo. Ali ni naša pravica in dolžnost nekaj storiti, da bi v javni obravnavi organizirano prikazali posebni vzgoje in izobraževanja ter prispevali k odpravi sedanjih nepravilnosti? Pa ne le za prihodnje upokojence, marveč tudi za tiste, ki so že upokojeni.

TONČKA ŽIBERT

razpravljamo

Pomagajmo vsem učencem doživljati uspehe

Pred leti sem nekje prebrala tole misel. »Vsak človek bi za svoje mentalno zdravje moral doživeti vsak dan vsaj en uspeh.« Vsi ljudje torej morajo doživljati uspehe, tako odrasli kot otroci, ki so tega še bolj potrebni, saj so bolj čustveni. Pri vseh učencih torej moramo doseči, da bodo doživljali uspehe, čeprav so naši oddelki osnovnih šol zelo raznoliki in učenci v njih različno sposobni. Stara resnica pa je, da brez uspeha tudi ni veselja do dela.

V zakonu o osnovni šoli beremo: »Temeljni družbeni smoter osnovne šole je razvijati svobodno, ustvarjalno, samostojno in celostno osebnost samoupravne socialistične družbe.« Tega smotra ne bomo dosegli, če učenci pri svojem delu, ki mora biti ustvarjalno, ne bodo doživljali uspehov. Res pa je, da so za tako delo najprej potrebni resnično demokratični in humani odnosi. Ta humanost se kaže v odnosu učitelja do predmeta, ki ga poučuje do učne snovi, do sodelavcev, do staršev in do učencev. Kaj je pravzaprav human odnos do učenca? Human odnos do učenca moramo pojmovati kot realno zahtevnost do učenca, da s svojo dejavnostjo po svojih sposobnostih dojamemo, kar mu daje šola. V naših šolah pa je včasih žal velikokrat prav narobe. Nehumanost se ponavadi ne kaže do nadpovprečnega ali povprečnega učenca, pač pa največkrat do manj sposobnega, do kakorkoli motenega ali na kakorkoli izjemnega učenca. Vemo, da se solajo zdaj v »navadni« osnovni šoli skoraj vsi otroci, le majhen odstotek jih obiskuje šole s prilagojenim programom. V oddelkih so učenci z majhnimi sposobnostmi, povprečni in tudi zelo nadpovprečni učenci.

Zato je nujno, da se vsi učitelji teh razlik resnično zavedamo in obravnavamo učence posamično. Učenci z majhnimi sposobnostmi niso manj sposobni po svoji krivdi. Njihove sposobnosti so posledica slabših dispozicij ali slabših razvojnih možnosti. Uspehov pa se ti otroci veselijo prav tako kot drugi. Ne zahtevajmo od njih več, kot zmorejo! V skladu z majhnimi sposobnostmi so po navadi tudi po-

klicne želje. Čedalje sodobnejša šola poudarja politehnično vzgojo v vsem vzgojno-izobraževalnem delu, povezovanje pouka s praktičnim delom, ob katerem bomo utrjevali in razvijali delovno vzgojo. Prav pri tej se bodo taki učenci morebiti bolje izkazali. Lahko jih bomo pohvalili, doživljali bodo uspehe in dobivali zaupanje v svoje sposobnosti. Seveda pa se uspehi kažejo najbolj pri ocenah. Zavedati se moramo, da je za učenca v osnovni šoli ocenjevanje zelo pomembno, zato mora biti pomembno tudi za učitelja. Da bomo ocenjevali res pedagoško in humano, moramo zahtevati od učenca toliko, kolikor zmore, in ga za njegov trud pohvaliti. Nekoga moramo pohvaliti za zadostno oceno, drugega pa pokarati za dobro ali celo prav dobro. Učencu moramo dati vse možnosti, da izrazi svoje sposobnosti, in s svojim trudom doživi uspeh. Kdor se ne trudi, ne zasluži posebne pohvale, četudi nima slabe ocene.

Pot do spoznanja

Da lahko učence spodbujamo s pohvalami, moramo poznati njihove sposobnosti. Marsikaj vzemo pri šolskem psihologu. Učence spoznavamo s postopnim opazovanjem pri delu, v individualnih stikih in ob podobnih priložnostih.

Sposobnosti lahko ugotovljamo v praksi tudi tako, da primerjamo učne uspehe s tem, koliko se je posameznik za ta uspeh potrudil. V celodnevni osnovni šoli lahko storimo to kaj kmalu, podobno o učencu pa si izoblikujemo tudi v pol dnevu šoli in pogovoru s starši. Prvi pogovor s starši moramo organizirati tako, da imamo zanj dovolj časa, da nam starši povedo, kaj, koliko in kako se učenec doma pripravlja za šolo. V takem pogovoru dobimo dragocene napotke, ki si jih moramo zapisati. Nekdo doma nima prav nobene skrbi za šolo in dobiva slabe ocene, ob tem pa ne doživlja takega neugodja, kot tisti, ki se doma zelo trudi. Za takega učenca moramo dati staršem napotke, kako bomo s skup-

nimi močmi dosegli, da se bo učenec začel učiti. Dobival bo pozitivne ocene in ob tem začel doživljati uspehe, ki ga bodo spodbujali, da se bo začel učiti sam z večjim veseljem. S starši se natančno pogovorimo, kakšne so pravilne učne navade, da bodo vedeli, kako se mora učenec učiti, da mu bomo laže pomagali prebroditi težave, v katere je zašel. Drugače pa je pri učencu, ki porabi doma veliko časa za na-

strega učenca lahko že v šoli spoznamo po nekaterih sposobnostih. Taki učenci berejo zahtevnejše knjige kot njihovi vrstniki, že zgodaj jih zanimajo potopisi, življenjepisi. Zgodaj si postavljajo življenjske cilje, so domiselni, znajo logično sklepati, radi urejajo razne zbirke, tovaršiške si iščejo med starejšimi. So samokritični, zanesljivi, radi sprejemajo različna dela, ki jih je treba samostojno opraviti. Taki

Otroku moramo že zgodaj vcepljati ljubezen do knjige (Foto: Jelka Simončič)

loge in za učenje, pa ima komaj zadosten uspeh ali pa dobiva celo nezadostne ocene. Vedeti moramo, da tak učenec trpi, saj doživlja v šoli veliko strahu, slabe volje, razočaranj. V doživljanje takega učenca se moramo poglobiti in narediti načrt, kako bomo najboljše izrabili njegove sposobnosti in mu omogočili, da bo dobival boljše ocene: te bo doživljal kot resnične dosežke svojega truda, ki se jih bomo z njim veselili tudi mi.

Vedeti moramo, da je učenje učencev z manjšimi sposobnostmi bolj mehanično, stopnja razumevanja je zelo zmanjšana. Tak učenec bo znal uporabljati znanje le na način, ki ga pozna, saj ni sposoben posploševati. Marsikdo se bo znašel le ob ponazorilih. Ko sprašujemo takega učenca, moramo paziti, da bo resnično razumel vprašanje. Spraševati ga moramo počasneje, potrpežljivo in mu s podvprašanji obujati določene predstave. Tako učencem pomagamo, da ne izgubljajo samozavesti in zaupanja vase.

Ne pozabimo na bistre glave!

Tudi od zelo sposobnih učencev moramo zahtevati toliko, kolikor zmorejo. Velikokrat zagrešimo napako, ko se pri zelo sposobnem učencu zadovoljimo z dobrim povprečnim uspehom. Če v pogovoru s starši ugotovimo, da se tak učenec doma ne trudi z učenjem, ne smemo biti z njegovim uspehom zadovoljni, čeprav je »skoraj odličen«. Tak učenec mora doseči še boljše uspehe. Če pa ima kljub svoji majhni prizadevnosti odličen uspeh, mora obiskovati dodatni pouk. Če tega ne bomo zahtevali, tak učenec ne bo pridobil delovnih navad in bo v višjih razredih ali v srednji šoli odpovedal. Bi-

otroci tudi zlepa ne prenesajo podrejanja. Tudi zanje moramo poskrbeti, da bodo kar najbolj razvili svoje sposobnosti. Pouk mora biti diferenciran, učenci naj rešujejo težje naloge in dobivajo zahtevnejša vprašanja. Pri učencih z različnimi sposobnostmi moramo uporabljati različne oblike, različne metode dela in upoštevati različno hitrost učenja. Imamo pa tudi zelo bistré učence, ki so počasnejši, zato ne smemo ocenjevati njihovih sposobnosti le po tem, kako hitri so pri delu.

Dokazano je, da se pri prelahkih nalogah učenci bolj utrudijo, kot pri nalogah, ki zahtevajo od njih nekaj truda. Tedaj čutijo v sebi nekakšno notranjo napetost. Če je ta napetost primerna, jih spodbuja k boljšim uspehom, če je prevelika, pa njihovo mišljenje nazaduje. Tedaj učenec ni več sposoben logično misliti. Zato se moramo izogibati situacij, v katerih učenci niso sproščeni in zmanjšujejo njihovo storilnost. Še slabše je, če v taki situaciji ocenjujemo učenčevo storilnost, ki je povezana z doživljanjem strahu.

Sodobna šola mora vzgojiti otroke ne le v marljive delavce, temveč, v ljudi, ki bodo lahko z veseljem doživljali s svojimi sposobnostmi in trudom pridobljen učni uspeh, ob tem pa tudi svojo moralno vrednost. Tudi učencem s slabšimi sposobnostmi pomagajmo doživljati uspehe, da bodo imeli več veselja za učenje!

Spoznajmo tudi zelo bistré učence! Ustrezno jih obremenjujmo v šoli in doma z zahtevnejšimi miselnimi nalogami, ob katerih se bodo veselili s trudom doseženih uspehov in bodo notranje motivirani za vedno zahtevnejše naloge.

BOGOMILA KRVINA

Pedagog ob hospitaliziranem otroku

Letos poteka 30 let, odkar smo na pobudo zdravstvenih delavcev začeli pedagoško delo z otroki na Pediatrični kliniki v Ljubljani. Zdaj je ta dejavnost uvedena v vseh pediatričnih oddelkih (razen na očesni kliniki) Kliničnega centra v Ljubljani in v Šentpetru pri Novi Gorici. Tudi v drugih bolnišnicah v Sloveniji uvajajo pouk za učence z dolgo bivalno dobo: vsem tem učiteljem v pomoč, drugim pa v informacijo objavljamo eno izmed razmišljanj o pedagoškem delu z bolnimi učenci.

Kot pedagog bolnih otrok v bolniškem okolju si moramo najprej odgovoriti na vprašanje:

- Katere psihične posebnosti nastopajo pri bolnem otroku?
- Kateri so temeljni smotri našega dela?
- Katera oblika pouka je v danih okoliščinah najprimernejša in zakaj?
- Katere metode dela posebno ustrezajo pri delu z bolnim otrokom?

Ker so vrste obolenj različne, so različne tudi psihične posledice. Upoštevati pa moramo tudi psihične spremembe, ki nastajajo kot posledica hospitalizacije ne glede na vrsto bolezni ali telesne prizadetosti. Vse te spremembe označujemo z izrazom: hospitalizem.

Otrok, iztrgan iz domačega okolja, zlasti v prvih dneh bivanja v bolnišnici občuti neko moro. Prevzame ga občutek osamljenosti, ki je najmočnejši v prvih dneh bolniške dobe. To dela otroka občutljivega. Njegovo čustveno doživljanje išče nov objekt, na katerega bi se lahko navezal. Nekateri se usmerijo samo vase in postajajo močno egocentrični, do bolniškega osebja pa imajo pogosto tiranski odnos. Zaradi odvisnosti v bolniškem okolju se bolnemu otroku upočasnijo miselne funkcije, zožujejo se področja njegovega zanimanja, nastopi otopelost, pomanjkanje pobude, brezdelje postaja navada. Te spremembe otežujejo kasnejšo ponovno vključitev v normalno okolje.

Eden izmed smotrov našega dela je preprečevanje pojavov hospitalizma, saj se je delo pedagogov v bolnišnicah začelo prav na pobudo zdravnikov, ki so javno hospitalizma opazili in jih hoteli preprečiti.

Že stari grški zdravnik Galen je zapisal: Delo je najboljši naravni zdravnik in je nujno potrebno za človekovo srečo. Zato se tudi čedalje bolj uveljavlja zdravljenje z delom: delovna terapija. Delo vsebuje vrline, ki ugodno vplivajo na bolnikovo telesno in psihično počutje; krepi obrambne sile organizma, človekove misli usmerja proč od boleznih, vpliva pomirjevalno, uravnoveša čustveno doživljanje, zmanjšuje strah in zasrbljenost, budi nova zanimanja, blaži mrko ozračje bolniške sobe in pomaga ohranjati stike z zunanjim svetom. Vendar ni vsako delo terapija, to je le, če je telesna in duševna zaposlitev pravilno izbrana, odmerjena, stopnjavana in pod strokovnim vodstvom. Delovna terapija je del medicinske obravnave bolnika. Žal pedagogi pri svojem delu v bolnišnicah pogrešamo strokovno sodelovanje zdravstvenih delavcev, kajti le z njihovim neposrednim povezovanjem bi naše pedagoško prizadevanje preraslo raven okupacijske terapije.

Kot pedagogi uresničujemo tudi smotre, ki so samo pedagoški in so zapisani v zakonu o šolstvu, ki pravi, da ima bolan otrok pravico do vzgoje in izobraževanja. Za učence, ki so sposobni prenašati obremenitve z učnim delom, je organiziran reden, vsakodnevni pouk. Ob tem pa ne smemo pozabiti, da bolan otrok ne more imeti enakih dolžnosti kot zdrav in da mora biti pedagoško delo podrejeno ciljem zdravljenja. Pedagoški smotri našega dela so: ohranjanje delovnih navad, preprečevanje večjih vrzeli v znanju in šolsko napredovanje pri otrocih z dolgo dobo hospitalizacije. Z organizacijo reaktivnih dejavnosti zadovoljujemo osebne interese bolnih otrok, s pripravo proslav in drugih kulturnih prireditev (lutkovne predstave, glasbeni nastopi) pa izpolnjujemo in bogatimo njihovo estetsko in intelektualno doživljanje.

Ker upoštevamo zdravstveno stanje otrok, iščemo tiste oblike in metode dela, s katerimi lahko v danih okoliščinah in delovnih razmerah dosežemo najboljše uspehe glede na smotre našega dela.

Individualni pouk, ki se navidez najbolj ujema z danimi okoliščinami, lahko postane nesmotern in pedagoško reven. Bogatejši je skupinski pouk, ker izživlja interakcijo med učenci in s tem bogati otrokovo socialno doživljanje; to je posebno pomembno pri bolnem otroku, pri katerem se bojujemo proti občutkom osamljenosti. Kljub temu da imamo učence, s katerimi delamo po različnih programih, lahko skupinski pouk organiziramo, za ustrezno individualizacijo pa dovolj upoštevamo vse individualne razlike med učenci. S prvinami individualizacije je mogoče tudi frontalni pouk in to celo v kombiniranem oddelku, kadar v vseh razredih razvijamo učni proces ob istih temah.

Na uspešnost učenja vplivata čustvo in volja. Zato ima več uspeha pri učenju tisti, ki ima učenje rad. Ljubezen do učenja raste predvsem iz pozitivnih podkrepitev, to je iz ugodnih posledic učenja. To pa je predvsem doživljanje uspeha, poudarjeno še s priznanjem okolja, to je učiteljev in učencev. Vsa navedena spoznanja iz teorije učenja moramo imeti vedno v zavesti, zlasti pri delu z bolnim otrokom, pri katerem si zmeraj zavestno prizadevamo tudi za to, da se otrok čim bolj počuti, da se telesno in duševno krepi. To nas usmerja k prizadevanjem, da izbiramo tiste metode dela, ki omogočajo tudi manj sposobnim otrokom uspeh. To pa je predvsem metoda majhnih korakov, ki zahteva, da oblikujemo učne naloge po obsegu in zahtevnosti tako, da jih bo učenec zmeraj obvladal; zato morajo biti kratki in lahki. Vsi učni postopki morajo biti skrbno pretehtani; izogibati se moramo vseh tistih načinov, ki lahko v učencih zbudijo neugodno čustveno doživljanje, pri tem pa poskrbeti, da bo v učnem procesu tista napetost, ki naredi pouk zanimiv in privlačen. S tem bomo dosegli, da se bodo učenci kljub boleznim, ki jo lahko uporabijo za izgovor, radi vključevali v pouk, da ga bodo vzljubili in tako v šoli v bolnišnicah pridobili nove, pozitivne izkušnje o pouku. Ker je učencev malo in zaradi osebnega stika z vsakim izmed njih lahko dober pedagog uresniči vse te smotre.

RAJKA VERBAJS

Iz starih listov

Leta 1934 je mladinski list NAŠ ROD, ki ga je urejal Josip Ribičič, v šestih številki objavil DESET ZAPOVEDI ZA MLADINO, ki so jih napisali japonski vzgojitelji.

1. Napravi vselej to, kar ti narekuje dolžnost in ne brigaj se za nevarnosti.
2. Zgodaj si določi svoj cilj in njemu ostani zvest do smrti.
3. Bodi trden v nesreči, to je velikega pomena. A bodi skromen po zmagi, to je še večjega pomena.
4. Obljubi samo polovico tega, kar hočeš in moreš izpolniti.
5. Zadržaj vsako strast kot bolezen takoj ob začetku. Kasneje je ne boš mogel več zatreči.
6. Nauči se brezpogojne pokorščine. Samo na ta način dorasteš pozneje vlogi zapovednika.
7. Če moraš izbirati med krutostjo in usmiljenjem, bodi usmiljen; če pa imaš izbirati med pravičnostjo in usmiljenjem bodi rajši pravičen.
8. Strahopetnost je najsrmatnejša človekova slabost. Samo na en način jo lahko premagas. Vcepiti si moraš zavest, da je tvoja čast dražja od življenja.
9. Karkoli delaš, delaj, kakor da si sredi trga, kjer te opazujejo tisočeri.
10. Ne vdajaj se sanjam, ki ne obrodijo dejanj, a predvsem pazi, da ne boš po nepotrebnem klepetal.

UČITELJ JE ZDRAVNIK

Zdravnik mora človeško telo dobro poznati; pa tudi to mora dobro vedeti, katero zdravilo je zoper to ali uno bolezen in kaj je temu, kaj unemu bolniku bolj tečno in primerno. Tudi učiteljsko delo tako pri vzrejanju njezne mladine. On mora skrbno opazovati vse dušne in telesne zmognosti in nagnjenja pri otrocih, in kadar jih pozna, se mora pri vzrejanju po tem ravnati. Zdravnik se mora veliko igrati in

mora zraven svojih dobrih skušenj tudi vedeti, kako je to ali uno zdravilo, to ali uno ravnanje pri tem in unem bolniku dobro ali slabo shajalo itd. Tudi učitelj mora zraven tega, da vedno poskuša, kaj bi bilo pri vzrejanju boljšega, se tudi ozirati na skušenje drugih svojih verlih verstnikov. On mora rad brati dobre pedagogične knjige in časopise in se pečati z vsem tem, kar mu tekne pri njegovem važnem opravilu.

Učiteljski tovariš 1868, str. 94.

doma
drugod

Pogovori koristni za obe strani

Studijska delegacija zveznega odbora Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja, znanosti in kulture Jugoslavije obiskala Zvezno republiko Nemčijo

Na povabilo Sindikata vzgoje in znanosti Zvezne republike Nemčije (GEW) je študijska delegacija zveznega odbora delavcev vzgoje, izobraževanja, znanosti in kulture Jugoslavije, v kateri so bili predstavniki sindikatov vseh republik in pokrajin, obiskala Zvezno republiko Nemčijo in imela več pogovorov o vzgoji in izobraževanju otrok naših delavcev, začasno zaposlenih v tej deželi. Delegacija se je mudila v Frankfurtu, Offenbachu, Dreieichu, Seligenstadtu, Düsseldorfu, Wupertalu, Bonnu in Gelsenkirchnu. Člani naše delegacije so se pogovarjali s predstavniki nemških sindikatov in organov prosvetnih oblasti, obiskali so nekaj šol, v katerih se izobražujejo otroci naših delavcev, navzoči so bili pri dopolnilnem pouku, v Kulturnem središču »Gustav Krklec« v Offenbachu pa so obravnavali aktualna vprašanja organizacije vzgoje in izobraževanja otrok naših delavcev in govorili o vlogi prosvetnih delavcev v izobraževalnem procesu in pri delu klubov naših delavcev.

Zelo odkrito so se pogovarjali s predsednikom Sindikata vzgoje in znanosti Dietrom Wundrom in z njegovimi sodelavci pa tudi v predsedstvu Zveze nemških sindikatov (DGB), kjer je vodja oddelka za tuje delavce Karl Heinz Göbel seznanil našo delegacijo s stališči nemških sindikatov in vlade do celotne problematike otrok tujih delavcev, posebno jugoslovanskih. Povedal je, da živi zdaj v Zvezni republici Nemčiji 4,6 milijona tujih državljanov, med katerimi je 632 tisoč Jugoslovancev. Izobraževanje otrok teh delavcev je skupni problem Zvezne republike Nemčije

bi poleg materinščine poučevali še zgodovino, družbeno-gospodarska gibanja in geografijo SFRJ. Načrte za ta pouk naj bi sestavili v Jugoslaviji (enotno za vse republike in pokrajine), tako da bi predloge ob sprejemanju novih načrtov obravnavale tudi skupne komisije, v katerih bi bili predstavniki prosvetnih in drugih organov SFRJ. Priročnike in učbenike za ta pouk, ki bi bili napisani v Jugoslaviji, bi morale sprejeti posebne komisije, v katerih bi bili tudi predstavniki SFRJ. Kar zadeva izbiro učiteljev — tej bo treba v prihodnje nameniti precej več pozornosti — so na pobudo naše delegacije sklenili, da bi razpise o tem še nadalje objavljali prosvetni in drugi organi naših republik in pokrajin, toda tudi v dogovoru s predstavniki prosvetnih organov Zvezne republike Nemčije.

Delegacija meni, da bi tudi pri nas v ustreznih telesih s področja izobraževanja in sindikata morali zavzeti skupno stališče do številnih zelo zapletenih vprašanj šolanja otrok naših delavcev, ki so začasno zaposleni v tujini. Veliko vprašanj rešujejo v naših republikah in pokrajinah različno. Čeprav Jugoslavija zgledno skrbi za šolanje otrok delavcev, zaposlenih v tujini, bi bilo treba marsikatera vprašanja iz tega področja obravnavati bolj vsestransko. Posebno pozornost moramo nameniti izbiri prosvetnih delavcev, načrtom, učbenikom ipd. Delo s prosvetnimi delavci, začasno zaposlenimi v Nemčiji, bi moralo biti veliko bolj organizirano. Vse kaže, da so ti premalo vključeni v delo klubov naših delavcev v Zvezni republici Nemčiji. Bolje kot doslej bi

Zapisi s poti po Zvezni republici Nemčiji

Dobri delavci in starši

Zvezna republika Nemčija, ta gospodarsko zelo razvita dežela, ima zdaj kar 4,6 milijona tujih državljanov, ki so si v njej poiškali bivališče in delo. Največ je Turkov (1,5 milijona), na drugem mestu pa so Jugoslovani, ki jih je 637 tisoč (Italijanov je 624 tisoč). Od tega števila naših državljanov jih je 348 tisoč zaposlenih, drugo pa so člani njihovih družin. Med temi jih je 146 tisoč mlajših od 18 let (61 tisoč jih je starih do 6 let, 43 tisoč od 6 do 12 let, 30 tisoč od 10 do 15 let, 12 tisoč pa od 15 do 18 let). V osnovnih in srednjih šolah Zvezne republike Nemčije se izobražuje blizu 57 tisoč mladih Jugoslovancev.

Vzgoja in izobraževanje otrok in mladine tujih delavcev je vsako leto večji problem tako za našo deželo kot za prosvetne oblasti in druge organe Zvezne republike Nemčije. Sindikati obeh držav imajo zelo podobna, ponekod celo enaka mnenja o tem, kako organizirati šolanje mladih Jugoslovancev in kaj mora kdo narediti, kako vlagati in za kaj odgovarjati, da bi naši otroci uspešno prebrodili številne težave, ki se pojavljajo med šolanjem v nemških šolah. Ker je v Zvezni republici Nemčiji izobraževanje v pristojnosti pokrajinskih vlad, stališča niso povsod enaka, pa tudi uspehi skupnih prizadevanj so ponekod precej večji, otroci in

starši pa zadovoljniji.

Ko so člani jugoslovanske sindikalne delegacije razpravljali s predstavniki okrožnega sveta za prosveto v Offenbachu, v pokrajini Hessen, smo slišali veliko lepega o dozdajšnjih uspehih in dobrem sodelovanju pri izobraževanju otrok naših delavcev.

To je industrijsko razvito območje, z močnim gospodarstvom, ki zahteva tudi veliko redno zaposlitev delavcev. Tu živi in dela veliko Jugoslovancev (okrog 7 tisoč), v nemških šolah pa se izobražuje 300 jugoslovanskih učencev. Obiskujejo nemške šole in imajo organiziran dopolnilni pouk. Tega je zelo težko organizirati, ker morajo starši voditi otroke v določene šole, pet naših učiteljev pa se vsak dan vozi več kot sto kilometrov daleč.

Predstavniki nemških prosvetnih oblasti in sindikata vzgoje in znanosti so poudarili, da so Jugoslovani dobri in cenjeni delavci in dobri starši, ki se zelo trudijo, da bi zagotovili otrokom možnost za izobraževanje v nemških šolah in obiskovanje dopolnilnega pouka. Pravijo, da so dozdajšnje izkušnje zelo dobre in sodelovanje uspešno, treba pa bi bilo še nadalje organizirano reševati nekatere probleme.

Vodje nemških sindikatov in prosvete so načeli tudi vprašanje zamenjave naših učiteljev, ki jih

pošilja naša država na Nemško. Odločno nasprotujejo zamenjavi ali rotaciji, ki jo želimo iz povsem jasnih razlogov, in menijo, da bi morali ostajati učitelji v Nemčiji čim dlje. Pravijo, da so ti učitelji dobro spoznali nemški šolski sistem, naučili so se jezika, se vključili v svoje okolje, navezali stike z nemškimi učitelji in upravami šol, si pridobili izkušnje in zato je njihovo delo tudi učinkovito. »Če pogosto menjavate učitelje škodujete svojim mladim,« so dejali našim sindikalnim delavcem.

Ko so govorili o težnjah, ki vodijo k asimilaciji otrok naših delavcev, smo slišali, da imajo nemški in naši sindikati enako stališče: odločno si je treba prizadevati in organizirati izobraževanje v svoje okolje in za vrnitev v svojo domovino in da bodo ponosni, ker so njeni državljani. To pa pomeni, da sindikati — v pokrajini Hessen to odločno potrjujejo — zavračajo asimilacijske težnje in želijo prispevati k pravilni vzgoji in izobraževanju naših otrok, ki morajo biti sposobni, da napredujejo v rednem nemškem šolskem sistemu, da se usposablajo za nadaljnje šolanje in za delo, še posebno pozornost pa namenjajo dopolnilnemu pouku, ki zagotavlja znanje materinščine, jih seznanja z osnovami zemljepisa in zgodovine njihove domovine in ureditve

dežele, v katero se bo vrnila učena učencev. Za vse to si prizadevajo s svojim delovanjem na naša kulturna središča in klubih, so zelo pomembni za organiziranje družbeno-političnega življenja delavcev in članov njihovih družin, za razvijanje kulturno-prosvetnega in družbenega delovanja pa tudi za vzgojo otrok in mladine. V teh klubih imajo pomembno mesto prosvetni delavci, čeprav so — kot smo že videli — tudi taki, ki niso kdovekaj dejavni. Prav zato je tako zelo pomembno, da v domovini izberemo prave učitelje in poskrbimo za njihovo čim boljše usposabljanje za delo v zelo zapletenih razmerah, kjer velikokrat ne pomaga metodika, ki se je učili med študijem. Potrebna je večja zavzetost naših delavcev v domovini, več rednosti v načrtovanju, boljša preskrba učiteljev in otrok z učbeniki in priročniki, knjigami in periodičnim tiskom za otroke, več strokovne pomoči in obojestranskih pogovorov in dogovorov o dokolenih vprašanjih.

Nekaj je gotovo: v Offenbachu vse to dobro poteka lahko pa bo še boljše, ker se za to področje izredno zanimajo imajo veliko dobre volje in željo pravilno stališče ter dejaven sindikat in prosvetne oblasti.

DJORDJE DJURIC

Beleške in vtisi s študijskega potovanja po ZDA

Zgledno poskrbljeno za izobraževanje slušno prizadetih

Na našem študijskem potovanju smo si ogledali izobraževanje slušno prizadetih v Rochesteru in Washingtonu. V Rochesteru smo obiskali tehnološko akademijo (Rochester Institute of Technology), ki jo obiskuje 9000 študentov. Med njimi je 1000 gluhih, ki se izobražujejo na fakulteti za gluhe (National Technical Institute for The Deaf). Posloplja univerzitetnega naselja so približno 20 milj iz Rochestra; tam bivajo študentje ves čas svojega študija, imajo svoje trgovine, športne in kulturne objekte.

Študij na tej fakulteti je prirejen za gluhe. Veliko uporabljajo vizualne metode, pa tudi video rekorderje, filme, diaprojektorje, računalnike in pisna gradiva. Gluhi uporabljajo zanje prirejene telefone, televizijske programe pa spremljajo s posebno aparaturo, ki spreminja zvok v podnapise. Posebej je treba omeniti, da vsi predavatelji te akademije predavajo s pomočjo totalne komunikacije.

Študenti se izobražujejo v naslednjih izobraževalnih smereh: računalniški, tiskarski, igralškogledališki, strojno-tehniški, medicinski, laboratorijsko-tehniški, gradbeni, kemijski, ekonomski, strojno-mehanični, administrativni, fotografski in v smeri industrijskega oblikovanja.

Pomen totalne komunikacije

Šola Kendall (Kendall demonstration elementary — Gallaudet college Washington D. D.) je namenjena naglušnim otrokom. V njej so otroci od zgodnjega otroštva pa do petnajstega leta starosti. Osnovni vzgojno-izobraževalni program temelji na osnovah jezika in spretnostih izražanja (branju, pisanju, črkovanju, angleščini in posebni pomoči pri razvoju komuniciranja: slušne vaje, razvoj govora, ameriški znakovni jezik, angleška ročna abeceda). Otroci imajo tudi telesno-vzgojne vaje, nauk o prehrani, nego, oblačenje in podobno. Osnovni razredni program se stopnjuje z različnimi posebnimi učnimi projekti, npr. program izletov in rekreativne dejavnosti v skupnosti.

Pri pouku na tej šoli uporab-

ljajo totalno komuniciranje: angleško ročno abecedo, govor, govorno branje, ameriški znakovni jezik, prstno črkovanje, gestikulacijo, mimiko ali katerikoli drug način, prilagojen posameznim otrokom.

V Kendallu imajo veliko avdioloških možnosti, kot so: običajno testiranje in ocena sluha vsakega otroka, ocena slušne proteze (slušnega aparata), vzdrževanje in popravila slušnih protez, pregledi ušes, nosu in grla, vadbe sluha, skupinska ojačevalna oprema in sposojanje slušnih protez.

Preden se šola odloči, da sprejme otroka, da vzgojni team o njem diagnostično oceno. Ko ocenjujejo, ali lahko šola ustrezno pomaga otroku, pregledajo medicinski, vzgojni in avdiološki izvid prijaviteljenega. Vsakega otroka sprejmejo v Kendallovo šolo po sestanku z nadzornikom programa, razrednimi učitelji in s tehničnim osebje. Za vsakega otroka izdelajo vsako leto individualni vzgojni program na sestanku, kjer sodelujejo tudi starši.

Domáci program »starši—dojenček« je program za otroke od rojstva do približno dveh let in pol, ki poteka na domu. Temelji na naravnem načinu učenja vsakodnevnih opravil, ki ga vodijo starši. Vodilo tega programa so obiski na domu; družina in učitelji se skupno trudijo za tak program, ki bi čim bolje rabil otrokovim potrebam. Učitelj dela s starši in z otrokom kot vzgojitelj, svetovalec in prijatelj. Poseben program za starše, ki ga vodi predšolski oddelek, zagotavlja informacije in daje čustveno podporo staršem. Srečanja za gluhe starše in tiste, ki slišijo, so pripravljena glede na njihove različne potrebe. Pripravljeni so tudi nekaj večernih srečanj. Program »starši—dojenček« skrbi, da so starši dobro obveščeni o komunikacijskih spretnostih, razvoju jezika, otrokovi oskrbi in rasti, razvojnih dejavnostih in o vzgojnem okolju. Sodelovanje staršev z otroki razvija spoznavne (kognitivne) zmožnosti otroka in njegovo socialno vedenje.

Predšolski program je namenjen otrokom od dveh let in pol do petega leta. V njem razvijajo komunikacijske spretnosti, jezikovne sposobnosti in druge sposobnosti težjega izražanja, pa tudi ročne in motorične spretnosti in socialna občutja. Predšolski oddelek na Kendallu je lično urejen, pa tudi starši z otroki prihajajo vanj z veseljem in pričakovanjem, saj se tam bogatijo tudi raziskovalne in druge dejavnosti v popoldanskem času.

Osnovni program je namenjen otrokom od petega do devetega leta. Najpomembnejši cilji so: neprekinjen razvoj jezikovnih sposobnosti in uvod v tradicionalne šolske predmete: matematika, branje, pisanje, družbeni predmeti in znanost. Razvoj komunikacijskih prijemov, funkcionalnih znanj in sociološko-čustveno oblikovanje so prav tako sestavina dnevnega programa.

Posebne dejavnosti, kot so izleti v okoliške muzeje in zgodovinska mesta, prispevajo k učenčevim izobraževalnim izkušnjam in dopolnjujejo dnevni program v razredu. Poseben program za izobraževanje staršev je objavljen v knjižici; starši se prostovoljno vključijo v razredni pouk pri posameznih projektih.

Elementarni program je namenjen otrokom od devetega do dvanajstega leta. Dnevni pouk obsega redne osnovnošolske predmete, kot so branje, pisanje, znanost (verjetno tehnični predmeti OPP), matematika in družboslovni predmeti.

Program je dopoljen s tedenskimi urami literature, telesne vzgoje, gospodinjstva in poukom umetnosti, z razpravljanji v skupinah, s posebnimi izleti itd.

Srednješolski program na Kendallovi šoli je namenjen najstarejšim otrokom med dvanajstim in petnajstim letom in zajema redni srednješolski program. Pomembna naloga oddelka je, da pomaga dijakom pri njihovem prehodu v adolescenčno obdobje. Učence vzgajajo tudi k lepemu vedenju. Poleg telesne vzgoje, umetnosti in gospodinjstva lahko učence obiskuje še pouk iz dramatike, osebne higiene in spolne vzgoje.

Popoldanski program se začne po 15. uri z rekreacijskimi dejavnostmi od plesov do umetniških in umetne obrti. Pouk iz oblikovanja lesa in modelarstva, krateja in drsanja je redno organiziran, prav tako redno deluje pevsko-plesna skupina, gojijo tudi skupinski šport in taborniško sekcijo. Med posebne dejavnosti sodijo obiski cirkusov, športnih prireditev, plavalne srečanja, ob praznikih se udeležujejo tudi narodnih slovesnosti.

Vtisi

Za nas je bilo zanimivo to, da smo lahko delo v vrtcu in osnovni šoli opazovali skozi steklene stene ali na televizijskem zaslonu, tako da nismo motili pouka. Ogledali smo si tudi kombinirane oblike pouka — več razredov v enem prostoru. Presenečeni smo bili nad uporabo totalne komunikacije že na predšolski stopnji in nad učenjem računanja, ki se prav tako začne že na predšolski dobi ter se nadaljuje do konca študija.

Seznanili smo se s celotnim sistemom izobraževanja gluhih. Videli smo, da se ves program za gluhe pripravlja po vizualni metodi. Pogoj za vse učitelje, vzgojitelje in profesorje je znanje totalne komunikacije, ki jo izpopolnjujejo še ob delu na akademiji. Vsi, ki prihajajo v kakršnekoli stik z gluhih (osebje v je dilnicah in slišiči študentje spremljajo primerjalne programe za gluhe itd.) se morajo prav tako naučiti gestikulacije. Opazili smo veliko študentov iz Kanade in Japonske. Ob tem je treba povedati, da vsi študentje plačujejo šolnino 400 dolarjev na leto (približno 1000 starih milijonov!).

Na koncu našega študijskega potovanja — na obisku v akademiji Gallaudet smo zvedeli, da približno 40 odstotkov učiteljev in profesorjev gluhih in da zdaj v vzgojni in izobraževalni tudi 20 gluhih doktorjev znanosti.

ALJOŠA REDŽEPOVIČ

Pogovori s predstavniki nemških sindikatov

in dežel, iz katerih so ti delavci, zato je nujno stalno sodelovanje državnih organov in prosvetnih sindikatov.

O nalogah naših organov in sindikatov v prihodnjem obdobju in o prizadevanjih za čimboljše vzgojo in izobraževanje naših delavcev, ki so začasno zaposleni v Zvezni republici Nemčiji, je vodja naše študijske delegacije dr. Branko Radojčić povedal za prosvetne časopise jugoslovanskih republik in pokrajin tole: »Po pogovorih — ti so bili velikokrat polemični — o raznih vprašanjih in stališčih, ki so jih razlagali predstavniki pokrajinskih prosvetnih oblasti, Sindikata vzgoje in izobraževanja, Zveze nemških sindikatov in drugih, so predstavniki nemških sindikatov sklenili, da se bodo zavzemali za to, da bodo poleg rednega pouka za jugoslovanske otroke v vseh šolah, kjer se ti otroci vzgajajo in izobražujejo, organizirali dopolnilni pouk s šestimi urami na teden. Pri dopolnilnem pouku naj

morali sodelovati tudi z ravnatelji šol, v katerih se šolajo otroci naših delavcev in še posebno z nemškimi prosvetnimi delavci, ki poučujejo otroke naših državljanov. Nemški učitelji namreč slabo poznajo našo deželo in to se kaže tudi pri delu z našimi otroki. Jugoslovanske šole bi morale tesneje sodelovati s šolami v Zvezni republici Nemčiji, v katerih se šolajo otroci naših delavcev. To bi koristilo enim in drugim, še posebno pa otrokom naših delavcev.

Studijska delegacija bo predložila zveznemu odboru Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja, znanosti in kulture poročilo o tem obisku in predlagala, naj bi v vseh republiških in pokrajinskih vodstvih našega sindikata organizirali razpravo o aktualnih vprašanjih vzgoje in izobraževanja otrok naših delavcev, ki so začasno zaposleni v Zvezni republici Nemčiji in v drugih deželah.

DJORDJE DJURIC

Če se šola in delovna organizacija dobro poznata

Izobraževanje, usmerjeno v prihodnost

Elektrogospodarski šolski center v Novi Gorici je srednja šola, kakšnih je v Sloveniji veliko. Tudi ko stopiš vanjo, se skorajda v ničemer ne razlikuje od drugih, tako imenovanih »fantovskih šol«. Šele ko se spomniš, da je prav ta šola, njeni učitelji in učenci na razstavi učil in učne opreme lani na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani predstavila učilnico za osnove tehnike in proizvodnje, ki so si jo sami zamislili in izdelali, veš, da se Elektro-gospodarski šolski center v bistvu razlikuje od drugih slovenskih srednjih šol. Prav o tem pa smo želeli zvedeti ob našem obisku kaj več.

»Na 1. september 1981 smo bili kar dobro pripravljani.« pravi ravnatelj Branko Jelen, »in korak v usmerjeno izobraževanje je bil za nas razmeroma majhen. Ze prej smo bili nenehno povezani z združenim delom, in nenehno odvisni od njega. Naš center je namreč izrasel iz poklicne šole in sčasoma se je stopnja kakovosti in zahtevnosti dvignila na raven tehniške šole. Prav zaradi zahtev združenega dela, ki smo jih dobro poznali, jim sledili ali bili včasih celo korak pred njimi, nam prehod na usmerjeno izobraževanje ni povzročil večjih težav. Poleg tega smo se zavedali, da je treba sistem šolanja spremeniti, ga zares prilagoditi zahtevam združenega dela. Naši svetovalci za praktični pouk so bili nenehno v stiku z naprednimi učenci v delovnih organizacijah, tako so spoznavali proizvodne procese in njihove spremembe. Povezani so bili s tehnologi, delavci v proizvodnji, seznanjali so se z njihovim delom in tako vedeli, kakšno znanje, sposobnosti in spretnosti morajo imeti naši učenci.«

Prav zato, ker so na centru ves čas spremljali dogajanja v delovnih organizacijah, saj so od tam dobivali tudi pobude za boljše delo, tudi ni bilo velikih razlik pri praktičnem pouku na tehniški in na poklicni šoli.

Učenci poklicne in tehnične šole so imeli možnost tako imenovanega »vertikalnega in horizontalnega prehajanja« s šole na

šolo — se preden je bil sprejet zakon o usmerjenem izobraževanju. Uspešni in sposobni učenci iz poklicne šole so lahko z nekaj dodatnimi izpiti napredovali in prešli v tehniško šolo, tisti, ki na tehniški šoli niso bili uspešni, pa so, ne da bi bili izgubili leto, nadaljevali šolanje na poklicni šoli. O vsem tem so se seveda pogovorili z učenci, starši in delovnimi organizacijami.

Najprej praksa, potem teorija

»Učitelji pa tudi svetovalni delavci na šoli so usmerjeno izobraževanje dobro sprejeli. Naši učitelji so mladi in prilagodljivi. Zmeraj smo menili, da se moramo vključiti in podpreti napredne družbene tokove, saj le v tem vidimo možnosti za svoj razvoj in obstoj.« pravi Branko Jelen. »Spremembe pri vsakdanjem pedagoškem delu pa so seveda precejšnje. Velikokrat nam majhne spremembe, majhni problemi, povzročajo veliko težav, velike probleme pa laže in hitreje rešimo. Tako smo pri nas nekatere zadeve, ki so se drugim v Sloveniji zdele nerešljive — na primer proizvodno delo — izpeljali mimogrede. Veliko pregledov pa nam povzročajo — verjetno tako kot drugim — notranja organizacija pouka, individualizacija in notranja diferenciacija. Resda so bili tudi naši učitelji na seminarjih, ki pa so bili preveč

teoretični. Mislim, da bi morali v Sloveniji nameniti več pozornosti praksi, iz prakse pa prehajati k teoriji. Ne le pri seminarjih, tudi programe bi morali sestavljati tako, da bi temeljili na praksi in jim dodajati ustrezno teorijo. Prepričan sem, da bi morala biti podlaga praksa, posebno, če želimo, kot pravimo, izobraževati za delo. Izobraziti in usposobiti moramo tehnika, človeka, ki bo v neposredni proizvodnji pokazal svoje sposobnosti in znanje. Prav zato sistem, ki smo ga imeli do zdaj v šolstvu, ni ustrežal. Toda, čeprav imamo izobraževanje bolj praktično in proizvodno usmerjeno, ne smemo zanemariti temeljite splošne izobrazbe. Bolj prilagodljivi moramo biti in gledati dolgoročno na svoj razvoj, na razvoj naše delovne organizacije in vse družbe. »Mislilim,« je nadaljeval Branko Jelen, »da je zasnova usmerjenega izobraževanja dobra, da so naše rešitve veliko boljše kot rešitve v nekaterih drugih republikah, na primer v Vojvodini. Sistem izobraževanja je bilo treba spremeniti, saj smo bili na vse preveč različnih poteh. Imeli smo šole, popolnoma ločene od dela, od svobodne menjava dela, in poklicne šole, ki so bile področju dela bližje. Združevanje teh različnih poti izobraževanja je najsvetlejša točka našega usmerjenega izobraževanja, povzročila pa tudi največ težav. Če delate po nekem načrtu, ki je sicer ustaljen, pa je vendar nakazuje tudi prihodnje tokove, če veste, v kakšno smer se bo gibal proizvodnja, laže prilagajate tem spremembam izobraževanje, programe. Gimnazije in druge splošnoizobraževalne srednje šole teh tokov niso spremljale — in jih tudi niso mogle, saj so bile od njih povsem odrezane, zato se zdaj težko vključujejo v združeno delo. Težave imajo z organizacijo proizvodnega dela in delovne prakse, saj ne poznajo proizvodnje, dela v njej, pa tudi nikogar v delovnih organizacijah, ki bi jim pomagal. Tudi delovne organizacije se težje odločajo, da bi sprejele na proizvodno delo in delovno prakso učence teh šol, ker ne vedo, kakšne učence bodo dobili, in kakšno delo naj jim dajo. Menim, da je pri organiziranju proizvodnjega dela in delovne

prakse pomembno zlasti to, kako bo šola ta del vzgojno-izobraževalnega procesa predstavila delovni organizaciji. Šola mora dobro poznati razvojne programe delovne organizacije in pa seveda svoje vzgojno-izobraževalne programe. Če to dvoje dobro pozna, lahko v okvirne programe proizvodnega dela in delovne prakse uvrsti vsa dela in naloge, ki jih bo spoznaval učenec v proizvodnem procesu. Delovna organizacija pa mora seveda vedeti, kakšne delavce potrebuje zdaj in kakšne bo potrebovala v prihodnosti in znati v mladih, ki bodo prišli vanjo za štirinajst dni, zbuditi zanimanje za delo.«

Branko Jelen, je prepričan, da mora biti šola središče tehničnega izobraževanja. Izobraževanje v njej naj bo zasnovano glede na prihodnost, saj, kot kažejo izkušnje elektro-gospodarskega šolskega centra v Novi Gorici, »delovne organizacije z veseljem sprejmejo, kar jim ponudimo, če to tudi potrebujejo. Zmeraj so bile dovtetne za predloge, zmeraj so sprejele programe izobraževanja za poklicne profile, ki so jih potrebovale.«

Tudi ugled šole je pomemben

Misli, ki jih je nanizal ravnatelj Elektro-gospodarskega šolskega centra v Novi Gorici Branko Jelen, so se izoblikovale v dolgotrajnem delu v šoli. Brez povezave z združenim delom namreč šola že do zdaj ni mogla obstajati, če je hotela dati učencem znanje in usposobljenost, ki so ju potrebovali za delo. Že dolgo se zavedajo, da ne morejo poslati v delovno organizacijo neukega in neusposobljenega učenca, da zanj torej sprejmejo odgovornost. Prav od tega, kako so ga usposobili in koliko so ga naučili, pa je odvisen tudi ugled šole v okolju in območju, kjer deluje šola. In tudi ugled šole je, tako za učence kot za učitelje, precej pomemben. Vpliva tudi na vpis, na to, koliko mladih se bo odločilo, da bodo nadaljevali izobraževanje v tej ali oni šoli.

Ob koncu nas je zanimalo tudi, kaj meni Branko Jelen, o tem, da bi bilo treba naše usmerjeno izobraževanje ali njegove prvine popraviti, izpopolniti.

usmerjeno
izobraževanje

»Prihodnje leto, najbrž ne bo mogoče narediti veliko več.« meni Branko Jelen. Razmisliti je seveda treba o prezahtevnih in preobsežnih učbenikih. O bolj temeljitih strokovnem izpopolnjevanju učiteljev, ki se še zmeraj ne zavedajo povsem, kako izpeljati notranjo diferenciacijo pouka. Tudi programe bo najbrž

treba delno spremeniti, saj so nekateri res prezahtevni. Morda bi morali premišljavati tudi o tem, da bi jih razčlenili na tristo-pensko zahtevnost. Vendar mora biti sistem prilagodljiv, saj je naš obstoj odvisen prav od sposobnosti prilaganja.«

JASNA TEPINA

Petindvajset let Kovinarske šole v Kopru

Sodobno srednješolsko središče

V usmerjenem izobraževanju postaja Poklicna kovinarska in avtomehaniška šola sodoben srednješolski center, ki se bo oblikoval v Srednjo kovinarsko in prometno šolo. Samo letos se je za kovinarske in cestnoprometne poklice odločilo več kot 300 učencev in učenek. V 25 letih je šola izobrazila več kot 2700 orodjarjev, avtomehaničev, rezkalcev, strugarjev, strojnih ključavničarjev in tehničnih risarjev. Poleg tega je redno ali ob delu dokončalo šolanje več kot 300 voznikov in voznikov-avtomehaničev, 150 delovodij, 350 strojnih tehnikov in nad 200 inženirjev strojništva. Prostorska stiska zahteva nove rešitve.

Četrto stoletja sicer ni veliko časovno obdobje, vendar pa pomeni za našo šolo odločilen začetek, za družbeno skupnost v Kopru, na Obali ter v širšem zaledju Slovenskega primorja pa prav tako čas izrednega poleta, ki sta ga prinesla osvoboditev in priključitev k matični domovini Jugoslaviji. Ob 20-letnici Poklicne kovinarske in avtomehaniške šole je tedanji ravnatelj šole Slavko Brataševič v posebni številki šolskega glasila Kovinar zapisal tole: »Leto 1956 lahko štejemo za začetek razvoja organiziranega usposabljanja mladih za poklice, ki jih je tedanja razvijajoča se kovinarsko-predelovalna industrija najbolj potrebovala. V mislih imam tovarno Tomos v Kopru, Ladjedelnico Piran, TKG Šmarje, Mehano-tehniko Izola, Lamo Dekani, LIV Postojna itd.« Ustanovljena šola je zajela v glavnem tisto plast mladine, ki je bila prej pod staro Avstrijo ali kasneje v fašistični Italiji najbolj zapostavljena ter odrinjena na rob družbe kot vir cenene delovne sile. Na Obali ter v njenem zaledju Slovenije Istre in Krasa je po vojni nastala praznina: priključitev k matični domovini in burem gospodarski razvoj na Primorskem sta prinesla potrebe po novih delavcih.

Tako se je poklicna šola iz leta v leto bolj razvijala. V začetku leta 1958 se je začela gradnja nove šole, ki je bila za tiste čase ena najsodobnejših poklicnih šol z modernimi učilnicami in delavnicami za praktični pouk. Leta 1961 se je preimenovala v Šolski center kovinarske stroke, pet let kasneje je šola zgradila telovadnico — pri tem so ji pomagale nekatere delovne organizacije — skrbela pa je tudi za modernizacijo učnih pripomočkov in za izpopolnjevanje učiteljev.

Po letu 1962 je šola ob razvijanju praktičnega znanja začela izdelovati nekatere izdelke, ki so zdaj na tržišču zelo iskani: stiskalke, stružnice za struženje lesa, ki so zelo primerne tudi kot učilo, okovje za sodobno pohištvo, prožne zglobe za vozila Fiat in Zastava, nastavne vijake za vozila TAM, namizne in stebne vrtnalne stroje, električne oljne radiatorje, električne in mehanične zapornice, izpušne lonce za razna vozila itn. Prva v Jugoslaviji je začela izdelovati električno špajkalo »monter« in

električne zapornice, ki jih vidimo povečini na naših mejah. Najnovejši izdelek te proizvodnje pa je rezalnik — uničevalec dokumentov UD 230. Omeniti je treba, da so vsi ti izdelki atestirani, da imajo potrebno tehnično dokumentacijo in garancijske liste.

Ob osnovnih kovinarskih programih pa je šola razvijala tudi študij ob delu ter odpirala najprej izredne, nato pa še redne oblike srednjega in višjega izobraževanja v sodelovanju s srednjo tehniško šolo v Ljubljani in strojno fakulteto ljubljanske univerze. Vse to je prineslo naši šoli velik ugled, organizacijam združenega dela pa strokovno usposobljene delavce. Šola ves čas sodeluje z organizacijami združenega dela, zlasti s Tomosom, Intereuropo, Lamo, Luko in drugimi, ki so ji zmeraj pomagale v njenih prizadevanjih.

Omeniti moramo tudi zelo uspešno obliko izobraževanja »izobraževanje iz dela«, v kateri v sodelovanju z Intereuropo že nekaj let izobražujemo voznike-avtomehanike.

Z uvedbo usmerjenega izobraževanja pa se pred kolektivom šole odpirajo nove možnosti, pa tudi nove zadolžitve. Veliko učencev, ki so se odločili za novi usmeritvi promet — strojni in za cestni promet ali pa so se vpisali v oddelke študija ob delu (poklicna šola, srednje tehniška šola, šola za voznike in voznike-avtomehanike) mora dobiti nove prostore. Teh v zdajšnji šoli res ne more biti dovolj, saj je bila šola grajena za 250 učencev, zdaj pa se jih vrsti v učilnicah in delavnicah več kot 900! Program usmerjenega izobraževanja zahteva kabinetni pouk, ki ga je šola lahko le deloma organizirala. Zato je bilo treba iskati prostor drugje v Kopru (v predavalnici RK, v starem in obnovljenem dijaškem domu).

Zavedamo se, da je v teh časih, ko si prizadevamo izboljšati gospodarske razmere, težko misliti na gradnjo novega šolskega poslopja, taka vzgojno-izobraževalna organizacija, ki bi ga na Obali nujno potrebovali. Zato je šola pripravila začasen program reševanja prostorske stiske, in to v delu starega dijaškega doma, ki je v neposredni bližini šole. Za to pa bo nujno potreben denar. Za prenovu in usposobitev teh prostorov v šolske namene bi potrebovali 15 milijonov din. Ker je prostorski problem drugih srednjih šol v glavnem rešen, je zdaj na vrsti kovinarska šola v Kopru, ki pravzaprav edina usposablja neposredne proizvajalce za naše organizacije združenega dela. Prav zato pa bo treba s skupnimi močmi ter ob izdatni družbeno-politični podpori pohiteti za reševanjem prostorskih problemov. Prav to bo zagotovilo nadaljnji razvoj in ne nazadnje priznanje za 25 let uspešnega ustvarjalnega dela kolektivu naše šole.

EDO FURLAN

V nove učilnice usposobljeni učitelji

Na območju Zavoda SR Slovenije za šolstvo, organizacijske enote Maribor, je v šolskem letu 1981—82 dvajset srednjih šol usmerjenega izobraževanja, kjer poteka tudi pouk naravoslovja (fizike, kemije, biologije) po programu skupne vzgojno-izobraževalne osnove.

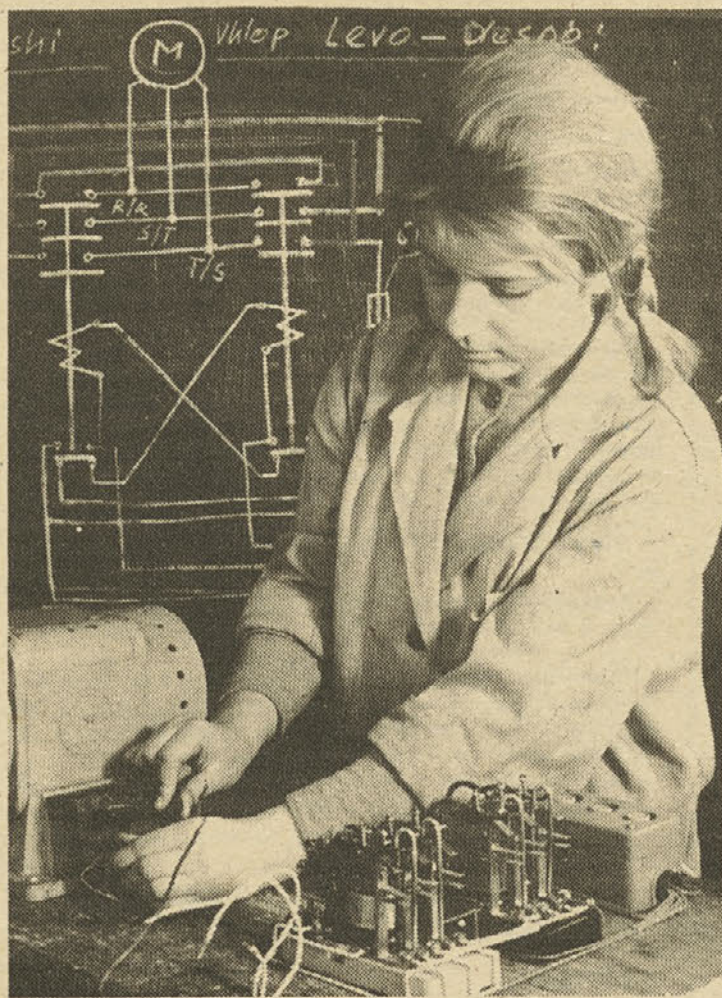
Do začetka drugega polletja so bile po normativih, ki jih je sprejel in potrdil strokovni svet SRS za vzgojo in izobraževanje dokaj dobro urejeni učilnici za kemijo, biologijo in fiziko na Lesarskem šolskem centru in kombinacija učilnice za kemijo-biologijo ter fiziko na Železniško transportno prometni šoli v Mariboru. V vseh drugih srednjih šolah pa za namenske učilnice za pouk naravoslovja še ni toliko narejeno, da bi lahko zanesljivo trdili, ali bodo do jeseni pripravljene. Če izhajamo iz učnih načrtov za naravoslovno področje, je treba poudariti, da je pri fiziki, kemiji in biologiji temeljna sestavina pouka poskusno delo učencev. Od celotnega števila ur je za vsak predmet predvideno 30% ur praktičnega laboratorijskega in terenskega dela. To so takšne oblike dela in metode pri katerih učenci spoznavajo zakonitosti po raziskovalno proučevalni poti. Pod učiteljevim vodstvom samostojno opravljajo poskuse in tako povezujejo teoretično in praktično znanje.

V tem času je bilo veliko narejeno. Pripravljeno so bili tudi novi vzgojno-izobraževalni programi, učbeniki, pripravljena učna tehnologija, pripravljali in usposabljali pa so se tudi učitelji. Da bi čim bolj usposobili učitelje kemije in laborante, sta Zavod SRS za šolstvo in Slovenijanske TOZD Inženiring konec januarja pripravila in izvedla prve seminarje v namenskih učilnicah na Lesarskem šolskem centru in Železniško transportni šoli v Mariboru. Pri izvedbi programa so sodelovali še Pedagoška akademija Ljubljana, Iskra kibernetika in pedagoški svetovalci Zavoda SRS za šolstvo. Seminarjev so se udeležili učitelji kemije in laboranti severovzhodne Slovenije, kamor spadajo učitelji kemije in laboranti severovzhodne Slovenije, kamor spadajo organizacijske enote: Celje, Dravograd, Maribor in Murska Sobota. Udeleženci so se seznanili z ureditvijo in delom v namenski učilnici in njeno opremljenostjo. Posebno pozornost so namenili aktivnim in pasivnim varnostnim ukrepom v namenski učilnici in metodičnim napotkom pri praktičnem laboratorijskem delu.

Vodstva učitelji in drugi delavci obeh srednjih šol so pokazali pri delu veliko pedagoškega optimizma. Nemalo težav, je nastalo, preden so bile urejene namenske učilnice. Veliko zavzetost za sodelovanje pri preobrazbi vzgoje in izobraževanja so pokazale tudi organizacije združenega dela s področja lesarstva in železniškega gospodarstva.

Se naprej se je treba truditi, da začeto delo ne bo ostalo na pol poti in ga dopolnjevati tako, da bo delo v namenskih učilnicah v zadovoljstvo vsem.

ROMANA JAZBEC

Praktični pouk za obratnega električarja (Foto: Marjan Novšak)

pobude
odmevi

Ura angleščine: veselo v igri

Veliko se sprašujemo, kako bi popestrili pouk angleščine v 5. razredu, da ne bi bil preveč monoton. Veliko možnosti za pester in zanimiv pouk imamo, če se odločimo za didaktično zaporedje, ki obsega govorjenje, poslušanje, branje in tudi pisanje.

Ko je bila na vrsti lekcija o igračah, sem učencem naročila, naj prinesejo k pouku svoje najljubše igrače. Razporedili smo jih na dveh mizah pred tablo. Učenci so z zanimanjem sledili vsakemu mojemu gibu, saj sem jemala v roke reči, ki so jim bile še posebno pri srcu. Njihove knjige in zvezki so ostali zaprti.

Začela sem tako, da sem vsako igračo večkrat poimenovala v angleščini, in sicer v ednini — če je bilo več enakih, pa tudi v množini. Nato smo nove besede ponavljali skupaj tako, da so jih učenci pomensko in jezikovno dojeli.

Tej fazi avditornega zaznavanja je sledila faza likovnega ustvarjanja: učenci so igrače narisali v šolske zvezke. Pod slike so napisali angleška poimenovanja. Nato so besede prebrali in jih, če je bilo potrebno, za menoj ponavljali.

Zanimivo pa je, da se je v vseh teh fazah poučevanja kazala čustvena vznesenost učencev. Ves čas so vzklikali: »Joj, pogledj tega medvedka! Kako lep je. In tista punčka! In kakšna pisana žoga! In športni avto! In kakšnih barv so tiste kocke in frnikole!«

Seveda sem izrabila priložnost in govorila kar največ v angleščini. Spodbujala sem jih, naj tudi sami spregovore v preprosti in sproščeni angleščini.

Naslednjo uro smo uprizorili trgovino z igračkami. En učenec je bil prodajalec, drugi pa so kupovali. Občudovala sem jih, kako so znali uporabiti pridobljeno znanje. Eden je glasno klical: »Teddy bears, good teddy bears! Cheap teddy bears! 50 dinars! Drugi so prihajali in pozdravljali: »Good morning, how much is this ball, please? And how much is that doll, please?« Zvrstili so se vsi otroci kot prodajalci ali kot nakupovalci.

Ko je pozvonilo, so otroci svoje ljube igrače pripravili v torbe in vrečke. Odhitili so k naslednji uri, v meni pa je ostal prijeten občutek, da ti dve uri nista bili otrokom le v veselje, ampak tudi v korist.

MARJETA PETERLIN

Nadomeščanje

Učiteljica angleškega jezika bi morala biti odsotna. Posvetovala se je s komisijo za delovna razmerja, če jo sme nadomeščati za isti predmet usposobljena tovarišica, ki pa dela za zdaj v oddelku podaljšanega bivanja. Tovariši v komisiji in učiteljica v oddelku podaljšanega bivanja so se strinjali. Zadevo pa je zapletel pedagoški vodja šole z odločno obrazložitvijo: »Ne, ne more! To ni pedagoško!« Na naša radovedna vprašanja je vztrajno odgovarjal »ne more«, zakaj »to ni pedagoško«, pa ni znal povedati.

Sprašujemo: ali zgubi učitelj, ki dela v oddelkih podaljšanega bivanja, s tem del pedagoških sposobnosti? TRN

Še o individualizaciji pri ocenjevanju

Razmišljanje ob članku Dušice Kunaverjeve, objavljenem v Prosvetnem delavcu, 5. oktobra 1981

Z zanimanjem sem prebrala članek Dušice Kunaverjeve, saj sem tudi sama s tem načinom ocenjevanja — diagnozo doseglja vidne uspehe pri slovenskem jeziku. Možnosti tovrstnega preverjanja je pri slovenščini veliko. Naj navedem nekaj zgledov iz svoje prakse: Milan, Štefan, Bojan in še nekateri, sodijo med učence, ki jih težko pritegneš k rednemu delu. Poučariti pa moram, da ti fantje zaradi razmer, v katerih živijo, nimajo možnosti za boljši uspeh. Starši so jim zaradi svoje nizke kulturne stopnje in predvsem zaradi alkoholizma določili življenjsko pot kmeta — garača na majhnem kosu zemlje. Njihovo pisanje ostaja v 6. razredu na stopnji 3. razreda, že pri prepisovanju izpuščajo črke, izražajo se okorno, veliko je nesmiselnih stavkov. Tako bi ostalo do osmega razreda, če...

Posrečilo se mi je, da sem prav z diagnostičnim individualnim ocenjevanjem — pri tem je bil učenec za vsak svoj vidni uspeh pohvaljen — dosegla, da je ta učenec začel resnično delati in se truditi. Njegovo pisanje seveda ne bo nikoli brezhibno, a v spisu bom našla le še kakšno besedo z izpuščeno črko. Tako spodbujeni učenec odkrije pogosto stvar, za katero je marsikateri odličnjak »gluh«. Pa naj še kdo reče, da se s takim učencem ne splača truditi,

češ, saj iz njega tako ne bo nič, saj bo pri drugih predmetih izdeloval komaj z dvojko. Ali pa ni pravično, da ga sama za njegov trud nagradim s trojko ob koncu šolskega leta ali vsaj ob polletju, če pozneje zaradi domačega dela in utrujenosti ne bo več toliko pri moči. Bom poslušala očitke kolegogov, da sem preveč popustljiva, ker ga bodo »ujeli« pri pisanju kakega kraja z malo začetnico?

Seveda pa takšen način ocenjevanja ni uporaben samo včasih, kot to navaja tovarišica Kunaverjeva, ampak mora biti stalni. Zadovoljen bo učitelj, še bolj pa otrok, ki nam je zaupan, in se mu bo tako dvignila samozavest. In kaj je lepšega kot občutek, da si enak drugim v razredu in da celo bistremu včasih spodleti, kjer ti zablestiš in tovarišica to takoj opazi in ti da dober red v redovalnico.

Precej možnosti je tudi pri dobrih učencih, ki nimajo med štiri in petico in jih tako z diagnozo — kot to imenuje omenjena avtorica — spodbujaš, da petico res dosežejo. Seveda, če imajo sposobnosti zanj. Pri šolskih nalogah ali pri domačih spisih ob oceni zapišem učencu še pripombo, v kateri spregovorim o njegovem napredovanju in to preberem tudi pred vsem razredom.

MARJETA KARNIČNIK

Skok iz učbenika zmeraj dobrodošel

Dosledno uresničevanje učnih načrtov, obsežni učbeniki, predpisane vaje, nabiranje ocen — vse to je resno in zahtevno delo, pa vendar ne tako zelo, da učitelj ne bi mogel učencev kdaj pa kdaj povabiti na sprehod po svoji »znanosti« na ogled znamenitosti, k poslušanju zabavnega in prijetnega o tem in onem.

Saj ni treba, da bi učitelj pri tem zmeraj pobegnil iz učne snovi, sploh ne, le malo bi pogledal čez rob učbenika.

Vzemimo katerikoli predmet ali skupino predmetov — zemljepis, zgodovino, glasbo, biologijo, jezike, družbeno-moralno vzgojo — in jih poskusimo povežati.

Ko je npr. učitelj zemljepisa razložil učencem vsa znanstvena dognanja o nastanku Alp, ali ne bi bilo prijetno, če bi na koncu dodal, da so naše gore zato tako skalnate in prepadne, ker jih je s svojimi rogovi razril jezni Zlatorog, ki ga je ranil trentarski lovec. Učenci bodo z zanimanjem prisluhnili stari pravljici, čeprav jo poznajo že iz slovenščine. Ranjeni Zlatorog je zaužil cvet skrivnostne triglavske rože, ki ga je ozdravila in okrepila.

Prav bi bilo, da bi ta učitelj (čeprav ni biolog) pokazal učencem tudi sliko triglavske rože, ki še zmeraj raste na Triglavskem pogorju blizu Bogatina, ki menda še danes skriva bogati zaklad v osrčju svojih skal.

Morda bi lahko ta učitelj na naše divje, skalnate gore in globoke doline navezal tudi misel na glasbo. Narodna glasba in oblika tal neke dežele sta zmeraj v sozvočju. Slikovita in hribovita pokrajina rodi poskočno, živahno glasbo. Umirjena pokrajina, počasne reke, široka polja, se zrcalijo v monotonni, umirjeni narodni glasbi. Tako ima naša Bela krajina veliko bolj umirjeno glasbo kot Gorenjska. V dalmatinski glasbi pa lahko slišimo morje, valovanje Jadrana.

Prav tako je tudi s plesi. Poskočne narodne plesne goratih pokrajin v ravninah zamenjajo valovita narodna kola, ki spominjajo na valovanje žita ali valove počasnih ravninskih rek.

Tudi narodna noša je usklajena s sliko pokrajine. Židane, pisane barve gorenjske noše v dolini zamenjajo enobarvna narodna oblačila.

Jezik in zgodovina naroda sta vezana na zemljo, na kateri

narod živi. Slika jezika je slika narodove zgodovine. Besede, ki pomenijo preproste, vsakdanje predmete, zmeraj kažejo prvobitnost, izvor naroda, druge besede, predvsem pojmovne izraze pa je prevzel jezik v različnih zgodovinskih obdobjih. Pomenijo lahko napredek nekega naroda, ali pa so rezultat tujih okupacij in vpliva tujih narodov. To še morda najbolj kaže v angleškem jeziku. Preproste besede, ki pomenijo predmete, ki jih je poznal anglosaški poljedelec, so angleškega izvora (light, house, farm, chair, table, ...), abstraktne besede iz pojmovnega sveta, pa so prinesli v Britanijo romanizirani normanski okupatorji v 11. stoletju (illumination, domination, literature).

Prav tako se ujemata tudi značaj jezika in značaj naroda. To je tema, ki bi ji učenci z zanimanjem prisluhnili.

Narobe misli, narobe delo

Slika, ki jo je opisoval obiskovalec nekega našega vzgojnega doma, je bila presenetljiva. Skupina učencev je krepko delala, druga, večja, pa je postopala naokrog z rokami v žepih in pasla zijala. Rekli so, da imajo prosti čas. Oni, drugi, morajo pa delati, ker so kaznovani.

Obiskovalec se je zelo začudil. Še manj pa je razumel, ko mu je bilo rečeno, da je to skladno s pedagoškimi pravili.

Kaj pa naj bi bilo narobe? Zmeraj smo rekli, da iz dela izvira čast in oblast, torej tudi svoboda. Obvladovati delo, pomeni večjo možnost svobode, uresničevanje samoupravnih dolžnosti in pravic, pogoj osebnega zadovoljstva in zadostitve mnogim socialnim potrebam. In prosti čas? Ali je to predvsem brezdelje? Ali naj z brezdeljem nagradimo, z delom pa kaznujemo?

Prosti čas ni nasprotje dela, ni samo nujen počitek, temveč je nadaljevanje, možnost drugega, osebnosti bližjega in osrečujočega dela, ustvarjanja, je možnost višjega razvoja. Prosti čas ni beg od dela, ni nekakšen beg v srečo, je samo prehod od obveznega v dejavnost manj obvezne prostovoljnosti do neobvezne prostosti. V takem sklenjenem toku človek živi. Razumljivo, da je v tem tudi rekreacija, osvežitev in sprostitve, telesna in du-

Tako se torej ne bomo omejevali le na pogovor o pokrajini, vemo, da je naš šolski sistem zasnovan na korelaciji med posameznimi predmeti. Prav je, da upoštevamo povsod, kjer je mogoče. Tako vodi učitelj učenca h globalnejšemu, širšemu pogledu na svet okoli sebe. Mlad človek mora čimprej dojeti, ima vsaka stvar več plati, da je mogoče obravnavati različno, več vidikov. Če jo hočemo razumeti, jo moramo ocenjevati kot celoto.

Če učitelj približa učencu širok način obravnave življenja, naredi zanj morda več, kot predela predpisani učbenik, do zadnje strani in napolju učencu glavo z vsemi slovničnimi pravili in formulami ter ga pri tem oceni z neizpodbitno dvojko ali petico.

DUŠICA KUNAVER

Tine Markež: V Trenti, Olje — Z likovne razstave ob 35-letnici likovnega kluba Dolik Jesenice

Pri nas nič novega

VIZ beloušk se je po tri-tedenskem počitku zbral ob starem panju in sprejemal samoupravni sporazum o delitvi OD.

Tajnica belouška: Jaz sem za, če mi dvignete število točk kot jih imajo tovarišice belouške.

Računovodja belouhec: Glasujem za, če bom imel enako število točk kot pomočnica ravnatelja.

Ravnatelj (šestdesetim belouškam): Sprejeli ga bomo, moje belouške, če si boste naložile maksimum pedagoških ur, kajti od teh ur je odvisna naša plača. Zakon res določa maksimum 25 pedagoških ur, ampak ve, tovarišice belouške, ki ste matere, ljubice, gospodinje, družbene delavke, kuharice, bolniške streljnice, civilne zaščitnice, perice, šivilje in likarice, boste s trdo in močno voljo presegle tudi ta maksimum v dobro nas vseh.

Vodja prehrane: Sem za, če bo moja plača tik pod ravnateljico.

Belouška psihologinja: Sem za sporazum, če bom psihologizirala 7 ur na dan in ne osem.

Pomočnica ravnatelja belouškam: O ne, ljube belouške! Sporazum res govori o študiju literature, ki jo lahko predelate med svojim zimskim spranjem. Toda, če vam bomo ta študij priznali, je pa drugo vprašanje! Nekateri belouške zmotno mislijo, da bo dovolj, če bodo s tem študijem obogatile svoje dnevne priprave za vzgojo in izobraževanje našega naraščaja. O, ne! Študij literature po tem sporazumu je ČISTO NEKAJ DRUGEGA.

Šestdeset beloušk: Dvigne roke za spremembe sprememb spremenjenega samoupravnega sporazuma o delitvi OD.

GRENKULA

Med dobrimi ljudmi so stvari preproste

Tedaj, ko smo se šolali, so nas prepričevali, da mora učitelj zmeraj pustiti svoje probleme pred vrati učilnice in stopiti med učence dobre volje in pripravljen na delo. Ker pa je učitelj samo človek, se pogosto ne more obvladati, kot bi bilo treba. Potem je ura izgubljena in bolje bi bilo, če v razred sploh ne bi prišel. Ker pa to ni mogoče, se poskušamo kar najbolje reševati...

Nekoč se mi je zgodilo tole: V zbornici sem se sporekla s kolegi, morda sem bila preveč stroga »sodnica«, skratka, vsi smo bili zelo razburjeni. Komaj sem prišla do razreda... Morala sem začeti pouk. Toda kako, ko pa me je težilo toliko stvari. Pa sem predlagala učencem, naj bi kaj zapeli. In ker je bil tedaj v modi Andrej Šifrer in ga imajo osmošolci prav radi, so se odločili za tisto: Vse manj je dobrih gostiln. Morda bo kdo omalovažujoče zamahnil z roko, češ, take pesmi vendar ne sodijo v razred! Seveda ne, če učenci ne vedo, kakšne gostilne ima Šifrer v mislih in kakšne imam v mislih jaz.

Pogovorili smo se torej o tem, povedala sem jim, da so prav oni — ves razred tista dobra »gostilna«, v katero rada zahajajo. Resda je bilo slišati tudi kakšno neprimerno pripombo, ki pa ni motila, saj ni bila zlonamerna. Našli smo sprostitev ob pesni, predvsem jaz. Učenci so začeli mojo stisko, zapeli so iz srca in pogovorili o tem, da so med dobrimi ljudmi vse stvari preproste. Morda bo kdo spet očital, da hočem učence pridobiti le zasplošno izkušnje pa pokažejo, da sploh ni tako. Učenci se zanj imajo za toliko različnih področij, da matematiki še zmeraj raje sodelujejo pri matematiki, biologji pri biologiji itn. Kot razredničarka pa imam veliko odgovornost pri oblikovanju tega malega kolektiva in v osmem razredu so otroci že toliko zreli, tako da vedo za stiske učiteljev. Tako so tudi tokrat spoznali, da sem postala boljše volje in spet sprost sobna za delo v razredu. Celotno najmanj delavni so se trudili ob konca ure bolj kot sicer.

MARJETA KARNIČNIK

nove knjige

estro, zanimivo, poučno

ata bera Mladinske knjige v letu 1981

Mladinsko knjigo je značilno za veliko bogastvo dejavnosti. Posebej pa si prizadeva za leploslovnega programa za otroke. Če je tudi tokrat predstavila pestro paletu leploslovnih, primernih za otroke vseh starosti — od predšolskega do osnovnega obdobja. Leposlovnost je dosegel skupni program je dosegel skupni prizadevanj naših vidnih pisateljev, prevajalcev in ilustratorjev, da bi otrokom ponudili dobro knjigo.

otroki znana in priljubljena knjižnica ČEBELICA je ponudila najmlajšim celotno izbranih drobnih knjižic z ilustracijami in kratkimi besedili, priljubljenimi z bogatimi barvnimi ilustracijami. Med nami se vrstijo izvirniki prevedeni znanih domačih in tujih avtorjev, ki predstavljajo ljudske pesmice (Sinko Jovi, izbrala in prevedla Gijs Jakopin), slovenske pripovedke (Zakaj teče pes za zajcem, izbrala Kristina Brenkova, Poljska — France Bevk) in številne pripovedke in pravljice (Pisčica in dvanajst piščancev, izbrala in prevedla Miroslav Cvek, Nanevski, Luka — Zupančič, Levič v kletki — Zupančič, Prevert, Čepica nevidna, izbrala in prevedla Ciril Zupančič) in kar deset ponatisov znanih, srbskih in pravljic z vsega sveta: iz Indije, Japonske,

Rusije, Madžarske, Francije, Norveške in druge.

Za popestritev so poskrbele **MALE SLIKANICE** s svojimi nagajivimi, pa hkrati tudi poučnimi besedili (**Kaj je videl Mižek Figa** — Ljudmila Prunk-Utva in **Kaj imamo radi** — Branko Žužek). Ne smemo pozabiti priljubljenega in zmeraj novega Levstikovega **Martina Krpana**, za katerega je podobe naslikal Henrik Smrekar.

Mladim so na voljo še bogato barvno opremljene **VELIKE SLIKANICE** (Trdinova **Kresna noč**, **Leteča hišica** — Anka Luger Peroci na besedilo Daneta Zajca, **Gal v galeriji** — Svetlana Makarovič, **Lokomotiva, lokomotiva** — Niko Grafenauer in **Andersenov Cesarjev slavec**).

V zbirki **DETELJICA** so izšle **Drobne zgodbe**, ki jih je napisala Berta Golob in knjižica **Juha Cviluha**, ki jo je napisal Slavko Pregl. Vsa ta berila kar sama ustvarijo stik z bralci, in nevsiljivo dosežejo otrokovo sodelovanje, ker zadostijo njegovi radovednosti in domiselnosti in ustvarjajo v njem nenehno pozornost. Zgovorne ilustracije, ki dopolnjujejo in že kar soustvarjajo besedila, še dodatno pritegnejo otrokovo pozornost. Knjige, po ceni dostopne vsakomur, bodo z veseljem brali predšolski in šolski otroci, vzgojitelji in učitelji pa bodo dobrodošla osvežitve pri vzgojno-izobraževalnem procesu v predšolskem in šolskem obdobju.

valnem procesu v predšolskem in šolskem obdobju.

V zbirki najlepših pravljic in pripovedk iz svetovne književnosti **ZLATA PTICA** je tokrat izšla knjiga **Harfa na vodi**, ki nam predstavi zelo stare waleške pravljice. Nastajale in živele so med ljudstvom dolga stoletja, še preden so začeli tiskati knjige. V izredno barvitem jeziku jih je zapisal Thomas Gwyn Jones. Kljub stoletjem, ki so minila od tedaj, ko so bile napisane, so zgodbe ohranile svojo prvobitnost. Pripovedi se dogajajo v domišljajskem svetu, kjer je zabrisana meja med sanjami in resnico, med naravnim in nadnaravnim. Čeprav se v pripovedih velikokrat srečujemo z okrutnostjo in grozo, so še zmeraj svojevrstne in zanimive.

V **ZLATI KNJIGI POEZIJE** je izšel deseti paket — pet pesni-

ških zbirk naših znanih pesnikov: **Moja pesem** — K. D. Kajuha, zbral, uredil in spremno besedo zapisal Emil Cesar, **Sonce ima krono** — Srečka Kosovela, zbral, uredil in zapisal spremno besedo dr. Lino Legiša, **Podaj mi roko, pesem** — Otona Zupančiča, zbral, uredil in spremno besedo zapisal Niko Grafenauer, **Pesnik se predstavi** — Janeza Menarta, izbral, uredil in spremno besedo napisal Ivan Bizjak in **Srebrnina rosa trave** — France Prešeren, izbral, uredil in spremno besedo napisal dr. Dimitrij Rupel.

TEA DOMINKO

LETEČA HIŠICA

anka luger-peroci dane zajc

IZREKI

- Narod je potem šele potujen, ko je izgubil svoje največje narodno bogastvo — jezik.
- Poglavitna reč je ljubezen do naroda, in ljubezen polajša vsako breme, zlasti možem, ki so v krepki dobi.
- Resna in stanovita človeška volja je železna moč.
- Za 360 goldinarjev avstrijske vrednosti, kolikor mi daje Matiča plače, nisem se nikoli prodajal svoje misli, pa je tudi nečem za milijone.

FRAN LEVSTIK

Za blagor očetnjave

Knjiga s tem naslovom, povzetim po naši stari himni Naprej za slavo, je izšla pred kratkim pri Mladinski knjigi kot spominsko delo, zanimivo in doživeto pričevanje o bojih za slovensko zemljo v prvi in drugi svetovni vojni. Njen pisec, **Andrej Zlobec**, doma s Krasa, ki mu je ostal vse življenje v srcu zvest, nas vodi s svojimi spomini v težka leta prve svetovne vojne, ki jo je doživel v domačem kraju, nato pa kot vojak na soški fronti in na Tirolskem. Proti koncu vojne se je ranjen in razočaran zatekel v Trnovski gozd k »zelenemu kadru«. Čeprav je dogajanje časovno odmaknjeno, v Zlobčevi pripovedi zaživi in pritegne bralca kot malo katero delo v tistih časih. Pisec nas nato seznanja s tem, kako je doživel zlom stare Avstrije in razpad njene vojske na naših tleh, pripoveduje o razmerah v Ljubljani po končani vojni in na Primorskem po italijanski okupaciji, vmes pa tudi o boju za severno mejo, ki se ga je udeležil. Pozneje sledimo pisca, ki mu ni bilo dano, da bi se vrnil v svoj rojstni kraj, v boj za južno mejo, v Albanijo in Grčijo.

Pripoved se nadaljuje z drugo svetovno vojno, z življenjem v taboriščih, kamor je italijanski okupator izgnal nekdanje jugoslovanske častnike, z ilegalnim delom v Ljubljani pri zbiranju vojaških podatkov in pripravi nekaterih partizanskih akcij (napad partizanskih letal na šišenski kolodvor in skladišče goriva), nato pa s strahotami zloglasnih temnic poljske jetnišnice, ki jih je pisec preživel kot eden izmed redkih zapornikov po zaslugi svoje neomajne volje do življenja.

Prav bi bilo, da bi knjiga Za blagor očetnjave prišla v roke tudi mladim bralcem, da bi ob njej podoživeli strahote čeh vojnih, spoznali trpljenje pa tudi junaštvo naših ljudi in nezlomljivo voljo, ki ne klone tudi kadar je najhuje. Avtor sicer ni doživel izida svoje knjige, ki jo je dolga leta skrbno pripravil in oblikoval, živi pa njegovo sporočilo mladim rodovom, da se je vredno bojevati za domovino, »za to našo lepo zemljo«.

J. V.

Pregled mladinske književnosti jugoslovanskih narodov

Podlaga za pričujočo obsežno in temeljito razpravo o razvoju in dosežkih mladinske književnosti jugoslovanskih narodov in narodnosti — izdala jo je Mladinska knjiga — je bila doktorska disertacija, ki jo je Zlata Pirnat-Cognard uspešno zagovarjala ob koncu leta 1975 na pariški Sorboni. Za knjižno objavo je avtorica svoje delo, ki obravnava obdobje v letih 1945-1968, nekoliko predelala in deloma dopolnila s podatki, ki segajo do srede sedemdesetih let.

Po razsežnosti, ki zajema skoraj četrt stoletja literarnega ustvarjanja, razprava ne ustreza klasičnim disertacijam, ki se ponavadi osredotočijo in omejujejo na en sam predmet ter ga obdelajo do najmanjših podrobnosti. Naše delo, opozarja v uvodu avtorica, je namreč terjalo branje, klasifikacijo in analizo čez tisoč literarnih del. Posamezne podrobnosti, pa čeprav privlačne, je bilo treba splošnim vidikom in poglavitnim vrednotam na ljubo opustiti. V želji, da bi bila razprava dostopna širšemu krogu bralcev, je avtorica v njej uporabila klasično, torej lo-

gično metodo obravnavanja. Ta metoda se posveča najprej zbiranju dokumentacije in preverjanju njene zanesljivosti, se skuša nato z analizo najmanjših enot povzpeti do splošnih dognanj in sinteze, nazadnje pa podaja končne sklepe. Temu zaporedju ustreza tudi notranja razporeditev obravnavanega gradiva. V prvem delu so v štirih razdelkih obdelane srbska, bosanska in črnogorska, hrvaška, slovenska in makedonska mladinska poezija. Po enakem načelu so v naslednjih dveh delih obdelane še pravljice, pripovedke in druga krajsa proza ter mladinska poezija in druga daljša proza. V zadnjem delu knjige so zbrane opombe ter biografski in bibliografski podatki.

Razpravo Zlate Pirnat-Cognard, ki živi in dela v Franciji in ki jo tudi pri nas poznamo kot mladinsko pisateljico, je iz francoščine prevedla Barbara Šega-Čeh. Izdajo je opremila Radmila Čiuha, grafično oblikovala pa Dunja Furlani.

JOŽE CIPERLE

Drobni lističi otroške ustvarjalnosti

Mednarodna razstava otroških exlibrisov

Mednarodna razstava otroških exlibrisov, ki so jo pripravili Društvo Exlibris Slovenije Ljubljana, Osnovna šola Komenda Moste in revija Pionir, je bila odprta mesec dni v avli delovne organizacije Commerce v Ljubljani, kamor se je preselila po prvi predstavitvi v Osnovni šoli Ko-

je, Češke, Nemške demokatične republike, Francije, Italije, Poljske, Sovjetske zveze, Velike Britanije, Zvezne republike Nemčije in Jugoslavije.

S pretanjenim okusom zbrana in pregledno predstavljena otroška dela v mali grafiki se navezujejo na knjigo, na njeno vrednost in varovanje in domiselno predstavijo širok kulturni prostor, tako kot ga vidijo otroške oči. Izredno pestra tematika otroških želja, okolja, življenja in njihovega doživljanja sveta odraslih, zbrana in likovno usklajena z zelo zahtevnim malim formatom, je ujeta v drobne grafične lističe, ki spominjajo na raznobarne metalje. Različnost ustvarjalnosti, ki pa jo od šole do šole in od države do države povezuje enakost otroške neposrednosti. Grafični nožiček zarezaje zdaj v resne, zdaj v hudomušne utrinke vsakdanjega življenja.

Obsežen pregled otroških exlibrisov je vreden ogleda, privedeljem pa vse priznanje, ker so prenesli to bogato razstavo v Ljubljano. Posnemanja vreden je tudi posluh delovnih organizacij-gostiteljic razstave, ki so omogočile javnosti, da se поблиže seznanji z otroško ustvarjalnostjo.

TEA DOMINKO

menda Moste. Pestra paleta otroške ustvarjalnosti na področju grafike malega formata-exlibrisa bo nadaljevala svojo pot še v druge delovne organizacije v Ljubljani in bo tako še daljša na ogled vsem, ki jih zanima.

Na razstavi, ki zajema 450 otroških exlibrisov, izbranih iz 3000 prispelih del, sodelujejo 104 šole iz devetih držav: Avstri-

ISKRICE

Nekateri zgube dar preproste izražanja. Besede jim postanejo sredstvo za zakrivanje in ne za pojasnjevanje dejstev.

AGATHA CHRISTIE

Sanjal sem, da je življenje neskončna radost. Pa sem se zbudil in spoznal, da je življenje napor. Potem sem delal in doumel, da je v delu radost.

TAGORE

Zdravje je darilo, ki si ga moramo vsak dan zaslužiti znova, da bi ga ohranili. Bolezen je zlo, ki se ga moramo slehe ni dan znova ubraniti, da bi se ga znebili. Oboje terja nenehni trud,

P. HIRON

Med knjigami slovenske matice

Prjetno je najteže pričakovati knjiga skupinsko delo Kumer, Milka Matičetova in Valensa Voduška »Slovenske ljudske pesmi II«. Prejeto med prvo in drugo knjigo je predolg in tačas je nastal podsej stvarne potrebe po ujenem zanimanju za ljudske pesem. Že to pove, da bi mo po najboljših močeh pohiteti ovenskimi ljudskimi pesmi. Hkrati pa je treba izreči priznanje za znanstveno neoporečno delo, za bistvene dopolnitve, popravke in novosti, ki jih prša 1. in 2. zvezek. V novi knjigi so objavljene legendarne pesmi, uredniki niso upoštevali vseh različic, čeprav so v njih navedli vse bistveno, kar pa so vključili vse, kar se je kazalo za potrebno, zani in vsebinsko ustvarjalno. Klani znanstveni prijem se zri v vsem spremljajočem, naj to vir in pripovedovalec, kraj opisovalec, notni zapis, objapombe. Pesmi so razvrščene mednarodnih načelih; najprej vrsti tiste s tematiko iz zaveze, nato sledijo prelujoče pesmi iz Nove zaveze. itala ob koncu zajetne knjige ojnina (po začetnem verz, po stihih in pokrajinah, po zapisovanih, po melodijah itd.), sledi šček povzetek v angleščini. Ni ma celoten natis ljudskih rami bo dosežek evropskega rna.

žena ali zamočana vprašanja. Pibernik je vključil Valentina Cundriča, Marjana Krambergerja, Ireno Žerjal, Nika Grafenauerja, Ervina Fritza, Tomaža Salamuna, Marka Kravosa, Toneta Kuntnerja, Andreja Brvarja, Iztoka Geistra, Vladimira Gajška, Milana Deklevo, Andreja Medveda, Denisa Poniža, Iva Svetino, Matjaža Hanžka, Janeza Strehoveca in Borisa A. Novaka. Posebej je treba poudariti dragoceno spoznanje: mimo dnevne kritike in mimo dosedanje literarnozgodovinske obravnave posameznih pesnikov ali generacijske skupine se v avtorfleksijah razodeva marsikaj takega, kar omogoča še drugačno spoznavanje pesnika ali njegovega poetološkega dela, še drugačno interpretacijo sodobnih pesniških dilem, ob znanem in preverjenem še drugačni glasove, kot smo jih sicer vajeni. S to knjigo je France Pibernik dopolnil in zaokrožil živo govorico povojne pesniške plejade. Za opremo knjige je poskrbela Miša Bernik.

Bojana Štiha **Knjiga, ki noče biti requiem**, je izšla v zbirki Razprave in eseji. Gre za članke, zapiske, komentarje in eseje, ki so nastali, kot pravi avtor »iz spoznanja, da se je treba z vsemi silami upreti duhovni pavperizaciji in poneumljanju slovenskega naroda v razmerah in okoliščinah gospodarsko-porabniške družbe«. Štihaova pričevanja so nastala tako iz odpora do uničevanja slovenske duhovne in materialne dediščine, kot iz želje po kulturni in duhovni zavednosti, ustvarjalni navzočnosti. Njegov klic ni patetična pretnja, več iz prakse splet misli z ostrino polemike do brezbriznosti in mlačnosti do problemov, ki so skupni.

V Filozofski knjižnici je izšel. Jermanov prevod **Dialektike biti in kulture** Igorja Hrušovskega. Hrušovsky je slovaški marksist, ki je strukturalizem hotel približati dialektiki, svojo razpravo pa je razdelil na štiri poglavja: Nasprotja v kulturi, Oblikovanje obzorja, Indejne iniciative, Retrospektive in Rekapitulacije. Hrušovskega je predstavil v uvodu F. Jerman.

I. G.

dopisniki
poročajo

Ali vemo, kaj imajo učenci radi?

S posveta domskih vzgojiteljev Dolenjske

Sredi januarja so se v Domu za učence Majde Silc v Novem mestu sestali vzgojitelji domov iz vse Dolenjske. Poslušali in razpravljali so o dveh pomembnih področjih svojega dela. Asistent oddelka za domsko vzgojo pri Filozofski fakulteti v Ljubljani Bojan Blumen je poročal o raziskavi, ki je zajela vzorčno izbrane učence in vzgojitelje domov, Ivanka Mestnik pa je poročala o letni šoli jugoslovanskih vzgojiteljev.

V vseh domovih za učence srednjih šol imajo veliko prostovoljnih in prostočasnih dejavnosti. Pri prvih gre za organizirane in v glavnem stalne oblike, ki so bolj znane kot krožki ali interesne dejavnosti, pri drugih pa za manj organizirane, bolj občasne, a vendar koristne načine izrabe prostega časa. Raziskava in razpravljanje vzgojiteljev na tem sestanku sta pokazala, da so v večini domov podobne težave. Manjka mentorjev. Z zunanjimi sodelavci, če ti nimajo pedagoške izobrazbe, si domovi ne morejo veliko pomagati, pedagoške šole pa premalo usposabljaajo prihodnje vzgojitelje za mentorstvo interesnih dejavnosti.

V domovih primanjkuje denarja za krožke, posebno v starejših domovih pa pogrešajo večnamenske skupne prostore, igrišča, dvorane za nastope itd.

Kljub temu da imajo v večini domov raznovrstne in številne interesne dejavnosti, ponekod tudi nad dvajset, pa je še zmeraj precej učencev, ki ne sodelujejo v nobeni dejavnosti. Vzgojitelji so opozorili, da so učenci preveč obremenjeni s šolskim delom. Čas bivanja v domu se praviloma skravlja na štiri dni v tednu, od ponedeljka do četrta, v petek pa se učenci že vračajo na svoje domove.

Nekateri so menili, da je treba poiskati nove oblike interesnih dejavnosti. Zdaj prevladujejo športne dejavnosti, slede jim kulturno-zabavne, tehnične in družbeno-politične. Verjetno bodo morali vzgojitelji razmisli-

ti, ali ne bi bile potrebne dejavnosti, ki bi učencem pomagale pri izobraževanju, pri skrbi za zdravje, pri osebnih stiskah ipd. Šola učence premalo navaja na smotrne oblike učenja, hitro branje in logično sklepanje. V Kočevju že drugo leto deluje mnemotehnični krožek, pri katerem se uče tudi zapisovanja po metodi miselnih vzorcev. Ob pomoči strokovnih služb bi lahko poskusili tudi s tečajem avtogenega treninga, ki bi učencem pripomogel k večji zbranosti pri učenju in jim pomagal premagovati vse pregosto potrtost ter zatekanje k alkoholu.

V domovih skoraj ni interesnih dejavnosti, ki bi učence usposabljaale za produktivno izrabo prostega časa. Znano je, da so lahko nekatere dejavnosti, npr. sadjarenje, čebelarenje, gojenje cvetja, veliko boljše rekreacija kot pa npr. nogomet. Kako zelo bi prispevala taka »preusmeritev« k boljšemu gospodarjenju ni treba posebej poudariti.

Med vzgojitelji ni bilo različnih mnenj o tem, ali so prostovoljne dejavnosti vzgojno učinkovite ali ne. Treba je storiti le še korak naprej, še bolj prisluhniti potrebam mladih in znati spodbuditi njihovo zanimanje.

Tudi drugi del sestanka dolenjskih vzgojiteljev je bil zanimiv in koristen. Naj napišem le nekaj dobrih misli, ki ne smejo v pozabo:

— Ni slabo, če smo vzgojitelji z učenci večkrat tudi sperti, pomembno je obdržati demokratično usmerjeno komunikacijo.

— Učence vzemimo take, kakršni so, njihove dobre lastnosti naj bodo temelj vzgojnega dela.

— Učenec ima pravico svobodno izraziti svoje stališče do nastalega problema.

— Ne trudimo se, da bi vzgojili prilagodljive, temveč dejavne in angažirane učence.

— Učenci naj spoznajo, da je red v domu potreben. Ohranijo naj svojo individualnost, vendar tako, da lahko živijo v skupini.

MATIJA CETINSKI

Živalski vrt na celuloidnem traku

Novo učilo za predšolsko vzgojo

Barvni diapozitivi, ki so izšli pred nedavnim pri ODU Univerzium, so namenjeni predšolskim otrokom in prvošolcem. Lahko bi jih imenovali kar serija 45 barvnih diapozitivov za vzgojno-varstvene organizacije. Tokat nam prikazujejo divje živali. Priložena so tudi metodična navodila, napisana za vzgojitelje in učiteljice in metodološko prirejena razumevanju malčkom. Serijo barvnih diapozitivov si lahko ogledamo, preden obiščemo živalski vrt. Lahko pogledamo vse diapozitive hkrati ali (to je bolj priporočljivo) pa se odločimo za ogled posameznih kompletov po 15 diapozitivov skupaj.

Ko pripravimo primeren prostor, seznanimo otroke najprej z namenom ogleda, nato pa se z njimi pogovorimo, kdaj in kako bomo šli v živalski vrt, kako si bomo ogledali živali, na kaj bomo pozorni, katera pravila bomo upoštevali (živali ne bomo dražili in se ne bomo preveč približevali kletkam!). V pogovoru, ki bo sledil obisku, se bomo z otroki pomenili o tem, kako smo dogovorjeno upoštevali in kaj velja za prihodnje ogled.

Na vprašanje, zakaj imamo ži-

valske vrtove, naj odgovore otroci. Njihove misli bodo lahko zelo zanimive in nam bodo dale vpogled v njihove izkušnje, spoznanja in stopnjo razmišljanja (posebno tedaj, če otrok še ne poznamo dovolj dolgo). Njihovo misli strnemo in dodamo svoje. Da bo motivacija močnejša, poskrbimo pred predvajanjem diapozitivov za primerno ozračje v zatemnjenem prostoru in zavrtimo posnetek oglašanja divjih živali.

Predstava se začne. Na belem zaslonu se vrstijo želve, labod z mladiči, divja raca, pelikani, pingvin, jastreb, potem opice in zveri, pa kopitarji in kot zadnji se predstavi še indijski slon, ki ga imajo otroci tako zelo radi.

Otroci bodo prav gotovo uživali in tudi pripomb in komentarjev ne bo manjkalo. Serija barvnih diapozitivov lahko uporabimo različno. Vzgojiteljica bo morala izbrati pravi in najprimernejši način. Zgodilo se je, da je eden izmed otrok vprašal vzgojiteljico, zakaj ta opica (šimpanz) nima repa. Kako bi odgovorili vi?

V živalskem vrtu se dobimo.

LEON KREK

Izkušnje celodnevne osnovne šole

Ustvarjalno sodelovanje

Osnovna šola Koroški jeklarji Ravne na Koroškem ima 746 učencev in je v tem šolskem letu v vseh razredih prešla na celodnevno delo.

Pri tem nam pomagajo triletna izkušnja o delu v celodnevni osnovni šoli na nižji stopnji. Prav bi bilo, da bi tisti, ki imajo celodnevno osnovno šolo, v Prosvetnem delavcu objavljali spoznanja o delu in življenju v njej. Odkritosrčno in z vso odgovornostjo napisana mnenja bi pripomogla k boljšemu poznavanju celotne problematike.

Zavedati se moramo, da je celodnevna osnovna šola »revolucionarna sprememba«, saj šola v resnici prevzame odgovornost za učencevo delo pri samostojnem učenju, za ktere so prej skrbeli starši. Vsak prosvetni delavec, ki se zaveda te odgovornosti, je nekoliko negotov. Zato je razumljivo, da tudi učitelji kdaj nasprotujemo. Vzrok temu so dodatni napor in povečana odgovornost. Delo samo prisili učitelja, da je v stiku z razrednikom, da se povezuje s svojimi delovnimi kolegi, tako da s skupnimi močmi iščejo poti in še posebej pomagajo otrokom, ki potrebujejo pomoč.

Pri pripravah na delo v šoli je zelo pomembno teamsko delo: učitelji si morajo izmenjavati izkušnje. Pri takem delu zaživi učiteljeva ustvarjalnost, saj mora učitelj spremljati obremenjenost učencev, presojati in opozarjati, kje so učni načrti preobsežni. Prav pa bi bilo, da bi v Sloveniji organizirali območne seminarje o samostojnem učenju, tako da bi bili na najbolj odgovornem področju dela celodnevne osnovne šole čim bolj enotni in uspešni.

Ob spremljanju dosedanjega

dela celodnevne osnovne šole v Sloveniji smo ugotovili, da nastajajo velike težave pri pridobivanju zunanjih mentorjev. Lahko trdimo, da je bilo v našem kraju prav nasprotno. Nikoli nismo bili zavrženi, če smo prosili za sodelovanje. Na nižji stopnji smo potrebovali vse zunanje mentorje v delovnem času. Sklicevali smo se na stališča predsedstva republiške konference SZDL Slovenije, naj organizacije združenega dela sodelujejo s šolami in jim pomagajo pri organiziranju prostovoljnih dejavnosti, če jim to omogoča organiziranost njihovega delovnega procesa, in se dogovarjali s samoupravnimi organi. Doslej smo zmeraj dobili pozitiven odgovor. Tako sodelujemo z Železarno Ravne, s Koroškim zdravstvenim domom, Kinegrafom, Centrom za socialno delo, z Namo Ravne — in od tod prihajajo naši zunanji sodelavci.

Zaradi močne delovne organizacije Železarne Ravne, ki želi dobiti nove delavce, smo tudi na tehničnem področju dosegli uspehe. Obiskujejo nas mentorji za elektrotehniški krožek in fotokrožek.

Ob prehodu višje stopnje na celodnevno osnovno šolo pripravljamo skupen sporazum o nadaljnjem sodelovanju in razvijanju vseh dejavnosti, ki bodo zelo pomembne za poklicno usmerjanje. Organizirali bomo kovinarski in metalurški krožek za učence sedmih in osmih razredov.

V občini Ravne se močno uveljavljata temeljna telesnokulturna skupnost in samoupravna kulturna skupnost. Obe sta zelo dejavni in s svojim delovanjem marsikdaj presegata slovensko območje.

V samem kraju Ravne deluje športno društvo Fužinar, ki dosega v nekaterih panogah vrhunske uspehe na republiški ravni in se uveljavlja tudi v jugoslovanskem merilu.

Temeljna telesnokulturna skupnost že več kot osem let sofinancira delovanje šolskih športnih društev in plačuje zunanje mentorje. Pri temeljni telesnokulturni skupnosti deluje odbor za šolska športna društva, ki spremlja njihovo dejavnost in pomaga ustvarjati možnosti za delo.

Prizadevanje športnega društva Fužinar, da bi zmanjšalo število svojih dejavnosti, je pripomoglo, da smo na športnem področju zelo napredovali, in sicer ne samo v množičnosti, temveč tudi, kar zadeva izbiro najboljših športnikov.

Šola in športno društvo Fužinar zelo dobro sodelujeta. Ker nam klub in temeljna telesnokulturna skupnost dajeta mentorje za množične dejavnosti, smo se dogovorili, da naš učitelj telesne vzgoje vodi izbiro najboljših športnikov tudi v občinskem merilu, čeprav ga plačujemo z denarjem šolskega športnega društva na šoli.

Odkar šola deluje, prihajajo k nam trenerji rokometnega in odbojarskega kluba, smučarjev tekačev, vaditelji iz vrst TVD Partizana Ravne, planinci in taborniki. Plavalni klub iz temeljne telesnokulturne skupnosti nam daje brezplačno na voljo zimski bazen za akcijo »Naučimo se plavati« in trenerja za učence tretjih in četrtih razredov, ki obiskujejo plavalni krožek celodnevne osnovne šole. Čeprav je bazen 20 minut oddaljen od šole, učenci redno hodijo v Dom telesne kulture. Šolska telovadnica je odprta za člane šolskih športnih društev do 21.30.

Tudi kulturna skupnost zelo dobro sodeluje s šolo, saj nam omogoča brezplačen ogled koncertov, gledaliških in filmskih

predstav, pomaga pa nam pri delu na folklornem in skem področju.

Delavci Kinegrafa Prenam v šolsko dvorano prirejajo več filmskih obdobjev, saj imamo prijetno kinoteko. Tudi sami imamo godbo s Kinoteko Zagreb. Letos je začel delovati snemalni krožek.

Te akcije potekajo po pravem sporazumu o njem razvoju celodnevne osnovne šole v občini Ravne so ga na pobudo občinske koordinacijskega odbora celodnevno osnovno šolo SZDL Ravne podpisale pravne interesne skupnosti občinski sindikalni svet, kulturna skupnost in šola.

Kljub vsemu trudu, ki je potreben za vsakdanjo organizacijo dela, nam je prijetno, ko kaj k nam kot mentorji nekdanji učenci, zdaj učenci dagoške gimnazije, prihajajo tudi delovni ljudje iz železarne drugi občani. Dvaindvajsetnanjih sodelavcev skupaj po svojih močeh in sposobnosti prenaša na mlade znanjce tega področja.

Počasi, toda vztrajno izvajamo sodelovanje z zunanjimi dejavniki. Zavedamo se, da je pot do organiziranosti dolga in nam Če hočemo to doseči, moramo ustvarjalno sodelovati vsi svetni delavci, ki delamo v šoli in vsi sodelavci ter družbeno-politične skupnosti, interesne skupnosti, društva in organizacije.

Z vso odgovornostjo si delujemo, da bi bila pot slovenske šole lažja, da jim bodo postali naši izkušnje; z vso odgovornostjo zato, ker delamo za našega mladega rodu.

EDI LORBER

V boju za pravice manjšin

Srečanje predstavnikov Sindikata slovenske šole s šolskimi sindikati iz Val d'Aoste in južne Tirolske

Predstavniki Sindikata slovenske šole iz Furlanije-Juljske krajine so se ob koncu lanskega leta sestali v Milanu s predstavniki sorodnih sindikatov iz Val d'Aoste in Južne Tirolske. Na Južnem Tirolskem živi močna nemška manjšina, ki ima svoje šole v nemškem jeziku. Nemški šolniki imajo svoj sindikat, ki se imenuje SSG (Südtiroler Schullehrer-Syndikat). V njem je približno 500 članov, čeprav je učiteljev, ki poučujejo v nemščini, okrog 3000. Velika večina jih je vpisanih v vsedržno sindikalno organizacijo SINASCEL. Nemška manjšina sicer ima svoje šole, nima pa jih francoska manjšina, ki živi na skrajnem severu Italije, ob francoski meji, v avtonomni deželi Val d'Aosta. Čeprav ima ta dežela priznano samostojnost in posebne zakone, ki olajšajo tamkajšnje gospodarstvo, na šolskem področju pa sodelujejo upravnik, ki je odgovoren samo oblastem v Rimu, Valdaostanci nimajo svojih šol. V vseh šolah Val d'Aoste poučujejo poleg italijanščine tudi francoščino, a le nekaj ur na teden. Zato imajo na vseh osnovnih in srednjih šolah podaljšan pouk, in sicer od 8.30 do 12.30 in od 14. ure do 16.30, torej 6 ur in pol na dan, razen četrta, ki je prost dan. Za poučevanje francoščine dobijo 25 % višji mesečni osebni dohodek. Toda francoščine se govori vedno manj in med manjšino prevladuje narečje, ki je le malo podobno francoščini. To je za francosko manjšino precejšen

problem; zato je sindikat ljev francoske manjšine (S) začel med prebivalci sploščijo, da bi dobili podpise htevo po osnovnih in srednjih šolah v francoščini (za rno). Zahtevi naj bi ugodile oblasti v Rimu.

Vsi ti problemi so se prav na srečanju v Milanu bilo prvo te vrste in koristno vse tri sindikate.

Predstavniki treh manjšinskih sindikatov so potroločitev, da bodo se napredovali z zveznimi sindikati CISL in UIL. Želeli so, da posamezni manjšinski sindikati in zvezni sindikat še bolj pili. Predstavniki manjšinskih sindikatov so se strinjeli, da dozorlo čas za sodelovanje manjšinskih šolskih sindikatov pri enotnih pobudah zveznih sindikatov, kot so: izoblikovanje za delovno pogajanje na ministrski ravni, pogajanja na ministrski ravni, srečanja v Milanu so s predlog, naj bi se predstavniki treh manjšinskih šolskih sindikatov občasno srečevali, se bojno obveščali in izmenjujejo izkušnje tudi glede skupnih in pobud.

To srečanje je dalo prednikom Sindikata slovenske šole več volje, da se bodo v prihodnje še bolj vztrajno zavajali za pravice slovenske šole njen razvoj. Pri tem jim bo pomagala zavest, da v tem niso več osamljeni.

MARKO PAULIN

France Ostanek — osemdesetletnik

Letošnjega februarja je France Ostanek, učitelj, politični delavec in organizator Slovenskega šolskega muzeja v Ljubljani praznoval svoj visoki življenjski jubilej 80-letnico.

Desetletno poučevanje (od 1925—1935) na šoli v Sodražici in v Vodichah je bilo prvo obdobje njegovega delovanja, ko se je začel vključevati v širše kulturno in politično življenje. Leta 1935 je bil izvoljen za organizatorja pri šolski družbi SV. Cirila in Metode, ki je skrbela za zamejske in obmejne šole. Ustanovil je manjšinski referat na banki upravi. Leta 1935 je začel zavzeto proučevati šolsko zgodovino na slovenskem etničnem ozemlju. Prevzel je še organizacijsko vodstvo narodnoobrambne družbe, veliko pa je sodeloval tudi z manjšinskimi inštitutom v Ljubljani. France Ostanek ni bil samo organizacijski vodja družbe, temveč je proučeval problematiko narodnega vprašanja; po vsej Sloveniji je imel predavanja z naslovom »Nemške aspiracije na slovensko ozemlje«. Slovenijo je prehodil in prevozil po dolgem in počez, spoznal je vse šole ne le na obmejnih območjih, temveč tudi v notranjosti.

Pisal je strokovne članke in razprave, iskal stike s posamezniki, ki bi po narodnoobrambni družbi pomagali šolam v obmejnih krajih. Kot odličnega poznavalca manjšinskega vprašanja so ga že avgusta 1945 poklicali v Beograd, da bi organiziral manjšinski oddelek v zveznem ministru za prosveto. S svojim bogatim znanjem in poznavanjem manjšinskih vprašanj je veliko pripomogel, da so bila leta na slovenskem pravilno rešena. Opravljal je odgovorne naloge na vodilnih mestih v ministru za prosveto in v sindikatu prosvetnih delavcev, bil je poverjenik Oblastnega odbora ljubljanske oblasti, leta 1951 pa je prevzel vodstvo Slovenskega šolskega muzeja, ki ga je vodil 23 let. Pri zbiranju in dopolnjevanju gradiva je opravil delo, kakršno lahko izpelje le človek, ki ve, kaj hoče, in ki mu je brezmejno predan.

Njegova zasluga je, da je dobil Slovenski šolski muzej na podlagi zbranega gradiva za proučevanje zgodovine šolstva in pedagogike na Slovenskem še naziv Dokumentacijski center za zgodovino šolstva.

Na njegovo pobudo so se začeli šolski muzeji v Jugoslaviji povezovati in uspešno sodelovati.

Za njegovo široko razgledanost in temeljito poznavanje snovi, ki jo proučuje z vso znanstveno resnostjo, je bil na predlog Slovenske akademije znanosti in umetnosti zaslužen imenovan za višjega strokovnega sodelavca.

Za svoje delo v stroki je dobil najvišja priznanja: leta 1964 je bil imenovan za pedagoškega svetnika, leta 1966 je dobil Zagarjevo nagrado in leta 1971 Valvasorjevo nagrado.

Slavljenca, za katerega so značilne: velika delavnost in prizadevnost, odgovornost in izredno tovarištvo — zaradi vsega tega je zelo cenjen in priljubljen med znanci, sodelavci in prijatelji — iskreno čestitam. Ob življenjskem jubileju mu želimo še veliko zdravih in zadovoljnih let!

ALFONZ KOPRIVA

Organizacija učnega procesa v specializiranih učilnicah

Glede na glavno zahtevo v zvezi s smotrom predmeta obrambe in zaščita v usmerjenem izobraževanju, da bi mladi dobili temeljno znanje bojne pouka in zaščite, ki ji bo omogočilo opravljati določene bojne naloge in izvajati zaščitne ukrepe v morebitni vojni, lahko določimo tudi naloge: materialna (izobraževalna), funkcionalna in vzgojna.

Izobraževalne naloge so določene s programom, učnimi temami, hkrati s tem pa se opravlja tudi funkcionalna naloga, ki terja poznavanje družbene narave obrambe, njenega sistema, pa tudi popolno usposobljenost za obrambo, od spoznavanja temeljnih sestavin sodobne vojne stvarnosti do obvladovanja spretnosti vojskovanja in način, ki bi nam omogočil premagati kateregakoli napadalca v vsakršnih razmerah.

Vzgojna naloga pouka poudarja vzgojo učencev v duhu zvestobe domovini in njeni junaški preteklosti, sedanjosti in prihodnosti ter razvija čut odgovornosti za varnost naše socialistične samoupravne skupnosti.

Uspešnost uresničevanja programa učnega predmeta obramba in zaščita, ki vsebuje raznovrstne teme, je odvisna tudi od delovnega prostora (učilnice) in njegove opreme. Zato bomo spregovorili o učnem procesu predmeta obramba in zaščita v posebej opremljeni učilnici.

Pouk kot izobraževalni proces je zelo zapleten. Vsebuje mišne kroeelemente, ki se uresničujejo med učno uro, glavne stopnje pa so:

- pripravljanje ali uvajanje učencev v učno delo
- obdelava novih učnih tem

- vaja
- ponavljanje
- preverjanje in ocenjevanje.

Vsako stopnjo bomo natančneje pojasnili.

Pripravljanje ali uvajanje učencev v delo je prva stopnja učnega procesa. Na tej je treba opraviti vsa potrebna materialno-tehnična, spoznavna, psihološka in organizacijska poprejšnja opravila, ki bodo prispevala k uspešnemu izvajanju glavnega dela ure. V specializirani učilnici so izredne možnosti za materialno-tehnične priprave, ker se lahko uporabljajo konkretna učna sredstva in pripomočki. Za to stopnjo je bistveno, da traja čim manj, toda biti mora učinkovita.

Obdelava nove učne teme je temeljna stopnja učnega procesa. Glavna naloga te stopnje je obvladati novo znanje, tj. določena dejstva, in jih posplošiti. Gre za učne teme, predpisane z učnim načrtom, rezultat te stopnje pa mora biti pridobivanje znanja.

Spoznavanje objektivne stvarnosti, opažanje, razumevanje bistva, pomnjenje, vse to precej olajšujejo učni pripomočki, znanje pa je trajnejše, če se pridobi ob primarnih in sekundarnih virih znanja. Ko povežemo učni proces predmeta obramba in zaščita s prostorom, ki je specialno opremljen, lahko rečemo, da bo znanje trajnejše, če je učilnica opremljena z multimedijским paketom in drugo tehnično opremo, potrebno za izvedbo tega programa (učna sredstva, uvrščena po tematskih celotah). Tematsko razvrščanje učnih sredstev zagotavlja tematsko načrtovanje učnega dela

(dobro načrtovanje pa je pol uspeha), bolj celostno obdelavo tem, ponavljanje gradiva, pridobivanje spretnosti in navad pri ravnanju z orožjem in preverjanje gradiva obdelanih tem.

Vaja. Na prejšnji stopnji se uresničuje izobraževalna naloga pri pouku, na tej stopnji pa se povežejo vaje, ker se z njo uresničuje funkcionalna naloga — razvijanje sposobnosti, ki so lahko praktične, senzorne, izrazne in miselne.

Pri našem predmetu je ta stopnja nujna, kadar naj bi učenci pridobljeno znanje uporabili v praksi (npr. spretnost ravnanja z orožjem, razstavljanje in sestavljanje orožja ipd.).

Posamezna vaja traja različno; to je odvisno od zahtevnosti opravila, težavnosti posameznih operacij, navodil, starosti učencev in njihovih prejšnjih izkušenj.

Napačno je, če daje učitelj orožje, da bi ga učenci gledali, ne

pa da bi se naučili tudi ravnati z njim.

Ponavljanje je stopnja učnega procesa, pri kateri naj bi pridobljeno znanje in spretnosti postali trajna last učencev. Ponavljanje mora biti dejavno, produktivno, ustvarjalno; to pomeni, da se obdelane teme ponavljajo s spodbujanjem miselnih dejavnosti.

Preverjanje znanja je zadnja samostojna stopnja, s katero se ugotavlja, kako so bile uresničene izobraževalne, funkcionalne in vzgojne naloge pri pouku.

Biti mora stalno in sistematično, ker bo tako spodbujalo učence k sistematičnemu delu. Prav tako je pomembno, da je različno in da se pri preverjanju in ocenjevanju uporabljajo vsi učni pripomočki, ki so na voljo v specializirani učilnici, pa so za to najboljše možnosti.

KSENJA DAMJANOVIĆ
NIN, februarja 1981

Usmerjajmo mlade v vojaške šole

V naši republici se že več let zmanjšuje zanimanje mladih za vpis v vojaške šole in za delo na področju ljudske obrambe. Zaradi tega je premalo vojaških starešin iz Slovenije v stalnem sestavu JLA, pa tudi na drugih področjih potrebujemo veliko strokovnjakov s tega področja. Doslej še nismo zagotovili stalne dejavnosti za usmerjanje mladih na to področje v vsem vzgojno-izobraževalnem sistemu. Mla-

dince, ki se zanimajo za to družbeno izredno odgovorno delo, bi morali že od osnovne šole dalje usmerjati v usposabljanje za klicno opravljanje nalog splošne ljudske obrambe. Posebnega pomena pri tem so tovrstna prizadevanja že na ravni občin, v vseh šolah in drugod. Vse družbeno-politične organizacije, predvsem socialistična zveza delovnega ljudstva bi morale usmerjanje v vojaške poklice še

obramba zaščita

bolj pospeševati. In ne nazadnje: k temu bi veliko pripomoglo vsebinsko bogato in kakovostno poučevanje, pa tudi izvajanje obrambnega in samozaščitnega znanja v vseh vrstah in stopnjah šolanja. Pri tem imajo pomembno vlogo tudi organizacije zveze rezervnih vojaških starešin. Le tako, s čimvečjo zavzetostjo vseh dejavnikov bomo lahko izboljšali še vedno nezadovoljivo stanje na tem področju.

Lani se je v primerjavi s prejšnjim letom povečalo število prijavljenih v vojaške šole za 18,5%, zmanjšal se je tudi vpis prijavljenih kandidatov. V srednje šole se je vpisalo okoli 68% začlenjenih kandidatov, na višje in visoke šole pa 45%. Na katedri za splošno ljudsko obrambo pri Fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo, ki je ena izmed najpomembnejših visokošolskih organizacij za usposabljanje delavcev na področju splošne ljudske obrambe v naši republici, je bilo leta 1981 vpisanih 478 študentov; od tega jih 273 študira ob delu. V prvi letnik je bilo vpisanih 144 študentov. Poudariti je treba, da se je povečal tudi vpis v prvi letnik in da se čedalje več deklet odloča za ta poklic (v 3. letniku jih je 6, v drugem 10, v prvem pa 32). Razveseljivo je tudi, da se je izboljšal povprečni uspeh vpisanih v prvi letnik (okrog 40% pravedbrih in odličnih). K temu, da se je položaj izboljšal je prav gotovo veliko pripomogla intenzivni družbeni akciji, vendar še ne moremo biti zadovoljni. Sveti za splošno

ljudsko obrambo in družbeno samozaščito v občinah še vedno niso dovolj aktivni pri usmerjanju mladih v ta študij, saj je kar 40% vseh vpisanih študentov iz Ljubljane ali njene okolice! Vprašanje štipendiranja še ni ustrezno rešeno; okoli 50% študentov nima štipendij, prav toliko jih stanuje pri zasebnikih. To pa pomeni, da moramo k usmerjanju v ta študij nameniti več pozornosti, še nadalje pa bi bilo treba izboljševati tudi prostorske in materialne možnosti.

Navedeni podatki potrjujejo, da je treba aktivnost glede usmerjanja še dopolniti in poglobiti. Pestrost in stalnost teh dejavnosti mora mladim omogočiti, da se čim natančneje seznanijo z možnostmi dela in nalogami na tem področju.

Nemajhno odgovornost pri usmerjanju imajo prav gotovo učitelji obrambe in zaščite, pa tudi vsi drugi učitelji na šolah lahko veliko pripomorejo k usmerjanju mladih v vojaške poklice.

Se posebej moramo opozoriti učitelje na to, naj spomladi oživijo najboljše oblike informiranja za svoje učence tako na osnovnih šolah — absolventi se lahko odločijo za kakovostno izobraževanje na zelo dobro opremljeni Srednji splošni vojaški šoli Franc Rozman Stane v Ljubljani — kakor tudi na srednjih šolah, ki se lahko odločijo za visokošolsko izobraževanje na Fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo.
T. D.

Izročila iz roda v rod

Pogovor o pouku zgodovine NOB v osnovnih šolah

Da bi izmenjali izkušnje, razgrnili problematiko in se dogovorili o nadaljnjem delu pri poučevanju pouka zgodovine NOB in o prenašanju revolucionarnih tradicij na osnovnošolce, je svet za ohranjanje in razvijanje tradicij NOB pri republiškem odboru ZZB NOV Slovenije organiziral z nekaterimi učitelji zgodovine na osnovnih šolah pogovor o pouku zgodovine NOB v teh vzgojno-izobraževalnih organizacijah.

Pogovor je potekal 27. januarja 1982 v Cerknem. Posvet je bil v tem zgodovinsko znanem kraju toliko bolj upravičen, ker tam že nekaj let deluje osnovna šola kot pravi partizanski spomenik. Ta šola je pri poučevanju zgodovine NOB in prenašanju revolucionarnih tradicij na mladino dosegla vidne uspehe in je zgled drugim šolam, kako jo treba delati z mladino, kako jo pritegniti k delu pri prenašanju in ohranjanju revolucionarnih izročil.

Najbrž je bilo le naključje, da je bil pogovor o tej problematiki prav na dan, ko je pred 38 leti v ta partizanski kraj vdrla četa nemškega bataljona poljskih lovcev iz Idrije in napadla tečajnike šestega tečaja srednje partijske šole za Gorenjsko in Primorsko. Pri tem nenadnem vdoru je ubila 47 tečajnikov in borecev. S temi dogodki so udeleženci posveta pred začetkom razprave seznanili še živeči tečajniki in člani šolskega kolektiva.

Pogovora so se udeležili poleg članov sveta še učitelji pouka zgodovine iz osnovne šole Bratov Polančičev iz Maribora, osnovne šole Edvard Kardelj iz Polja, osnovne šole I. celjske čete iz Celja ter osnovne šole iz Kamnika. Te šole so bile povab-

ljene, ker podobno kot osnovna šola v Cerknem namenjajo več pozornosti novim metodam pri poučevanju zgodovine NOB in prenašanju revolucionarnih tradicij na mladino.

Razprava ni bila na posebni strokovni ravni, saj je šlo le za seznanjanje s tem, kako učitelji delajo, kakšne težave imajo in kako naj bi odpravili nekatere pomanjkljivosti.

Razpravljalci so menili, da ima pouk zgodovine zelo pomembno idejno vlogo pri vzgoji mladega rodu. Pri poučevanju tega predmeta so opazili precejšnje premike, vendar bi bili lahko uspehi še boljši. Učenci se zanimajo za pouk zgodovine NOB, vendar jih je zanj treba navdušiti in znati pritegniti. Zelo radi zbirajo arhivsko gradivo, brskajo po podstrešjih in drugod ter najdejo veliko dragocenega gradiva iz NOB. Čeprav pri učencih osnovnih šol še ne moremo prav govoriti o znanstvenem prijemu pri poučevanju zgodovinskega gradiva, pa jih učitelj na primerni stopnji vendarle lahko navaja na tako delo. Tako proučujejo učenci pod vodstvom mentorjev posamezne probleme iz NOB in izdelajo raziskovalne naloge.

Pri poučevanju zgodovine NOB imajo pomembno vlogo tudi muzeji NOB. Pri obravnavanju določene problematike učitelji povežejo pouk tudi z obiskom v muzejih. Tak način pouka imajo zelo dobro urejen na osnovni šoli Cerkno, kjer šola in muzej tesno sodelujeta. Učenci veliko zbranega gradiva iz NOB odstopijo muzeju, tako da si lahko te predmete ogledajo vsi obiskovalci. V šoli pa imajo razstavljene predmete, ki so jih zbrali pod vodstvom prizadevnih mentorjev. Udeležencem tega posveta so učenci sami razložili

kakšne metode uporabljajo pri zbiranju gradiva. Ker je publikacija Šola in muzeji, ki je izšla že pred leti, razprodana, so udeleženci pogovora menili, da bi jo bilo treba dopolniti in znova izdelati.

Razpravljalci so menili, da imamo za zgodovino sicer dovolj učbenikov, res pa je, da so nekateri učbeniki iz NOB v drugih republikah metodično nekoliko bolj zasnovani. Zgodovinsko berilo za osmi razred bi morali dopolniti. Za zgodovino NOB imamo dovolj diafilmov in dia pozitivov, pogrešajo pa stenski zemljevid iz zgodovine NOB.

Poudarili so, da bi morala narediti televizija več za pouk zgodovine NOB. Zelo koristni bi bili ozkometražni filmi s tematiko NOB, pogrešajo pa tudi kasete.

Zgodovinski krožki delujejo skoraj na vseh osnovnih šolah, njihova uspešnost pa seveda je odvisna od mentorjev. Mentorji porabijo za delo veliko prostega časa, toda zanj niso niti moralno še manj pa gmotno nagrajeni. V dnevnem časopisu se premalo poroča o uspehih in prizadevanjih šol pri razvijanju in ohranjanju revolucionarnih tradicij. Mnoge šole organizirajo ob raznih zgodovinskih obletnicah kakovostne proslave vendar množična občila o vsem tem ne poročajo.

Za uspešno delo pouka zgodovine so zelo pomembni tudi dobro usposobljeni učitelji. Na seminarjih se učitelji seznanijo z novjšimi izsledki s področja zgodovine, spoznajo pa tudi nove učbenike.

Literature, ki obravnavajo problematiko novejših zgodovine, imajo v glavnem dovolj. Uporabljajo jo največ pri skupinskem pouku. Z zado-

voljstvom so ugotavljali, da je v pripravi žepni format publikacije NOB na Slovenskem, saj jo bodo lahko uporabili za delo v krožkih in pri organiziranju raznih tekmovanj.

Pri organiziranju strokovnih ekskurzij v znane kraje NOB veliko uporabljajo Vodnik po partizanskih poteh, žal pa je tudi ta že razprodan. Založba Borec pripravlja dopolnjeno izdajo.

Na tem posvetu so poudarili, da je še naprej treba organizirati razna tekmovanja iz poznavanja zgodovine NOB. Učenci pri tem sistematično proučujejo nek problem in si poglobljajo znanje. Priprave na tekmovanja naj bodo bolj načrtna, učitelji pa z vsem tem čim bolj seznanjeni. Tekmovanje za znake partizanskih enot dobro poteka. Mladina z zanimanjem obiskuje pomnike NOB in se seznanja z zgodovinskimi dogajanjmi, s tem pa so tudi doseženi smotri te akcije.

Sole pri poučevanju zgodovine večkrat povabijo k učnim uram na temo o zgodovini NOB tudi udeležence NOB. Ponavadi posnamejo take pogovore na magnetofonske trakove, saj bodo ti koristili tudi poznejšim rodovom.

Udeleženci so omenjali tudi koristno povezavo šole s krajevno skupnostjo. Šola mora biti vgrajena v okolje, s katerim živi. V Cerknem so ob obrambnem dnevu organizirali »partizansko šolo« in učenci so praktično spoznali, kako in v kakšnih razmerah so včasih delovale take šole.

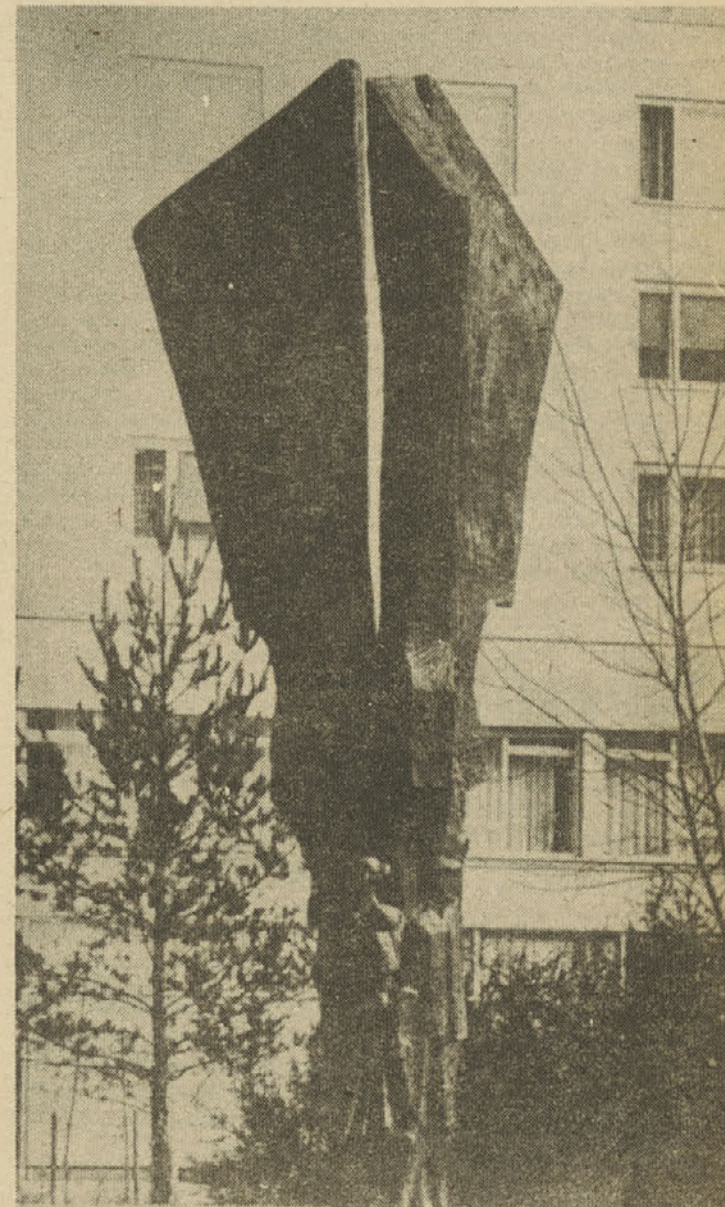
Udeleženci so na tem sestanku tudi zvedeli, da pripravlja prof. Tomaž Weber analizo kvantitativni in kvalitativni vidiki ohranjanja, negovanja in razvijanja

tradicij NOB v osnovnih šolah 1973—1981. Analiza bo dala prav gotovo veliko dragocenih napotkov za uspešno delo pri tako pomembni družbeni nalogi, kot je prenašanje revolucionarnih tradicij na naš mladi rod.

Ob koncu so se dogovorili, da

bo organiziran o pouku zgodovine NOB na osnovnih šolah širši posvet, kjer bodo to problematiko nadrobneje razčlenili in poskili nove možnosti, da bi bilo delo na tem področju še uspešnejše.

DRAGO NOVAK

Stojan Batič: Onemele puške, spomenik, bron (detajl) Velenje

Natečaj in razstava naravoslovno likovnih del v Prirodoslovnem muzeju Slovenije

Naravoslovci nam odpirajo pogled v skrivnosti narave. Razložili so nam veliko zanimivih procesov v živem svetu, opozorili so na razmerja med živo in neživo naravo, na vplive človekovih dejavnosti na dogajanje v naravi. Poznavalci življenja se zmeraj bolj zavedajo daljnosežnih posledic našega neodgovornega ravnanja z naravnimi dobrinami. Žal ostajajo vsa ta spoznanja vse preveč v krogih naravoslovnih strokovnjakov, mi pa se jih premalo zavedamo.

muzej spet razpisal tak natečaj. Učenci naj bi začeli slikati v muzeju takoj ob začetku drugega polletja, saj upamo, da hujšega mraza, ki je bil pozimi ovira, ne bo več.

Natečaja se lahko udeležijo učenci osnovnih šol od 5. do 8. razreda, vabljeni pa so tudi učenci srednjih šol s širšega območja Ljubljane. Samostojno ali pod vodstvom svojih učiteljev in likovnih pedagogov bodo slikali živali in rastline ali življenjske prostore, razstavljene v muzeju.

Danica Francelj

Bolečina se je zarezala v nas ob nesreči našega letala na Korziki.

Smrt je zmeraj kruta, a še toliko bolj, ko naenkrat izgubimo toliko znancev in prijateljev. Z njimi je umrla tudi naša nekdanja sošolka 4.b. Danica Francelj, kasneje učiteljica na osnovni šoli Predoslje pri Kranju.

V letih 1950—1954 smo bili sošolci in prijatelji. Bila je odlična in prijateljska. Samostojno ali pod vodstvom svojih učiteljev in likovnih pedagogov bodo slikali živali in rastline ali življenjske prostore, razstavljene v muzeju.

Izšla je iz enega tistih rodov učiteljskih, ki so po vojni

opravili trdo delo. Z ljubeznijo in vedrinjo je vzgajala mladi rod in se razdajala povsod, kjer je bilo potrebno.

Njeno prvo delovno mesto je bilo v Dornberku na Primorskem, dvaindvajset let je poučevala na osnovni šoli Predoslje pri Kranju. Veliko vrzel občutijo na šoli, kjer je delala, saj so izgubili priljubljeno in predano tovarišico. Posebno jo bodo pogrešali učenci, ker jim je dajala toliko ljubezni in topline ter znanja.

20. januarja smo jo spremili na zadnji poti na pokopališče Videm-Dobrepolje. Zmeraj se je bomo spominjali. S svojim delom si je postavila trajen spomenik.

V imenu sošolcev 4.b
VERA FEFER-KNAPIČ

Mauthausenske skice

Dolgo je trajalo, kar štiri desetletja, da je zagledalo dan pri založbi Obzorja v Mariboru 45 skic, ki jih je slikar **Jože Polajnk** izdelal s svinčnikom in tušem kot ujetnik v nacističnem taborišču Mauthausen v letih 1941—1942. Vendar je bilo treba tudi ta dolg »odrajtati«, pravi v spremni besedi **Ivan Potrč**, saj je v človeški siromaščini, upodobljeni na teh skicah, toliko človeškega — v njih je ohranjeno pričevanje o krvavi resnici, ki ne sme biti pozabljena.

Mauthausenske skice je založba z gledno opremila in obogatila z literarnimi pričevanji

Ivana Potrča in Franca Kozarja, Polajnkovih taboriščnih tovarišev, o življenju in doživetjih v taborišču smrti. Zgodovinar **Marijan Žnidaršič** je dodal pregled nastanka in razvoja nacističnih koncentracijskih taborišč, opremljen s fotografsko dokumentacijo, umetnostna zgodovinar **Meta Gabršek-Prošec** pa je prikazala Polajnkovo življenje in delo ter razčlenila njegovo slikarstvo, zlasti še izpovedno moč in pretresljivost njegovih taboriščnih skic, ki sodijo po njeni oceni med najbolj kakovostna likovna pričevanja o tem času.

J. V.

Didatca 82

»Uspešen pouk — več zadovoljstva pri učenju«

Letošnja DIDACTA, ki bo od 8. do 12. marca v Hannoveru, bo predstavila nove dosežke v vzgoji in izobraževanju, zlasti na področju šolske opreme, učne tehnologije, programiranih učbenikov, avdiovizualnih pripomočkov in pri uporabi računalnikov v izobraževanju. Glavni motto letošnje svetovne razstave učil, tega največjega in tradicionalnega srečanja pedagogov-učiteljev vseh strok, predstavnikov gospodarstva in prosvetnih organov — je: Uspešen pouk — več zadovoljstva pri učenju.

Letošnja razstava bo na več kot 50.000 kvadratnih metrih razstavišča znanega hannoverskega sejma. Na njej bo razstavljalo okoli 800 podjetij iz 20 dežel. V razstavnih dneh bodo tudi številni strokovni posveti, simpoziji in delovni pogovori, ki bodo obravnavali različna področja vzgoje in izobraževanja.

Komisija za delovna razmerja

VZGOJNO-VARSTVENE ORGANIZACIJE OTONA ŽUPANČIČA, LJUBLJANA, Parmska b. št.

razpisuje prosta dela in naloge

— 2 vzgojiteljic za nedoločen čas
— vzgojiteljice za določen čas

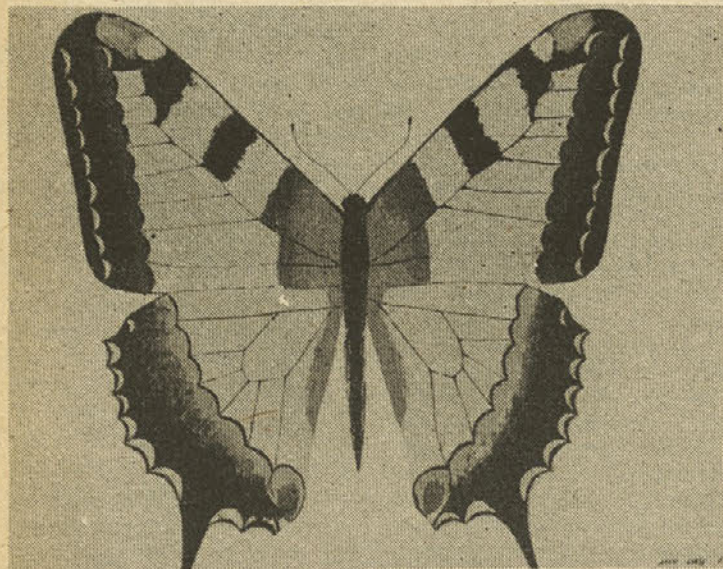
Pogoji: končna vzgojiteljska šola, opravljen strokovni izpit, poskusno delo tri mesece.

— 2 varuhinj za nedoločen čas
— 2 varuhinj za določen čas

Pogoji: končna šola za varuhinje ali osemletka in pripravljenost za pridobitev kvalifikacije; poskusno delo mesec dni.

Delovno razmerje za nedoločen čas lahko sklenete s 1. 3. 1982, za določen čas pa takoj.

Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev v 15 dneh po objavi na naslov: Vzgojno-varstvena organizacija Otona Župančiča Ljubljana, Parmska b. št. O izbiri bodo obveščeni v 8 dneh po sklepu samoupravnega organa.

Anka Gorše: Metulj, 8. razr. Osnovna šola Leopolda Mačka-Boruta, Novo Polje — slika je bila nagrajena (Foto: Marko Češnovar)

Prirodoslovni muzej, ki to naravno in kulturno dediščino varuje, ohranja in proučuje, posreduje dognanja naravoslovnih strokovnjakov širši javnosti, ko prireja razstave. Ob svojih zbirkah seznanja ljudi z naravo in nevarnostmi, ki ji pretijo.

Poiskal je novo pot do svojih najbolj zvestih obiskovalcev — do šolske mladine. Skupaj s Pionirskim listom je razpisal naravoslovno likovni natečaj za učence bližnjih osnovnih šol, ki so zato pogosteje zahajali v muzej, se temeljiteje seznanjali z njegovim bogatim naravoslovnim gradivom in ob njem skušali dojeti zakonitosti v naravi in zapletena dogajanja v njej. Svoja spoznanja so likovno izrazili.

Lani se je natečaj prijavielo tretjina od 30 povabljenih šol, resno pa jih je sodelovalo osem. V 457 obiskih muzeja je 66 učencev izdelalo 105 likovnih del.

Posebej se je izkazala osnovna šola Leopolda Mačka-Boruta iz Novega Polja z 201 obiskom in 42 oddanimi deli, od katerih je žirija izbrala za razstavo 18 slik in dve najboljši nagradila. Osnovna šola Zvonka Runka je nastopala na razstavi z 8 deli in dobila dve nagradi, osnovna šola Riharda Jakopiča z 8 deli, eno je bilo nagrajeno, osnovna šola Trnovo pa z enim.

Natečaja so se na svojo željo udeležili tudi učenci PTT izobraževalnega centra, ki je bil zastopan z dvema slikama.

V letošnjem šolskem letu je

Učenci, ki se bodo v šoli pripravili na natečaj, bodo dobili posebne izkaznice, s katerimi bodo lahko obiskovali muzej brezplačno, vselej, kadar je odprt za obiskovalce. To je vsak dan, razen ponedeljka, od 10. do 12. ure, ob sredah in petkih pa tudi od 16. do 18. ure, od 1. aprila pa iste dni od 9. do 13. ure in od 16. do 19. ure.

Dovoljene so vse slikarske tehnike, ki jih učenci obvladajo (risbe s svinčnikom, s barvnimi svinčniki, s tušem, s flomastri, grafike, akvareli in drugo).

Posebna žirija bo ocenila dela, predložena muzeju do 30. aprila 1982. Izbrana dela bodo razstavili v Prirodoslovnem muzeju Slovenije in mladinskem kulturnem tednu. Razstavo, ki bo imela naslov MUZEJ V MOJH OČEH, bodo odprli v sredo, 19. maja ob 17. uri, ko bomo najboljšim podelili tudi knjižne nagrade. Zaprti jo bomo predvidoma v sredini junija.

Vas, učitelje prosimo, da učence seznanite z razpisom, čeprav je bil prvotni rok za prijavo 10. februar in nam sporočite ime, priimek in razred vseh, ki želijo v njem sodelovati. Sporočite tudi ime in priimek likovnega pedagoga in učitelja biologije, s katerima bi bili še naprej v stikih in se podrobneje dogovorili. Vse sporočajte na naslov: Prirodoslovni muzej Slovenije, pedagoška služba, Prešernova 20, 61000 Ljubljana.

MARIJA GOSAR

Obvestilo

Člane Samopomoči prosvetnih delavcev Slovenije obveščamo, da je članarina za leto 1982 **300 din**, svojci pa dobijo ob smrti člana 7000 din. Pristopnina je 20 din.

Informacije dobite v naši pisarni v Ljubljani, Gosposka ulica 3, telefon (061) 221-832.

prosvetni
delavec

Ustanovitelj: Republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti ter izobraževalna skupnost Slovenije — Izhaja štirinajstredno med šolskim letom.

Izdajateljski svet ČZP Prosvetni delavec: Metka Rečnik, pred-

sednica, Tea Dominko, Milanka Dragar, Tone Ferenc, Leopold Kejžar, Marijana Kunej, Vida Nered, Marija Skalar, Janez Sušnik, Zdravko Terpin, Jože Valentinčič, Boštjan Zgonc.

Uredniški odbor: Geza Čahuk, Tea Dominko, Jure Gartner, Marijana Kunej, Rudi Lešnik, Barica Marentič-Požarnik, Veljko

Troha, Jože Valentinčič, Marija Velikonja, Majda Vujović
Uredništvo: Jože Valentinčič, glavni urednik, Marijana Kunej, odgovorna urednica, Tea Dominko, tehnična urednica.
Naslov uredništva in uprave: Poljanski nasip 28, tel.: 315-585, poštni predal 21, Ljubljana 61104

kolegom
v
slovo

Minka Podjaveršek

V teh dneh smo izgubili našo stanovsko kolegico, upokojeno učiteljico Minko Podjaveršek iz Celja.

Zadnja leta je živela sicer v Ljubljani, pa smo jo kljub temu veliko obiskovali, ker smo vedeli, kako vesela je bila naših obiskov.

Ceprav je bolehalo, nas je vest o njeni smrti presenetila in pretresla, saj nam je pred kratkim pisala, da se dobro počuti.

Rodila se je v Pristavi pri Podčetrtku, v dobri kmečki družini. Učiteljske z maturo je končala v Mariboru. Službovala je v raznih krajih blizu svojega doma: pri Sv. Stefanu, pri Sv. Emi, v Polju ob Sotli, v Rogaški Slatini in nazadnje v Celju. Poročila se je z znanim pedagogom prof. Albionom Podjaverškom.

Vojni čas je pomenil za to družino zelo hud udarec, saj se je morala iz Rogaške Slatine izseliti

na Hrvaško. Bežali so z mladoletnim sinom, Minkin mož pa je bil zelo bolan. Iz Hrvaške so se težavo prišli v Slovenijo in živeli Planini pri Rakeku. Moža so fašisti zaprli in le težka pljučna bolezen ga je rešila ječe.

Po vojni se je družina naselila v Celju. Minka Podjaveršek je učila na osnovni šoli, nekaj časa pa je bila tudi upraviteljica. Bila je odlična učiteljica in vzgojiteljica, odlikovano pa jo je tudi iskreno in pristrano tovarištvu.

Posledice vojne so izžrpavale njeno že tako rahlo zdravje, da so ji pošle zadnje življenjske moči. Trpko, a tudi lepo in bogato je bilo njeno življenje. Težko ga je opisati z besedami. Dolžni smo ji globoko priznanje in zahvalo, vsem pa bo ostala priljubljena kolegica v nepozabnem spominu.

NJENI STANOVSKI TOVARIŠI

Josip Pavlica

Že nekaj časa smo vedeli, da njegovo zdravje ni najboljšo, vendar smo težko verjeli, da je umrl Josip Pavlica, profesor v pokoju, ki je največ svojih službenih let preživel med nami, na gimnaziji v Postojni, kjer smo ga vsi poznali kot dobrega učitelja, kolego in sodelavca.

Njegova življenjska pot je bila pot človeka, ki se je trdo prebijal skozi življenje. Prizaneseno mu ni bilo z ničimer, kar je doživljal in preživljal njegov rod, ki je dosegal svoje uspehe le z delom in odrekanjem.

Kot sin emigranta je že mlad spoznal revščino in ponižanje. Verjetno je to vsadilo vanj pretraten občutek za socialno pravičnost, poštenost v odnosih in prepričanje, da vse, kar človek doseže v življenju, lahko doseže le s poštenim delom. Trdo in pošteno je prišel do znanja in poklica in verjetno je bilo prvo veliko razočaranje zrelega človeka to, da zanj, ki so ga krivice in osebno prepričanje usmerili na pot demokrate in levo usmerjenega človeka, med Slovenci ni bilo kruha. Zato je moral v Bosno, v Tuzlo kot neplačan suplent. V tistih burnih časih, ki so tako neusmiljeno zaznamovali usode ljudi, so ga dogodki v letu 1941 presenetili na orožnih vajah. Sledila so leta ujetništva, še tanjša rezina kruha, vendar leta ponovnega zorenja in učenja.

Kljub vsemu smo ga vsi poznali kot vedrega človeka, ki nam je bil s svojim humanizmom in znanjem zgled sodelavca, s katerim je bilo prijetno in lepo delati. Za njim je ostala praznina večja pri tistih, ki smo ga bolj poznali in mu bili bližji. Oddolžimo se mu lahko le z mislijo, da nam bo še naprej vzor, da je vsega, kar je sejal, marsikaj ostalo.

Po osvoboditvi smo začeli vsi znova. Kdo bi mogel izračunati delo učiteljev, kakršen je bil Josip Pavlica, ki so delali v dveh izmenah in še v tretji s tečajniki. Prav gotovo je to neplačan dolžnik njegovemu rodu.

Vsi smo ga poznali kot človeka z obširnimi znanjem, človeka humanista. Ob vsem šolskem delu je kot poznavalec klasičnih jezikov, vseh večjih modernih svetovnih jezikov in jezikov narodov Jugoslavije snoval in delal naprej. Rezultat je bil njegov frazeološki slovar v petih jezikih delo in lingvistično dejanje, s katerim se ponajša le redki veliki narodi in velika jezikovna področja. Z njim je ponovno dokazal svoje veliko znanje. Gotovo je bilo to, da je tako dejanje skoraj neopazno mimo naše javnosti (že načete s potršnitvami), grenka kaplja v življenju nekoga, ki je mislil, da poravnava svoj dolg do slovenstva, da je to njegova domoljubna dolžnost.

Kljub vsemu smo ga vsi poznali kot vedrega človeka, ki nam je bil s svojim humanizmom in znanjem zgled sodelavca, s katerim je bilo prijetno in lepo delati. Za njim je ostala praznina večja pri tistih, ki smo ga bolj poznali in mu bili bližji. Oddolžimo se mu lahko le z mislijo, da nam bo še naprej vzor, da je vsega, kar je sejal, marsikaj ostalo.

SODELAVCI

Obvestilo

Rdeči križ Slovenije vabi občane in delovne ljudi, da se v čim večjem številu udeležijo krvodajalske akcije. Prijave sprejema občinski odbor Rdečega križa, v delovnih organizacijah pa aktivist RK, odgovoren za krvodajalstvo.

Dajanje krvi je dokaz humanosti in solidarnosti, zato pričakujemo veliko krvodajalski akciji vse zdrave občane in delovne ljudi.

FEBRUAR 1982

**LJUBLJANA-MOSTE-POLJE
LJUBLJANA-ŠIŠKA
LJUBLJANA-VIČ-RUDNIK**

10., 13., 18., 26.
3., 16., 19., 24.
2., 12., 23.

RDEČI KRIŽ SLOVENIJE

Rokopisov in fotografij ne vračamo. Letna naročnina znaša 250 din za posameznike, 450 din pa za organizacije združenega dela in delovne skupnosti. Cena izvoda 15 din. Študentje imajo pri skupinskih naročilih poseben popust. Številka tekočega računa: 50101-603-46509.

Tiska ČZP Ljudska pravica. YU ISSN 0033-1643
Po mnenju Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje je časnik »Prosvetni delavec« prost temeljnega davka od prodajnega proizvoda (glej 7. točko 1. odstavka 36. člena zakona o obdavčevanju proizvodov in storitev v prometu).